

ABDÎ'NİN GÜL Ü NEVRÛZ MESNEVÎSİ

Prof. Dr. Adnan İNCE*

ÖZ: Abdî XVI. yüzyılda yaşamış bir şairdir. Tezkirelerde ve diğer kaynak eserlerde hakkında bilgi yoktur. Bugünkü bilgilerimize göre onun Niyâz-nâme-i Sa'd ü Hüma, Heft Peyker, Cemşîd ü Hurşîd ve Gül ü Nevrûz adlı mesnevîleri bulunmaktadır. Makalemize konu olan Gül ü Nevrûz veya Nüzhet-nâme adıyla bilinen bu eserini Abdî, 1577'de yazarak Sultan III. Murad'a sunmuştur. 2291 beyit olarak tespit ettiğimiz eser, İranlı şair Celâl Tabîb'in aynı adlı Farsça eserinden tercüme edilerek edebiyatımıza kazandırılmış alegorik bir mesnevîdir. Bu makalede söz konusu eser incelenmiş ve metni verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Abdî, Gül ü Nevrûz, Nüzhet-nâme, mesnevî.

Gül-ü Nevruz Mesnevi of Abdi

ABSTRACT: Abdî is a poet who lived in the XVIth century. There is no information about him in tezkires and other sources. In light of our present day knowledge, he had written the mesnevi as *Niyâz-nâme-i Sa'd ü Hüma, Heft Peyker, Cemşîd ü Hurşîd* and *Gül ü Nevrûz*. The mesnevi known as *Gül ü Nevrûz* or *Nüzhet-nâme* is the subject of our article. This mesnevi was written in 1577 and presented to Sultan Murad III. This allegorical mesnevi of 2291 couples is a translation from Persian work of Celal Tabîb by the same name. The article investigates this mesnevi and contains its text.

Key Words: Abdî, Gül ü Nevrûz, Nüzhet-nâme, mesnevi.

XVI. yüzyıl şairlerinden Abdî'nin bu eserine daha önce yazdığımız ilgili makalelerde kısaca değinmiştik (İnce 1986: 186-192; İnce 1987 I (2): 155-206). Eser, edebiyatımızdaki aynı adlı diğer eserler gibi, İranlı şair Celâl Tabîb'in Farsça yazdığı Gül ü Nevrûz'unun tercümesidir. Edebiyatımızda Celâl Tabîb'in eseri esas alınarak yazılmış bulunan ve metni şimdiye dek ele geçmemiş Muîdî'nin eseri dışında biri Lutfî tarafından Çağatayca, diğerleri Muhibbî, Abdî ve Sâbir tarafından Anadolu Türkçesiyle olmak üzere dört Gül ü Nevrûz

* DAÜ Eğitim Fak. Gazimağusa-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti adnan.ince@emu.edu.tr

mesnevisi vardır. Bunlarla ilgili olarak da daha önce yazdığımız bir makalede Celâl Tabib'in eserinden yapılan bu dört tercüme hakkında karşılaştırmalı bir özet çıkararak bilgi vermiştik (İnce 1998: 103-131). Burada ise Abdî'nin eseri üzerinde kısa bir inceleme yaparak metnini vereceğiz.

Esere geçmeden önce Abdî ve eserleri hakkında kısa bir hatırlatmada yarar olacağı kanaatindeyiz. Abdî, XVI. yüzyılda yaşamış bir şair olmasına rağmen tezkirelerde ve dönemin diğer kaynaklarında hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Bugünkü bilgilerimize göre şairin dört mesnevîsi vardır, bunlar yazılış tarihlerine göre Niyâz-nâme-i Sa'd ü Hüma (1545), Heft Peyker (1550) , Cemşîd ü Hurşîd (1558), Gül ü Nevrûz veya Nüzhet-nâme(1577)'dir. İlk üç eser şehzadeligi sırasında II. Selim'e, dördüncü eser III. Murad'a sunulmuştur. Bazı kaynaklarda Lâmiî'ye atfedilen yukarıda belirttiğimiz Heft Peyker adlı mesnevînin Abdî'ye ait olduğunu Hanzade Güzelova tespit etmiştir(Güzelova 2006: 35-49). Ayrıca bugüne kadar metni ele geçmemiş olmakla birlikte bir divanının olduğu da V.M.Kocatürk tarafından bildirilmiştir (Kocatürk, 1970: 362-363).

1. Nüsha Tanıtımı

Eserin müellifi tarafından yazılmış tek nüshası Manisa İl Halk Kütüphanesinde 2174 numarada Nüzhet-nâme adıyla kayıtlıdır. 80 yapraktan ibaret yazma 216x165, 162x111 mm. ölçülerindedir ve her sayfada 15 satır bulunmaktadır. Başlıklar Farsça olup sürh ile yazılmıştır. Nüsha, müellifin diğer iki mesnevîsi gibi (Niyâz-nâme-i Sa'd ü Hüma: Manisa İl Halk Kütüphanesi 2173; Cemşîd ü Hurşîd: Süleymaniye Kütüphanesi, Pertev Paşa 443) bozuk bir talikle yazılmış ve yer yer hareke de kullanılmıştır. Nüshanın ilk sayfasında müellifin sonradan çıkma yaparak eklediği beyitler vardır. Bu eklemeler ve bazen de tashihler, başka sayfalarda da bulunmaktadır. Ayrıca kırmızı mürekkeple yazılmış başlıkların siyah mürekkeple sayfa kenarlarına tekrar gelişigüzel yazıldığı görülmektedir.

II. Dış Yapı Özellikleri

1. Nazım Şekli

Gül ü Nevrûz'un başında müellif tarafından sonradan yazıldığı anlaşılan 5 beyitlik "Hasb-i Hâl" başlıklı bir kıt'a bulunmaktadır. Burada eserin (III.) Sultan Murad'a takdim edildiği ve adının Gül ü Nevrûz olduğu belirtiliyor.

Eserin sonuna yine aynı başlıkla eklenen diğer bir manzumede beyit sayısı da 2400 olarak veriliyor, fakat biz bu iki parça dışında eseri 2291 beyit olarak tespit ettik.

Eser, yukarıda bahsi geçen ve asıl metne dahil etmediğimiz bu kıtadan başka, metinde yer alan ve hikâye kahramanı Nevruz'un dilinden Bülbül tarafından söylenen gazel (847-851)¹ dışında tamamen mesnevî biçimiyle yazılmıştır.

Eser, bir mesnevîde bulunabilecek bölümleri ihtiva etmektedir; ancak hacmi ölçüsünde bunlar kısa tutulmuş manzumelerdir.

Mesnevî, Tanrı'nın övgüsünün yer aldığı, yaratılışa dair felsefi düşüncelerin yanı sıra insanoğlunun meziyetlerinin de dile getirildiği 33 beyitlik bir tevhid manzumesi ile başlar (1-33). Burada *kün* emriyle bu âlemin yaratıldığı, insanoğluna emir ve yasaklar konduğu ve onun kalbine aşk duygusu verildiği; dokuz erkekle (Âbâ-yı ulviyye: felekler) dört kadından (Anâsır-ı erbaa: ateş, hava, su, toprak) üç varlığın (insan, hayvan, nebat) meydana getirildiği; bu varlıklardan birine (insan) akıl ve bilgi verilerek diğerlerine üstün kılındığı anlatılır. Ayrıca zatını göstermek için Tanrı'nın insanın kalbini sırlar hazinesi yaptığı ve herşeyi onun emrine verdiği; insanın ise nefsinin terbiye ederek yüksek mertebeye erişeceği ve ona ibadetle şükredeceği de kaydedilir.

İkinci olarak yaratılmışın en şerefli olan insanoğluna yol gösteren ve onların içinden seçilmiş bulunan başta Hz. Muhammed olmak üzere Hz. Âdem, Nuh, İbrahim. Musa ve İsa peygamberin anılarak dua edildiği bir manzume yer alır (34-53).

Üçüncü manzume Hz. Muhammed'in övgüsünde bir na'ttir. Kur'an ve hadislerden çeşitli iktibaslarla onun yüceliği anlatılır ve Mirac'a değinilir. Abdî, ondan şefaak dileyip dua ederek bu bölümü bitirir (54-85).

Dördüncü manzume dört halife için dört beyitlik kısa bir na'ttir (86-89). Beşinci manzume on iki beyitlik kısa bir münacattır (90-101).

Eserini nasıl yazdığını ise Abdî, Sebeb-i Nazm-ı Kitâb'da şöyle anlatmaktadır: Kederler içinde günleri geçerken uyuyan bahtı uyanmış ve onun bu hâli sultana arz edilmiş; sultan da onu çağırarak bu bahar mevsiminde eski bir hikâye olan Gül ü Nevruz'u Türkçe yazmasını emretmiş. Bu buyruk üzerine

¹ Rakamlar metindeki beyit numaralarını gösterir.

Abdî eserini kaleme almıştır; ancak eserini kimden etkilenerik yazdığını belirtmez ve tercüme olup olmadığı konusunda da bilgi vermez (102-136).

Asıl hikâyeye geçmeden önce bu bölümdeki son manzume, eserin sunulduğu (III.) Murad için medhiyedir. Abdî divan şiiri geleneğinde alışlagelmiş kalıplarla memduhunu över. Onu tarihteki ünlü hükümdarlarla karşılaştırır; yiğitlikte, bilgide üstünlüğünü ve cömertlikte, adalette eşsizliğini dile getirip onun sayesinde ülkede insanların refah ve huzur içinde yaşadıklarını söyler. Sultana ve şehzadeleri olan Mehmed'e ve Mahmud'a dua ederek medhiyeyi bitirir (137-201).

Esas hikâye kısmı mesnevînin ana bölümüdür ve aşağı yukarı olayın ana hatlarının özetlendiği Farsça olarak yazılmış başlıklar altında yer alır. Söze, bu alt başlıklarda genellikle sakiye hitapla girilir. Bu kısımlarda tasvirler daha sıklıkla yer alır fakat bunların çok başarılı tasvirler olduğunu söyleyemeyiz. Âdeta olaylar bir sis perdesi arkasından seyredilir gibi siliktir. Anlatımda bazen geriye dönüşler akıcılığı keser; bununla ilgili olarak Gül'ün Aden sultanına getirilmesinin anlatıldığı bölümü örnek olarak verebiliriz (1637 vd.). Mesnevîlerde şeklin ve veznin monotonluğunu kırmak için arada farklı nazım şekilleriyle konuya münasip şiirler serpiştirmenin hemen bütün mesnevîlerde çok görülen bir uygulama olduğu malumdur; fakat Abdî eserinde farklı bir nazım şeklini sadece bir kez kullanmıştır ve üstelik vezin de mesnevîinkiyle aynıdır.

Eser, esas hikâye kısmından sonra Sultan Murad'ın ve daha sonra birisi tahta geçecek olan (III. Mehmed) şehzadelerinin övgüsünün tekrar yapıldığı ve dua edildiği Hatime bölümü ile son bulur. Abdî bu bölümde eserini 985'te Cemaziyelahir (1577 Ağustos-Eylül) ayında on iki günde yazarak cuma günü bitirdiğini de kaydetmektedir (2251-2291).

2. Vezin ve Kafiye

Eserde hikâye kahramanı Nevruz'un dilinden Bülbül tarafından söylenen gazel (847-851) de dahil olmak üzere baştan sona *mefâ'ilün mefâ'ilün fa'ülün* kalıbı kullanılmıştır. Şair aruzu kullanmakta pek başarılı sayılmaz. Diğer mesnevîlerinde de görüldüğü gibi hece düşmeli ulamalara sıkça baş vurur (7, 8, 13, 18, 20, 21, 22).

Genellikle aruz kusuru olarak kabul edilen imaleler dışında vokalle başlayan hecelerden önce yapılan imale-i memdudeleri de sıklıkla görürüz (122,

243, 379, 384, 450, 506, 509, 853, 1023), hatta Türkçe kelimelerde bile böyle imale-i memdudeler vardır (1013).

Eserde ahengi sağlayan unsurlardan olan kafiye ile ilgili olarak şunları tespit ediyoruz. Kafiye daha çok alıntı kelimelerle yapılmaktadır: kemend-bend (Farsça-Farsça 182), tezyîn-temkîn (Arapça-Arapça 186), itmâm-câm (Arapça-Farsça 195). Türkçe ve Türkçe-yabancı kelimelerle kafiyeler az da olsa görülmektedir: girdüm-dirdüm (Türkçe-Türkçe 135), başarış-sipâriş (Türkçe-Farsça 801), gün-magbûn (Türkçe-Arapça 105). Hatta alıntı kelimelerin telaffuzlarında bile kafiye zorlaması sebebiyle tasarrufta bulunduğu da olur: kîl-sîl <seyl (709, 1589).

Kafiye çeşitlerinden hemen hepsi kullanılır. Halk şiiri için değil ama klasik şiirimiz için bir zaaf olarak kabul edilen tek sestem oluşan yarım kafiyelere ve hatta kafiyesiz rediflere rastlanmaktadır. Kafiyesiz: dürler- dilekler (381), yirinden-mavtımından (753), hâle lâyıık-mahbûba lâyıık (846), bilmez idüm-anmaz idüm (934), olupdur-hûbrakdur (2166). Yarım kafiye: oldı-aldı (64), müşevveş-hoş (108), irişdüm-düşdüm (528). Müreddef kafiye: endâm-ârâm (359), tîz-engîz (450), ferâmûş-medhûş (515). Müesses kafiye: şâgil-mâyil (8), musâhib-mülâ'ib (27), merâtib-mekâsib (41). Mukayyed kafiye: pest-dest (501), teng-seng (730), halk içinde-delk içinde (731). Cinaslı kafiye: lâlâ-lâ lâ (727), revâne-revâ ne (787), yâkût-kût (825).

Ahengi sağlayan diğer bir unsur olarak alliterasyonlar için de şu beyitleri örnek olarak verebiliriz: 615 (d), 146 (f), 419, 1181 (g), 675 (k), 134 (m).

III. İç Yapı Özellikleri

1. Hikâyenin Özeti

Nevşad ülkesinin sultanı Ferruh, adaletli bir padişaktır ancak yerine geçecek bir oğlu yoktur. Tanrı'ya dualar eder, sonunda bir oğlu olur. Çocuğa nevrüz gününde doğduğundan Nevruz adını koyarlar. Nevruz iyi yetiştirilir; yiğit, yakışıklı bir delikanlı olur. Bir gün rüyasında gördüğü ve kendisine içki sunan Ferhar'ın sultanı Müşgin Şah'ın kızı Gül'e âşık olur. Bir kervanda rastlayıp dost olduğu Ferharlı Bülbül vasıtasıyla Gül'e mektup gönderir.

Bülbül'ün Gül'e Nevruz'u anlatmasıyla Gül de Nevruz'a âşık olur. Gül'ün âşıklığı, annesi Susen tarafından öğrenilir. Susen buna sebep olan Bülbül'e

kızır ve kızına da bundan vaz geçmesi için nasihat eder, fakat Gül'ün buna aldırdığı yoktur, aşk onu hasta eder. Susen bu duruma bir çare aramaktadır.

Bu arada Nevrûz, Bülbül'den bir haber alamayınca babasından zorla da olsa izin alarak Ferhar'a doğru yola çıkar. Babası tarafından eşlik etmesi için yanına katılan Behmen, bir gece onu bırakıp adamlarıyla kaçar. Nevrûz bin bir zorlukla yoluna devam ederek Ferhar'a ulaşır, Bülbül'ü bulur, ondan olanları öğrenir. Gül ile buluşurlar ve iki âşık birbirlerine sadık kalacaklarına dair yemin ederler.

Öte yandan Çin hakanı Gül'ü istemek üzere babasına elçiler ve hediyeler göndermiştir. Müşgin Şah, kızının istememesine rağmen onu hakana verir. Gül gelin alayıyla yola çıkarılır. Nevrûz da kervanı gizlice takip etmektedir. Karanlık, fırtınalı, yağmurlu bir gece fırsat bularak Gül ile Nevrûz kaçarlar; fakat Yelda adlı hakanın bir sınır muhafızı onları yakalayarak hakana gönderir. Hakan bunların kim olduklarını bilmediğinden alelade esirler gibi çalıştırılmak üzere bir puthaneye gönderilmelerini emreder.

Gelin alayından Gül'ün kaybolduğu haberi hakana ulaşır. Hakan bu olay üzerine kederinden ölüyor, Gül ile Nevrûz, hakanın ölümü üzerine oradan da bir gece kaçarlar, çeşitli tehlikelerle karşılaşır. Bindikleri gemi fırtınada batınca iki sevgili birbirlerinden ayrı düşerler. Gül'ü Aden sultanı Bedî'in Gevher adlı bir inci avcısı denizden kurtarır ve sultana getirir. Nevrûz'u Yemenli bir balıkçı bulur ve Nevrûz'un isteği üzerine onu Yemen sultanı Rebi'in vezirine satar. Vezir de Nevrûz'u sultan Rebi'e hediye eder. Böylece Nevrûz da Gül de buldukları yerlerde kabiliyetleri, yiğitlikleri, güzellikleri sebebiyle sevgi ve saygı görürler, yükselirler.

Yemen ve Aden ülkeleri arasında öteden beri bir düşmanlık vardır, aralarında savaş çıkar. Gül ile Nevrûz birbirlerinden habersiz rakip taraflarda yer almaktadırlar. Savaş meydanında iki sevgilinin karşılaşmaları savaşı sona erdirir ve barış yapılır. Bu sırada hac mevsimi gelmiştir, Kabe'yi ziyarete giderler. Bu sırada babalarını da orada bulurlar. Orada iki sevgilinin nikahları kıyılır, düğünleri yapılır. Dört sultan ülkelerini onlara bırakmak istemektedirler. Nevrûz ile Gül'ün her mevsimi farklı bir ülkede geçirmelerine dair Sultan Ferruh'un teklifi makul bulunarak anlaşmaya varılır. Buna göre Gül ile Nevrûz, Nevşad'a gelirler. Dört sultanın ölümünden sonra da bu dört ülkeyi adaletle yönetirler.

2. Şahıslar

Eser alegorik bir mesnevîdir. Eserin konusunu oluşturan aşk, Nevruz ile Gül arasında geçer. Onları tanıştıran ve kavuşmalarına vesile olan ikinci derecedeki kahraman Bülbül'dür, Genellikle aşk hikâyelerindeki iki sevgiliyi kavuşturan ikinci derecedeki kahramanlar hemen hemen olayın başından sonuna dek bulunurlarsa da burada bu roldeki Bülbül, Gül ile Nevruz'un karşılaşış buluşmalarından sonra artık vak'ada görülmez.

Hikâyenin her iki ana kahramanı da güçlü karakterler olarak karşımıza çıkıyor. Erkek kahraman Nevruz, bu tür pek çok mesnevîde olduğu gibi her konuda iyi yetiştirilir. Ancak kayda değer bir özellik olarak annesinden pek söz edilmez. Çocuğu olmayan Ferruh'un güzel bir cariyesi ile yatması sonucunda doğan Nevruz'u güzel bir dadı (süt anne) besleyip büyütür. Dadının rolü bu hikâyede âdeta anneden önemlidir. Nevruz kararlı, güçlü, inançlı, fedakâr bir karakter olarak beliriyor.

Genellikle hikâyelerin birinci derecedeki erkek kahramanı, kadın kahramanından daha aktif ve daha mücadeleci olarak öne çıkarsa da bu eserdeki kadın kahraman Gül, farklı olarak bir erkek kadar yiğit, savaşçı ve mücadeleci kimliğiyle tanıtılır. Bu durum İslâmiyet öncesi Türk sosyal hayatındaki kadının konumunu yansıtmayı açısından dikkate değer.

İlk iki derecedeki kahramanlardan sonra şahıs kadrosunda Nevruz'un babası Ferruh, Gül'ün Babası Müşgin Şah ve annesi Susen, Nevruz'u yolculuğu sırasında koruyup gözetmesi için babası tarafından görevlendirilen Behmen, Gül'ü isteyen Çin hakanı ile onun sınır muhafızlarından Yeldâ, Aden sultanı Bedî ve Gül'ü denizden kurtaran sultanın inci avcısı Gevher, Nevruz'u denizden çıkaran ihtiyar balıkçı, onu balıkçıdan satın alıp Yemen sultanına hediye eden vezir ve sultan Rebî, Rebî'nin komutanlarından Behrâm bulunmaktadır.

Mesnevîde bu kahramanlardan Nevruz'a itaatsizlik eden korkak ve hain Behmen, Gül ile Nevruz'u yakalayıp getiren merhametsiz ve zalim bir zenci olan Çin hakanının muhafızı Yeldâ, Nevruz'a rakip olan ve savaş sırasında Gül tarafından bir kılıç darbesiyle öldürülen Yemen sultanının komutanlarından Behrâm, olumsuz tipler olarak karşımıza çıkıyor.

3. Motifler ve Temalar

Gül ü Nevruz mesnevîsi, kendisinden önce yazılan İslâmî şark hikâyelerinin pek çoğunda da bulunan *çocuğu olmayan padişah, aşk rüyası, kılık değiş-*

tirme, olağan üstü yaratıklar ve hayvanlarla savaş gibi motifleri içerisinde bulundurmaktadır.

Eserde işlenen ana tema *aşktır*. Bu aşk, tasavvufla ilgisiz, tamamen maddî ve beşerîdir. Hatta zıfâf, temsîlî ve mecazlı bir üslûpla da olsa ayrıntılı olarak anlatılır. Aşk temasının yanı sıra *ayrılık* üzerinde de durulur.

IV. Dil ve Anlatım

Gül ü Nevrûz'da kullanılan dilin dönemin diğer eserlerinden pek farklı olmayan bir çizgide bulunduğunu söyleyebiliriz. Ancak konuyla ilgili bazı tespitlerimiz vardır.

Kesin bir rakam olmamakla birlikte metnin birkaç yerinden yaptığımız taramalar sonucu Türkçe kelime oranının yüzde kırk civarında olduğunu, Türkçeleşmiş kabul edebileceklerimizle bu rakamın yüzde altmışlara ulaştığını belirledik. Geri kalanı dilcilikte prestij alıntısı olarak adlandırılan ve Tanzimat ile başlayan dilde sadeleşme akımıyla çoğu kullanımdan düşen kelimelerden oluşmaktadır. Aslında anlatılan konuyla ilgili olarak bu oran değişmekte; olayların, hareketin anlatıldığı beyitlerde Türkçe kelime sayısı da artmaktadır.

Çok fazla olmamakla birlikte Abdî'nin alışılmamış (mesrûh 22, esnâ 34, 1761, vefiyyât 53, zây 'â 59, hâris 59, mülğaz 165, haşıb 207, nühüd 250, a'kân 250, fütûn 259, şüşe 319, müzâd 392, 977, habâyâ 394, kâş 408, mültef 479, escâ' 479, huyûl 668, 762, 1856, 1880, bigâl 762, 1856, 1880, rubâ 774, şugûde 1069, tâlih 1557, cimâl 1856, sâ ' 2286), hatta sözlüklerde yer almayan (seyâsin 530, çihr 1478, red-â-red 1903, nuhsent 2250) kelimeleri kullandığını görüyoruz.

Türkçe kelimelerin Farsça tamlamaya girmedikleri birkaç istisna dışında bir kural olmakla birlikte eserde *kat-ber-kat* (81), *kan-ı Ceyhûn* (674), *tün-i tenhâ* (1054), *vaqt-i yaylak* (2190), *kır-gün* (748) örneklerinde olduğu gibi, bu teamüle aykırı kullanımlar da vardır.

Eserdeki edebî sanatların kullanılışı klasik anlayış çerçevesinde olmuştur ve orijinallik arz etmez. Söz ve anlam sanatlarının hemen hepsi de görülmektedir: İstiare (135, 222, 235), teşbih (125, 206, 207), belîğ teşbih (181, 182, 357), mürsel mecaz (357), tenasüp (841, 1155, 1164), hüsn-i talil (1222, 1577), teşhis (314, 515, 516), telmih (174, 315, 316), iktibas (55, 67, 68), tecrid (847, 851),

mübalâğa (264, 315, 640), nida (332, 326, 327), cinas (284, 615, 727, 787, 866), iştikak (38, 93, 130), tekrar (1057), tarsi (1038)...

Eski edebiyatımızda nazım biriminin beyit olduğu, anlamın beyit içinde tamamlanmasının esas kabul edildiği malumdur (İpekten 1985: 12); hatta mısralar da bu açıdan kendi başlarına anlama sahiptirler. Fakat beyitte bir birleşik fiilin asıl morfeminin 1. mısradaki, yardımcı morfeminin 2. mısradaki yer alması çok sık rastlanan bir durum değildir. Böyle tasarruflar (692, 695, 697) bu eserde çok görülmektedir. Eserde Türkçede kullanılan alıntılar veya Türkçe kalıplaşmış yapıların, cümle öğelerinin vezin ve kafiye zorlaması sebebiyle yer değiştirmesine de rastlıyoruz (748, 1548. 1549).

Gül ü Nevruz'da tespit ettiğimiz bu tür dil özellikleri daha ziyade Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde görülür. Bu durumu A. Bîcan Ercilasun bir kusur değil Türkçenin iki yüz yıl yazı dili olarak kullanılmadığı döneme bağlar ve şikâyet yerine şükredilmesi gerektiği üzerinde durur (Ercilasun 1988: 39-45). Ancak Bakî ve Fuzûlî gibi dehâların eser verdiği aynı yüzyılda bu bir kusur sayılmalıdır.

Eş anlamlılıkla ilgili denir ki, eş anlamlı zannedilen kelimeler arasındaki fark "ateş" ile "ateşböceği" arasındaki fark kadardır. Farklı coğrafyalarda da olsa aynı kültür atmosferinde aynı kelime kadrosuyla aynı konular işlenmiş olsa bile, her eserde farklı iç ve dış yapı özellikleriyle karşılaşılması olağandır. Tarihi metinler için bu hüküm daha da geçerlidir.

Bizim burada hata olarak kabul ettiğimiz hususlar konusunda modern edebiyat teorisyenlerinin "Şiir gramer kurallarından düzenli sapmalardır." şeklindeki tanımı, yahut Arapçadaki "yecûzu li'ş-şâiri mâ-lâ-yecûzu li-gayrihi"² deyimini akla geliyorsa da Abdî'nin bu yazımıza konu olan eserini, hem dil kullanımını hem de konunun işlenişi bakımından savunulabilirlikten uzak gördüğümüzü belirtmeliyiz.

V. İmlâ Özellikleri ve Metin Tespiti Konusunda Açıklamalar

Eserin tek nüsha oluşu, metin kurmada bazı güçlükleri de beraberinde getirmektedir. Bunlar yazının bazen okunamayışından kaynaklandığı gibi müellifin tasarrufu sonucu da ortaya çıkmaktadır.

² "Başkalarının yapması câiz olmayan bir şey'i şâirin yapması câizdir." (Tahirül Mevlî 1994: Cevâz-ı Edebî 30)

Abdî, vezin zorlaması sebebiyle sık sık hece düşmeli ulamalara baş vurur. Bunlar dilde alışlagelmiş *nola*, *nitmek* gibi kalıplaşmış yapılarca metin tespit edilirken olduğu gibi yazılmıştır. Kalıplaşmış yapılar dışında hece düşmeli ulamaları metinde iki kelime arasına *alt çizgi* (_) koyarak gösterdik. Hece düşmeli ulamalar bazı örneklerde (Dil-ârâlarla'çüp 483, ...olur m'ola 1069) imlâyaya yansımışsa bunları da metinde vokalini düşürerek ve yerine *kesme* (') koyarak tespit ettik.

Vezin zorlaması sebebiyle müellif, bazen Türkçe kelimelerde imale-i memdudeye baş vurmuş ve bu kelimeleri vokalle yazmıştır. Metinde bu hecelelerin vokallerini, altını çizerek tespit ettik (kāt 81, bir 1069, yaş 1295, dört 2093, dört 2108). Hatta imale-i memdude vav-ı meçhulede de görölmektedir (hoş 529).

Abdî, hem Türkçe hem de yabancı kelimelerin imlâsında, bazıları vezin gereği de olmak üzere tasarruflarda bulunur. Aynı kelimenin değişik yerlerde farklı imlâ edildiğini görürüz (od 1079, ot 348, 367, 1208; dört 2108, dört 2093, dört 2207).

Türkçe eklerin yazılışında klasik imlâyaya aykırılıklar söz konusudur. *Çıkma* ekinin Eski Anadolu Türkçesi imlâsının bir uzantısı olarak elif üzerinde tenvinle gösterildiği (-den 65, 1876) örnekler vardır.

Yine Eski Anadolu Türkçesi imlâsının bir özelliği olarak *iyelik* ve *yükleme eklerinin* yazılmadığını, buna mukabil Farsça izafet kesrelerinin bazen *ye* bazen *vav* ile imlâ edildiğini (1005, 1126) tespit ediyoruz. Metinde bunları olması gerektiği biçimde yazdık fakat dipnotta göstermedik.

Tamlayan ekinin dar düz vokalle ve nun ile yazıldığı örnekler (cânuñ turagın>cânın turagın 1129, cumâduñ âhiri>cumâdın âhiri 2270) de görölmektedir.

Yuvarlak vokalli eklerin bazen düz vokalle yazılmış örnekleri vardır (buldımsa 135, dilim 866, gülim 1213, elim 1304, kolım 1304). Bazı eklerin dar düz vokallerinin dar yuvarlak biçimleri de görölmektedir (bozul- 1158, yorul- 1476, dökül- 2132, tokun- 1387, bozıl- 1590, göril- 1622). Bu ikili yazımlar, ünlü uyumlarının bu dönemlerde artık konuşma dilinde yerleştiği ve bunun yazı diline yansıdığı kanaatini destekler niteliktedir. Hatta *öñ-i-n* (1492) kelimesinin hem *öñin* biçiminde harekelendirilmesi hem de öñün olarak vokalle yazılması bunun bir başka delilidir.

Eşitlik ekinin uyuma aykırı olarak tonsuz konsonanttan sonra *-ce*, *-ca* biçimleri varsa da biz bunları uyumlu olarak tespit ettik ve dipnotta belirtmeye gerek görmedik.

Abdî, kimi yabancı kelimelerin imlâsında da tasarrufta bulunur. Bunlarla ilgili olarak, uzun vokali bulunan kelimelerin vokalinin vezin zorlamasıyla düşürülmesi (bîrûn>birûn 344, 858, dîn>din 184, hûş>huş 759), bazen bunun tam tersi olarak vokalsiz yazılması gereken heceye vokal konması (sürâg>sûrâg 462, 1928; şaf şaf>şâf şâf 500), yine vezin zorlamasıyla kelimenin okunuşunda değişiklik yapılması (büzürg>büzürg 341, 494, 889, 899, 2196), *vav-ı ma'dulenin* sadece *vav* olarak yazılması (h'ân>hon 281, 743), kelime başında yuvarlak vokalli kısa hecelerın elif *vav* ile yazılması (ülfet 1822, üslûb 2171), bazı kelimelerin harekesinin değiştirilmesi (gencür>güncür 21, dünüv>denev 70, terâne>tirâne 194, kırbân kırbân 220, cüft>cift 226, mevşın>mevşan 684), bazen benzer konsonantların değişimi (mağbûs>mağpûs 1395, hâbs>hâps 1415, 1420, âzer>âzer 1892, dâg>taş 85, 1082, 1233) söylenebılır.

Türkçe kelimelerde alışlagelmiş göçüşme örneklerini (toprak>torpak) metinlerde görürüz. Ancak Abdî'nin yürük kelimesini yügür biçiminde imlâ ederek alışılmamış bir tasarrufta bulunduğunu da tespit ediyoruz (786).

Metni kurarken yukarıda üzerinde durduğumuz hususlar, gerektiğçe dipnotlarda belirtildi. Anlamlarını tespit edemediğimiz ya da uygun bulmadığımız kelimelerin yanına parantez içinde soru işareti (?) kondu. Metinde az da olsa okunamayan kelimeler bulunmaktadır; eserin tek nüsha oluşu sebebiyle bu eksikler giderilememiş ve okunamayan kelimelerin yerine "..... " konarak boş bırakılmıştır. Vezin zarureti ile aslı uzunluklardan zihaf yapılarak kısa okunması gerekenlere uzatma işareti konmamıştır. Nüshada *atıf vavının* yazılışında pek çok düzensizlik vardır. Atıf vavı bazen yazılmamış, bazen *ye* ile tespit edilmiştir (127, 141). Metinde gerektiği yere nüshada yoksa parantez içinde atıf vavı ekledik; fakat bunları dipnotta göstermedik. Vezin gereği böyle eklenen diğer kelime veya heceler de parantez içine alınmıştır.

Metnin kuruluşunda alışlagelmiş transkripsiyon işaretleri kullanılmıştır. Sayfanın sol tarafına nüshanın yaprak numaraları konmuştur. Beyitler beşer sayı aralıklarla numaralandırılmıştır. Dipnotta yer alan N kısaltması nüshayı ifade eder. Anlam ve vezin gereği metne müdahalelerimiz de dipnotta belirtilmiştir. Bazı mısralarda vezin kusurları bulunmaktadır, bunlar da dipnotta gösterilmiştir.

Abdî'nin yukarıda tespit ettiğimiz tasarruflarını halk imlâsı ve telaffuzunun yazı diline yansımaları biçiminde düşünebiliriz; ancak edebi metinlerde pek rastlanılmayan, alışılmadık ve hatta sözlüklerde bile bulunamayacak kelimelerin kullanılması bir tezat olarak görünüyor. Bütün bu yukarıda saydığımız düzensizliği, ikili yazımları, imlâ üzerinde şahsî tasarruf ve tenakuzu, Abdî'nin eserlerinin pek rağbet görmeyişinin sebebi olarak yorumluyoruz. Ayrıca sahibi olduğu dört mesnevîden sadece birinin müellif hattı nüshasından başka ikinci bir kopyasının bulunuşu da bizi bu kanaate götürmektedir.

Abdî'nin bu mesnevîsi hakkında özetle şunları söyleyebiliriz. Eser edebiyatımızda kaleme alınmış pek çok mesnevî gibi orijinal değildir, tercümedir. Ancak edebiyatımızda yazılmış Gül ü Bülbül, Hüsn ü Aşk gibi sayıca az olan alegorik eserler içinde bir değeri olabilir. Yukarıda saydığımız hususları göz önüne alarak mesnevînin pek başarılı bir eser olmadığı kanaatinde olduğumuzu belirtmeliyiz.

KAYNAKLAR

- Concordance et Indices de la Tradition Musulmane*, (1988), VIII C., Çağrı Yayınları İstanbul.
- EL-ACLÛNÎ, İsmail b. Muhammed, (1988), *Keşfü'l-Hafâ ve Muzîlü'l-İlbâs*, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut-Lübnan.
- ERCİLASUN, A. Bîcan, (1988), "Batı Türkçesinin Doğuşu", *Uluslar Arası Türk Dili Kongresi*, Ankara.
- GÜZELOVA, Hanzade, (2006), "Abdî'nin Bilinmeyen Bir Mesnevîsi: Heft Peyker Tercümesi", *Bilig*, Yaz/2006, sayı 38.
- İNCE, Adnan, (1986), "XVI. Yüzyıl Şairlerinden Abdî ve Eserleri", *Türk Dili* 410/Şubat, 186-192, Ankara.
- İNCE, Adnan, (1987), "Abdî'nin Niyâz-nâme-i Sa'd ü Hü mâ'sı", *Fırat Üniversitesi Dergisi (Sosyal Bilimler)*, Elazığ.
- İNCE, Adnan, (1988), "Gül Nevrûz Mesnevîleri ve Sâbir'in Eserinden Seçme Beyitler", *Hasibe Mazıoğlu Armağanı II*, TUBA 22, 1998, 103-131.
- İPEKTEN, Halûk, (1985), *Eski Türk Edebiyatında Nazım Şekilleri*, Ankara.
- KOCATÜRK, Vasfî Mahir, (1970), *Türk Edebiyatı Tarihi*, II. Baskı, Ankara.
- Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı*, (1975), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Tahirül Mevlevî, (1994), *Edebiyat Lugati*, Enderun Kitabevi, İstanbul.

GÜL Ü NEVRÜZ / NÜZHET-NÂME

(Metin)

	(1a)	<p>Hüsrevâ bu kitâb-ı şîrînüñ Şâh Sultân Murâd Hân-ı cihân Var durur bunda çok nikât (u) rumûz Luţf idüp eylerise anı qabûl Yâ Rab ol pâdişâhı ' âlem-gîr</p>	<p>Hâsb-i hâl Nâm-ı pîrûzıdur Gül ü Nevruz Bu kitâbı_ide bezmine bih-süz Her rumûzında var hezârân süz³ 'Abdî'nüñ qadri_olur cihân-efrüz Eyleyüp her günini kıl nev-rüz</p>
	(1b)	<p>Mükellel kerden-i in gülîstân-ı ehadîyyet ve mükemmel sâhten-i ân büstân-ı sermediyyet te'âlâ şânuhu ve 'amme sultânuhu</p>	
1	<p>Sipâs ol pâdişâh-ı bî-zevâle Sitâyiş ol Hudâ-yı kâr-dâne Hezârân şükr ü şad minnet o sultân Keremle <i>mühîr</i>'ye harfeyn idüp tâc</p>	<p>Getürdi şun'ı dehri vecd ü hâle Ki luţfi kıldı insâmı yegâne İki harf ile virdi ' âleme cân⁴ Cihân halkın bulara kıldı muhtâc⁵</p>	
5	<p>O harfeyn içre itdi emri muzmer Olıcaq kâf (u) nün emriyle me'mür Evâmirde_ oldu ma'rûf ile mevşûf Bu hâlâtile maḥlûkâtı şâgil Şudûr-ı 'aşîka esrâr-ı 'aşkı</p>	<p>Ki_ola ol muzmer içre hayli maḥzar Evâmirle nevâhî_ oldu mezkûr Nevâhî_ münkerât_ ile oldu ma'rûf Kılup her biri bir kâra_ oldu mâyil Koyup ma'şûk_ için itdürdi meşkı</p>	
10	<p>İdüp 'aşkıyla 'uşşâkı muḥârin Koyup hemyân-ı 'aşkı cân_ içinde Yaradup niş_ ü nüş_ u şâdi vü ğam Zemin şâbit zemân seyrâne_ olup râm Toḡuz erle kılup dört_ 'avreti yâr</p>	<p>Virür ma'şûka cümle yoĝ_ (u) varnı Yürür feryâd idüp cânân_ içinde Aradur yâre-i bîmâra_ merhem Virürdi kâyinâta bunlar ârâm Bulardan itdi üç mevlüd der-kâr</p>	
15	<p>Bu mevlüduñ birin idüp ser-efrâz Ki ol mevlüd-ı ra' nâya ma' ârif Kim ondan enbiyâ_ vü evliyâ_ çok Ma' âni_ dürlerin onlarda_ emânet</p>	<p>Anuñla eyledi devrânı_ pür-sâz Virüp maḥlûk_ içinde kıldı ' ârif Zuhûr idüp küdürât_ eyledi yoĝ Koyup tevḥîd_ için virdi şiyânet</p>	
2a	<p>Ḥaḳâyıqla daḳâyıq_ cümle idrâk</p>	<p>Olup zât-ı Hudâ_ derkinde çâlâk</p>	
20	<p>Murâd itmekle zâtın_ itmege_ izḥâr İdüp ol genc_ küncine_ anı_ gencür Kılup Fettâḥ_ ismiyle_ anı_ mesrûḥ</p>	<p>Hemân_ insâmı_ itdi genc-i_ esrâr Kılur tevḥîd_ ezḳâriyle_ mesrû⁶ İder her müşkili_ miftâḫı_ meftûḥ</p>	

³ (u): -N

⁴ 3-9, 1b'nin kenarındadır.

⁵ (4a) *Biz vahyederiz* (Kur'an: 3/44, 11/49, 12/102, 16/109,43, 21/7, 25). Ayrıca beyit-teki ilk iki kelimenin ilk harfleriyle "*kün*" (*ol*) emrine işaret edilmiştir.

⁶ (21a) gencür: güncür N

	‘Ukûl-i pākile tab’ in müzeyyen	İdüp nuṭkıyla şem’ in itdi rüşen
	Dilin kıldı vücūd iklîmine kân	Anuñ emrine râm oldu ins ile cân
25	Şu deñlü buldı kudret ol ser-efrâz	İderdi on sekiz biñ bağa pervâz
	Gehî cilveyle ‘arş_eyler güzergâh	Gehî ferş üzre her kâre_olur âgâh
	Demi sebbühîyânile muşâhib	Olur quddüsiyanla geh mülâ’ ib
	Gehî a’ lâ-yı ‘ illiyîne kâyil	Olup havrâya olmaz idi mâyil
	Eger nefsin emmâreyle hem-ḥâl	İderse dehr olur fi’l-ḥâl pâ-mâl
30	İdüp nefsi-i ḥasîsi ḥaḫḫa râzî	İder ‘aql-ı nefisi aña kâzî
	Bu ḥâletle o mevlüd olup insân	Sürer şahrâ-yı ünsiyetde yek-rân
	Muṭî’-i Ḥaḫḫ olup ol gevher-i pāk	‘İbâdet ‘arşagâhında oldu çâlâk
	Ḥudâ’nuñ şükürini vird eyleyüp ol	Yürürdi ḥidmetinde sağ ile şol

Der-beyân-ı evşâf-ı seyyidü’l-enbiyâ ve senedü’l-esfiyâ şâhibü’l-ḥamd ve’l-livâ

	Bi-ḥamdi’llâh Ḥudâ luṭfiyla dünyâ	Olındı enbiyâ nûriyla esnâ
35	Hidâyet açılıp çün ḥalka Sübhân	İdüpdür Muştafa’yı onlara ḥân
	Ḳoyup farkına tâc-ı ıştîfâyı	Kederden ḳurtarur ehl-i şafâyı
	Budur bâdî vü bâ’ iş enbiyâyı	Viribür göstere dîn-i hüdayı
	Vücüd-ı Ḥâlîḳ’a maḥlûḳ âgâh	Olup her dem kıla anuñçün âh
	Olup birlik ü varlığına şâhid	Dil ü cândan ola râhında zâhid
40	Hidâyet râhına olmağa sâlik	Her işün ḫayr u şerrine_ola mâlik
	Virilüp bunlara envâ’-ı merâtib	Ḥudâ râhında eşnâf-ı mekâsib
	Ḥarîm-i ḫürmet içre bunları ḫâş	Ḳılıp virdi bu mecmû’âta ihlâş
	Şafî vaşfiyla birin kıldı mevşûf	Necât ile Necî’yi itdi ma’ rûf
	Ḥalelden ḳurtarup birin Ḥalîl ol	İdüp kıldı ‘inâyet sağıla şol
45	Kelîm itdi tekellümle birisin	O mihrün ‘âlem itdi müsterîsin
	Birin ervâḫ-ı ḳudse rûḫ-ı a’ zâḫ	Ḳılıp itdi demiyle ḫâki ḫurrem
	İdüp bunlara Ḥaḫ envâ’-ı ta’ zîm	Sevüp her birine_itdi ḫayli tekrîm
3a	Virüp şer’-i şerîfi vaḫy ü ilhâm	Nice i’ câz-ı dîn-i luṭf u aḫkâm
	Ḳılıp ma’ rûf ile bunları ma’ rûf	Menâhîden buları itdi mendûf
50	Evâmirle nevâhî bunlara ḫâş	Olup buldı bu ḫâlât ile ihlâş
	Olındı bunlar ile emr-i ma’ rûf	Ḳılındı bunlar ile nefy-i mevşûf
	Bularla münkerât olmışdı merdûd	Evâmir ḫod bularla oldu mes’ ud
	Ḥudâ’dan bunlara yüz biñ taḫıyyât	Ola aşḫâb u âline vefîyyât

Der-beyân-ı na’ t-i ḫazret-i ḫ’âce-i cihân ‘aleyhi efzâlü’ş-şalavât ilâ āḫiri’z-zemân

	Nebîler içre serdâr-ı ser-efrâz	Rüsül fevceinde sultân-ı suḫan-sâz
55	Şefî’ ü’l-müzniḫin sultân-ı <i>levlâk</i>	Şehenşâh-ı revâḳ-ı heft eflâk ⁷

⁷ 55, 3a’nın kenarındadır. (a) *Levlâke* levlâke mâ ḫalaḳtü’l-eflâke: *Sen olmasaydın kainatı yaratmazdım*". Mevzu hadistir. (El-Aclûnî 1988: no. 2123)

	Muhammed'dür Muhammed'dür Muhammed Gürüh-i enbiyâya sâh-ı sermed		Mu'în-i âşiyân-ı fevc-i ümmet
	Nigîn-i hâtem-i hatm-i nübüvvet		Serîr-i enbiyâya ol durur hân
	Rüsül ecssâminuñ cânıdır ol cân		Nübüvvet şuffesinde sâh-ı çâlâk
	Risâlet zây'asında hâris-i pâk		Nebiyy idi sa'âdetle ol nikû-dem
60	Gil iken âb u hâk içinde Âdem		Dişâr olmuşdı aña evc-i eflâk
	Şi'âr olmuşdı aña tâc-ı <i>levlâk</i>		Muhammed hürmetiyeçün oldı mev'üd
	Ne kim kevn (ü) mekân içinde mevcûd		Anuñ şevçına çarha girdi eflâk
3b	Olalı himmet-i gülbâng-i <i>levlâk</i>		Fesâhat 'arşasında 'izzet aldı
	Mesîh 'İsâ-nefes anuñla oldı		Velî <i>küntü</i> nebiyyin'den urur dem ⁸
65	Olur şüretde gerçi ibn-i Âdem		Anuñ şevçına ider 'âlem sücûd
	Cihânda maqşad-ı aqşâ vücûd		Gözi <i>mâ-zâg</i> ile olmuşdı meftûn ⁹
	Kaş'ı oldı <i>ķābe kavseyni</i> ye maqrûn		Akıdır gözlerinden 'âşikân seyl ¹⁰
	'İzârı <i>ve'z-zuḥā</i> zülfeyni <i>ve'l-leyl</i>		Ayağı izi âdem kan bahası
	Burâk'ı tozi gözler tütüyâsı		Semenzâr-ı dünüvde verd-i ğarrâ ¹¹
70	Çemenzâr-ı e..... serv-i ra' nâ		Semâvâtı gezer tîz şağ ile şol
	Binirse ger Burâk'a berkvâr ol		Bir adımdur iderse ger oña tâḥ
	Burâk'ı manzarına bu yidi kâḥ		Yanımda bir kadem olur bil iy hân
	Yidi kaşr ile bu nüḥ tāk-ı devrân		Anuñ şevçına ḥalk itdi semâyı
	Ḥudâ maḥbûb idinür Muştafâ'yı		Olur her birisi bir kâra kâdim
75	Semâvât içre qodı yidi ḥâdim		İdüp virdi bürüc ile aña temkîn
	Daḥı eflâki encüm birle tezyîn		Budur naşş-ı şariḥ iy şeqkerin-leb
	Muhammed 'aşkına oldı bular heb		Onı ḥâlî kıomazdı merḥabâdan
	Başına tâc virdi ictibâdan		Sa'âdetle ıştıfâdan giydürüp tâc
4a	Ḥabîbu'llâh idüp virdi aña Mi' râc		Anuñ ḥubbı olmuş idi ḥalka maḥlûb
80	Muḥibbe ol ḥabîb olmuşdı maḥbûb		İrişe ravzasına <i>kat-ber-kat</i>
	Nice yüz biñ dîrûd ile taḥıyyât		Olup cân ü dile irdi ḥayli minnet
	Eger merdûd eger maḥbûl oña ümmet		Hem anuñ ḥânedânınuñ e.i ¹²
	Muḥaşşıl <i>ümmetini ümmetini (?)</i>		Qabûl olsam yiterdi baña bu kâr
	İti olmaqlık baña kâfîdür iy yâr		

⁸ (65b) *Ben peygamber oldum*. Karşılaştırınız: İn künte nebiyyen lem yazurrake: Sen peygambersen sana hiçbir şey zarar vermez. Buhari, Tıbb 55, (Concordance 1988: III, 496).

⁹ (67b) Fe-kâne *ķābe kavseyni* ev ednâ: (Böylece peygambere olan mesafesi) *iki yay aralıḡı kadar*, belki daha yakın oldu (Kur'an: 53/9). *Mâ-zâgâ*'1-başaru ve mâ tağâ: (Hz. Peygamber gördüğü ahvali gördü de) göz *ne kaydı*, ne de açtı" (Kur'an: 53/17).

¹⁰ (68a) *Ve'z-zuḥā ve'l-leyli izâ secâ*: And olsun kuşluk vaktine, karanlığı çöküp de sükûn bulduğu zaman geceye! (Kur'an 93/1, 2).

¹¹ (70a) e.....: Okunamadı. (b) dünüv: denev N

¹² (83a) Fe-ekülü yâ Rabbî *ümmetî ümmetî*: Ey Rabbim, ben ümmetimi isterim, ümme-

85 Ki olsam dâğdâr ol rikâbuñ Olup maqbûl tâğryla ol cenâbuñ

Der-beyân-ı na't-i Çâr-yâr-ı sa'âdet-medâr¹³

Şerî' at beytinüñ erkân-ı çârî Nübüvvet hânedânı yâr-ı gârî
Ebû Bekr ü 'Ömer 'Os mân u Haydar Sa' âdet ma' deninde çâr gevher
Şerî' at bunlar ile oldı zâhir Târîkat bunlaruñla oldı bâhir
Bularuñ rûhına envâ'-ı 'ulyâ Ola ihlâş ile yüz biñ hedâyâ

Der-beyân-ı münâcât ilâ cenâb-ı kâzi'l-hâcât

90 Hudâyâ şahib-i Mi' râc haqqı Minâ vü Ka' be'yile hâcc haqqı
Haţim ü Zemzem'üñ haqqı Hudâyâ Maqâm u rûkn haqqı kıl 'atâyâ
Dinilen *lî ma' a 'llâh'* uñ haqıyçün Hâbibüñçün olan âhuñ haqıyçün¹⁴
Nübüvvet şahşınıñ mışbâhiyçün Kerâmet kuflinüñ miftâhiyçün
Yaqınüm şübhem üzre gâlib eyle Kelâm-ı ma' rifetle baña söyle
95 Ba' idüm qurbuñ ile eyle tebdîl Baña lâzım olanı eyle taşşîl
'İnâyet nüriyile cânı rüşen Kılup şakla benüm imânımı sen
Mühevveslik belâsından halâş it Beni dergâhuñ içre 'abd-i hâş it
Baña âhir demümde hem-dem olgıl 'İnâyetler kılup tiz maħrem olgıl
Baña kıl luţfuñ hem-râh her dem Günâhumçün kılam çok âh her dem
100 Hâbibüñ hürmeti iy Kâdir-i pāk Kıyâmetde beni itdürme ihlāk
Livâ 'ü'l-ħamd zıllında baña cây Virüp kılğıl haqırüñ kâr-fermây

Der-beyân-ı sebeb-i nazm-ı kitâb-ı müşğîn-nikâb

Getür sâkı̄ yine yâkût-ı seyyâl İçüp devrâna virem vecd ile hâl
Muğannî eyle bir bezm-i dil-âvîz Gül (ü) Nevruz için olam şeker-rîz
Hikâyet böyledür iy kışşa-perdâz İdenler şöyle kıldı süz ile sâz
105 Yürürken bu gârîb-i zâr bir gün Dil ü cân olmışıdi hayli maqbûn
Gezerken bî-ser ü sâmân (u) nâlân Tururken dîde giryân sine biryân
Be-gâyet hâl ü qâlüm idi vârun Dilümde ğam gönülde hem ciğer hûn
Perişânlikle aħvâlüm müşevveş Mühevveslikle tarzum qatı nâ-ħoş
Bütün dünyâda bir yârüm yoğ idi Dil-i bîmâre tîmârum yoğ idi
110 Ne bir hem-dem ne bir maħrem ne bir yâr Ne bir dildâr var kim ola ğam-ħ'âr
5a Baña her nâzenîñüñ iftirâkı Dilümden cânuma virdi firâkı
Dilüm müştâk olup her nâzenîne Firâkıyla gönül geldi enîne
Dün ü gün yâr-ı cânüm âh oldı Şeħer-tâ-şâm kârum vâh oldı

timi! Buhari, Tevhid 36, Tefsir-i sure 17/5, Fiten 1. (b) e.....i: Okunamadı.

¹³ Bu na't 4b'nin kenarındadır.

¹⁴ (92a) *Lî ma'eÀ' llâhi* vaütün İÀ yese'ünüñ fihi melekün mu'arrebün ve İÀ nebiyyün mürselün: Allah ile öyle bir vaktim vardır ki o hâli idrake ne bir mukarreb meleğin ne de bir mürsel peygamberin gücü yeter. Mevzu hadistir. (El-Aclûnî 1988: no. 2159)

- Benüm halvet-serâyum gamla maqrûn
 115 Bu hâlât ile olurken zâr u hayrân
 İdüp devlet günü maşrıkdan işrâk
 Sa' âdet yüz dutup baht oldu hüşyâr
 Siyâdet kevkebi burcında tâlî'
 Şeref burcında iqbâl itdi iqbâl
 120 Olup bîdâr h'vâbindan dil ü cân
 Beşâret-nâmesine hâtif-i ğayb
 Mübârek-fâl olup ahter-i baht
 Cenâb-ı şâha ' arz olup bu hâlât
 Bilüp ahvâlümü ol şâh-ı devrân
 125 Nevâsın bülbülüñ nâlân kıldı
 5b Buyurdi faşl-ı güldür eyle bir hâl
 Hikâyât-ı Gül ü Nevruz'ı peydâ
 Kühen-țarz oldu ol efsâne-i nâz
 Gül eyyâmı kafesde bülbül efgân
 130 Kılup efsâneñ içre hayli efsûn
 Bu üslûb üzre fermân ol şehensâh
 Şunıldı bendeye meclisde bir câm
 Şehensâhuñ kelâmın dîdeme nür
 O câmuñ neş'esiyle baht bîdâr
 135 Hemân dem hücre-i efkâre girdim
 Mülük emri umuruñ mâlikidür

Der-medâyiḥ-i pâdişâh-ı 'âlemiyân Sultân Murâd Hân-ı 'izzet-nişân

- Getür sâkî gene bir âb-ı rengin
 Muğannî eyle âheng-i dil-efrüz
 Gel iy bülbül kafesden eyle pervâz
 6a Nice şeh hüsvrev-i iqlîm-i hâver
 Sikender-heybet ü Dârâ-şalâbet
 Siyâmek'le Keyümers'den urur dem
 Cihânun ser-te-ser püşt ü penâhı
 Nesebde oldu sultân ibn-i sultân
 145 Kim ola dirseñ ol sultân-ı devrân
 Muzafferdür oña dîn ile dünyâ
 Musahḥardur oña İrân u Tūrân
 Şehâsından hacil oldu yidi yem
- İçüp şevk ile idem bezm-i şîrîn
 Dil ü cân sâz u sūzuñla_ola bih-süz
 Mediḥ-i şâh olup kılğıl ser-âğâz
 Gulâm-ı dergehi hâkân u kayşer¹⁵
 Ferîdün-ḥaşmet ü Sührâb-şavlet
 Neseb bâbında sultân-zâdedür hem
 Bütün dünyânun oldur pâdişâhı
 Hâseb bâbında oldur hân u hânân
 Murâd ibn-i Selîm ibn-i Süleymân
 Zafer-ferdûr anuñla tāk-ı minâ
 Muṭî' idür rikâbında niçe hân
 Virür qahrı 'adüya guşşa vü hem

¹⁵ (140b) hâkân: hâkân N (Kelime nüshada hemen her yerde böyle yazılmıştı, metin tespitinde düzeltildi; fakat her biri için ayrı ayrı dipnot konmadı).

- 150 Anuñ vaşfin idersem nice biñ ay
O bir şehdür ki anuñ luţfını yād
Eger elţāfını eylerse izhār
Şerār-ı ƙahrını deryāya ger bād
Hüsāmı hūn-ı a‘ dāyı içer tiz
‘ Amūdı şeş-periyle _eyler küt-ā-küt
- 6b ‘ Adūsı deşnesi ābına teşne
Hāƙāyıkda hamīri Hüsrev-i Şān
Olup ‘ irfān ile ğāyetde ma‘ rūf
Yanında tıfl-ı ebced-ĥ‘ān ‘ ālem
İder erbāb-ı fenni tab‘ ı mülzem
- 160 Ne kim dānişle biniş var cihānda
Hüner-perver olan ondan nümūdār
Baƙarsa zihnine _anuñ ‘ aql-ı evvel
Heyūlā vü şuverle cevher-i ferd
Eger fıkr itse envā‘-ı ĥayālāt
- 165 Ne kim var ‘ ālem-i ‘ ulvīde mülġaz
Olanlar ‘ ālem-i süflīde mermūz
Vücūdıyla muhallā devlet ü dīn
Anuñdur tāt u taht u mülk ü millet
Umūr-ı salţanatta şöyle āyin
- 7a Şu deñlü ‘ adle māyil oldu ol şāh
Zemānında sürūşa ġālib insān
Melā’ik mülkine insān mālīk
Cihānı ‘ adl ile şöyle itdi ma‘ mūr
Seĥası Hĥātem-i Tayy’ı _eyleyüp tiz
- 175 İder Nūşinrevān’ı ‘ adlı fermüş
Düşüp āvāze-i ‘ adlı cihāna
İder şemşiri ejderhāyı şan mūr
Eline alsa ger ġürz-i ġirānı
Eger ceng ü cidāle _eylerse bünyād
- 180 Atulsa tıġınūñ şeşti zemīne
Ecel cāmın şunar şemşiri ĥaşme
İdüpdür rişte-i mergi kemend ol
- Dükenmez vaşf-ı ‘ adlı iy nikū-rāy
İdersem ĥalk-ı ‘ ālem olısar şād
Olur şahrā-yı ‘ adlı bāġ u ġülzār
İletse ƙurudup bahri_ide ber-bād
Sinānı tūr ile olmışdı hūn-riz
Kemendi irişüp ƙaçana dir tūt
Gelürler cümleten a‘ dāsı_o çeşne
Daƙāyıkda müşiri Mīr Selmān
Reƙāyık içre ezĥān oldu mevşūf
Ĥamīri bendesidür ibn-i Ādem¹⁶
Olur dānişverān yanında ebkem
Onı taşşıl ƙıldı az zemānda
Alup eyler hüner tartzını tekrār
‘ Uƙūlūñ tartzını eyler mükemmel
Anuñ idrākiyile _olur mücerred
Ne cüz ne kül mükemmel cümle ĥālāt
Anuñ külliyle olur ol mu‘ azzez
Anuñ idrāki birle idiser sūz
Niġīniyle mücellā mā ile tīn¹⁷
Anuñdur ser-te-ser dīn ile devlet
Ƙodı kim ƙılmadı şāhān-ı pişin
‘ Adāletle pūr oldu tāk u dergāh
Olup cān bezl iderdi āna her ān
Olup şaldı cihāna çok mehālik
Añılmaz oldu ĥālā Beyt-i Ma‘ mūr
İder ‘ urbān içinde ‘ ırzını riz
Tutulmaz oldu aşlā ĥāline ġuş
Naziri gelmedi devr-i zemāna
Oƙı Behrām’a çok avlatdurur ġūr
Küt-ā-kütle virür ĥaşma rezānı
Virür İsfendiyār u Rüstem’e dād
‘ Adū girmez idi aşlā kemīne
Baġışlar tiri çok a‘ dāya kesme¹⁸
İderdi ƙamçısıyla ĥaşmı bend ol

¹⁶ (158a) ĥ‘ān: hūn N

¹⁷ tīn: Kelime aslında tīyn olarak okunmalıydı ama kafiyeden dolayı nüshada böyle hareketlenmiştir.

¹⁸ (181b) Mısra, “Baġışlar ĥançeri a‘ dāya kesme” biçiminde iken kenarda metinde tespit edildiği gibi düzeltilmiş.

	Olup ser-tâ-ka-dem fâzil u kemâlât	Kemâlâtında çok hikmetle hâlât
	Zihî sultân-ı dindâr u şehensâh	Ki <i>zillu 'llâhi fi 'l-arz</i> itdi Allâh ¹⁹
7b	Anuñ elķâbına maħfille minber	Maķarr olmışdı fehm eyle muķarrer
	Bulup evşâfiyıla huṭbe tezyîn	Bulur elķâbıyıla sikke temķin
	Hüner-pişe hüner-perver hüner-döst	Hünerle pürdür aña mağz ile pöst
	İlâhi_İtdüñ omı şâh-ı cihân-gir	Elinde_olsun dem-â-dem tır ü şemşir
	Bu zıllu'llâh olup şâh-ı muħalled	Seririnde ola sultân-ı sermed
190	Olup dânişverân 'ahdinde mesür	Hünerverler yanından olmasun dür
	Sa'âdetle cihândan kâm alsun	Dil-âverlikle dehre nâm şalsun
	Gel iy sâķi şafâ eyyâmı geldi	Ķadeh ṭoldur kederle dehr ṭoldı
	Muğannî perdede nev-rûza düz sâz	Gülüñ vaķtı_irdi olğil kışsa-perdâz
	Nevâyi perdesinde bir fesâne	Düzet kim her taraf çalsun terâne ²⁰
195	Şehensâhuñ du'âsın idüp itmâm	Murâda başlayup alğil ele câm
	Olup şeh 'ömri Nüh ile mu'ammer	Ola sultânlığında ol muķarrer
	Meħemmed birle Maħmüd'in Ķudâvend	Cihândâr eyleyüben kıla sermed
	Sa'âdet burcını ol iki sa' deyn	Münevver eyleyüp hiç görmeye şeyn
	Cihân ṭurduķça yâ Rab ber-murâd it	Murâd Ķân gibi onları da yâd it ²¹
8a	Olar da pâdişâh gibi cihâna	Şalalar tiğ u tiri bi-kerâne
	Du'â-yı 'Abdi'ye her kim ki âmîn	Diye Ķaķ'dan ire rühına temķin

Hikâyet-i Gül ü Nevruz ve maķâm-ı 'aşķ-ı pür-süz

	Gel ey sâķi bize şun bir ṭolu câm	İçüp ol câmı devrândan alam kâm
	Muğannî sâz u süzüñda hikâyet	Düzetgil kim cihânda_olsun rivâyet
	Mesîhâ-pişe aç enfâsuñı sen	Zemân halkımı kılgil şöyle rüşen
205	Cihân kışsañdan alsun cümle hışsa	Semâ'ıyla nice tarḫ ola guşsa
	Bu durur kışsa kim iķlîm-i Nevşâd	Sevâd-ı a'zam idi ferruḫ u şâd
	Ruḫ-ı iķlîm-i hefte hâl idi ol	'Aceb ḫayr u ḫaşıbla fâl idi ol
	Temâmet zer' u zar' ileydi meşḫün	Ni'am birle 'aceb eṭrâfi meknün
	Var idi onda bir sultân-ı a'zam	Selâṭin-i zemân ondan ṭutar ğam
210	Seririn 'adl ü inşâf ile tezyîn	İdüp virmiş re'âyâsına tavṭin
	Gelüp gidenden âĝâh idi ol ħân	Ser-â-ser bendesi İrân u Tûrân
	Mübârek nâmı_anuñ Ferruḫ idi bil	Bunuñla söylenürdi ay ile yıl
	Anuñ emrinde ol iķlîm-i Nevşâd	Olup kişver-be-kişver nâmı_olur yâd
8b	Olup eṭrâf-ı dehre 'adli meşḫür	'Asâkir bi-şumâr (u) beyti ma'mür
215	Velîkin guşsa vü ğam cânına kâr	İdüp aĝlardı ol şâh-ı nikû-kâr

¹⁹ (184a) dîn:din N (Kelime metinde zihafılı okunduĝu yerlerde böyle yazılmıştır. Diĝerleri de düzeltildi fakat dipnotta belirtilmedi.)

²⁰ (194b) terâne : tirâne N

²¹ (199b) Ķân : Ķân kim N

- Velî-‘ ahd itmege mehdimde bir pūr
 Hūdā’dan ister idi_ol şāh ferzend
 Şafā vü şıdķ ile Hākķ’a teveccüh
 İdüp bir gül-‘ izār ile şeker-ĥ‘āb
 220 O demde bir gül-endām ile ķurbān
 Girince ĥoķķa-i la‘ le hemān dūr
 O demde ĥoķķadan bir dürr-i şehvār
 İrüp āĥir murād oķı nişāne
 Varup āmācġāha schm-i maķşud
 225 Murād üzre Hūdā bir pūr virdi
 Ki bir maĥbūbiyla bir gice cüft
 Döküp bir ĥavz-ı yāķūta niçe dūr
 Sa‘ ādet birle ol serv-i ķabā-püş
 Şadef dürrü virüp çok perverişler
 230 Ol eyyām içre devrān idi ĥurrem
 Cihān eķvārını idüp çemenzār
 Muţarrāyıldı yek-ser rüy-ı devrān
 9a Ĥamel burcını seyre mihr-i ‘ ālem
 Ĥulül itdügi dem nev-rüz zāhir
 235 Şadeften çıķdı bir dürr-i şeb-efrüz
 Ya ĥod deryādan alup Şeb-çerāġ’ı
 Atasıyla anası ĥurrem ü şād
 Mesākīne zer ü sīm idüp işār
 Ĥazāyinde ne kim vardur zer ü sīm
 240 Ziyāfetler kılup ĥalk-ı cihāne
 Nice gün ‘ iş ü ‘ işret oldu yek-ser
 Virüp ĥalk içre muĥtācīne çok māl
 Nice biñ bende ‘i āzād itdi
 Bu şan olmaķlıġıla rüz-ı nev-rüz
 245 Ki nev-rüz içre pīrüz olcaķ ol
 Oña dāye_itmege bir nāz-perver
 Bulındı soñ uci bir māl-pāre
 9b Leţāfet bāġına serv-i gül-endām
 Gümüşden iki du‘ mūme_üzre bir bāġ
 250 Nühūdı nāfeyile ser-te ser bih
- Yok idi neylesün ġāyetle rencūr
 Ki_anuñla memleket olaydı dil-bend
 Ĥarābīn ü nüzūra_ider tefevvüh
 Yaturken avladı anı teb ü tāb²²
 İdüp bitdi gülistānında bir cān²³
 Dür ile ĥoķķa oldu cān ile pūr
 Çıķup şaldı cihāna tāze refţār
 Hūdā baġışladı_aña bir yegāne
 Hūdā virdi oña bir tıfl-ı mes‘ ūd
 Cihān gözine_anuñla nūr virdi
 Olup sīm ile sīm-āba virür ĥüft²⁴
 O dūrle ĥavzuñ oldu dāĥili pūr
 Düri eyler şadef birle hem-āġüş
 Kıtur ol dürrü envā‘ -ı menişler
 Dem-i ‘ İsā şabādan urdı Meryem
 Çiçeklerden şaçıldı müşk-i Tatar
 Kederden ķurtulup nāfeydi erzān
 Şürü‘ itdügi dem dehr oldu ĥurrem
 Olup devrānı kıldı nūr zāhir
 Cihānı rüşen itdi nite kim rüz
 Fürüg-ı dehrden buldı ferāġı
 Olup kıldı cihān ĥalkın fereĥ-şād
 Taşadduķ birle ĥalkı eyledi sār
 Mesākīne olındı cümle teslīm
 Ulu toy eylediler rāyġāne
 Hūdā’ya şükr ü minnet oldu yek-ser
 Cihān ĥalkına itdi bezl-i emvāl
 Ĥulüb-ı derdmendi şād itdi
 Atası nāmını fevr itdi Nevrüz
 Bahār-efrüz oldu şaġıla şol
 Arandı ser-te-ser nisvān-ı dil-ber
 Ki ‘ aşķından dil ü cān idi yāre
 Yüzün gören idemez idi ārām
 Dikilüp nerkis ü süsenle_ider lāġ
 Ĥamu ‘ a.....ile a‘ kāmı ‘ aceb tiĥ

²² 219-221 8b’nin kenarındadır.

²³ (220a) ķurbān: kırbān N

²⁴ (226a) cüft: cift N

- 255 Kefel bir külçe-i sîm idi yek-ser
Ruĥı gül serv-ġad mäh-i ŧeb-efrüz
Uzadup ĥün-i ' uŧŧaġa elin tîz
Nigâr-ı Zühreŧ ol mâha ĥidmet
O tıfl-ı nâza bir mehd-i ĥümâyün
Letâfetle onı beslerdi ol ay
Bulınca perveriŧ ol serv-i gül-puŧ
Bulup neŧv (ü) nemâ devletle ol mâh
Ĥadâŧetde cemî' -i fenne mâlik
260 Gice gündüz ma' arif celbine iġdâm
ŧoñı ŧayd u ŧikâra idüp âġâz
ŧu deñlü ŧayd iderdi ol dil-âver
10a İdüp âhûları bir tîrile ŧayd
Vuĥuŧ u tıyr anuñ tîrine ġurbân
265 Gice olduġda ' iŧ ü nüŧa mâyil
Nevâdir-gû muŧâhibler müheyyâ
Müzâĥ-âmiz envâ' -ı letâyif
Oturup bezme sâġi-yi dil-ârâ
270 Ĥamusu sîm-sâġ (u) erġavân-ĥad
Bu mizân ile ' ömrin ŧad u ĥurrem
ŧikâr idi iŧi her rüz tâ-ŧeb
ŧarâb-ı bezle-gû bir dil-ber-i nâz
Geçerken böyle aĥvâl-i ŧehenŧâh
Olup her ġuŧeden dürlü ĥikâyet
275 Ĥoten tersâların ġâĥ itdiler yâd
Gehî Ĥîn ile MâĤin' üñ nigârın
Biri bir ġuŧeyi eylerdi ta' rîf
10b Biri bir kiŧverüñ maĥbûbesin medĥ
ŧeh olur idi ol ĥâl ile ĥurrem
280 Dil ü câm olup mâyil ŧikâre
Muġanniler ġazel-ĥön idi yek-ser
İdüp Nevruz'a ġarŧu bülbül eġġân
Bu ĥâl içinde sâġiler ĥurâmân
Melik-zâde ayaġ üzre ayaġı
285 Olup peyveste ' iŧ ü nüŧ-ı sâġi
Alup devrândan uŧbu tırzile kâm
- Görenler mübtelâyidi_aña ekŧer
Müzeyyen dürr ü cevher birle her rüz
Cihâna virmiş idi ĥayli engiz
İdüp ġılmıŧdı ol dildâra raġbet
Ĥılup itmiŧti eġvârını meymün
Dün (ü) ġün ĥidmet idüp ol nikû-rây
Ĥüner tırzıyla virildi oña cûŧ
Yegâne oldı az müddetde ol ŧâĥ
Olup tıvr-ı fütûna oldı sâlik
İdüp taĥŧil ġıldı ol nikû-nâm
Ĥuŧı ġuŧla' vlamâġa eyledi sâz
ŧikârile tılardı bâmile der
İderdi ŧiri de ŧeŧŧir ile ġayd
Olup cân armaġân eylerdi her ân
Olup oġur muŧâĥible resâyil
Olup eġvâr-ı bezmi eyler iĥyâ
Dün ü ġün söylenürdi çok tırayif
Ĥadeĥle ŧâĥa virür râĥ-ı ĥamrâ
Ser-â-ser dil-rübâ vüân-ġad
Geçirüp görmez idi dehrden ġam
ŧeb olduġda yanında bir ŧeker-leb
Letâyif söyleyüp olurdu dem-sâz
Ĥikâyet söylenürdi ġâĥ u bî-ġâĥ
Ĥılup her biri bir dürlü rivâyet
Geh oldı Rûmiyândan âĥ u feryâd
ŧorup söylendi her neyise varın
Biri eylerdi ba' z eġrâfi tavŧif
Biri bir ŧehrûñ eyler ĥübını ġadĥ
Ĥülüp oynardı ol mâh-ı mükerrem
Bütün ġün ŧayd iderdi_ol mâh-pâre
Anuñla meclis olmiŧdı nikû-fer
Ĥamârî ĥod ciġer-süz ile giryân
Olup bezmi_eyleridi verd-i ĥandân
Tıutup nüŧ eyleridi_anı bayaġı
İġilüp ġalmaz idi ĥiġ bâġi
Dün (ü) ġün ŧayd ile kârı anuñ câm

Der-beyân-ı ' aŧıġ ŧuden-i Nevruz be-ĥod

Gel iy sâġi revân it ' iŧ ü nüŧı
Muġannî sâz ile söze_eyle âġâz

Bu meclis revnaġına vir ĥurûŧı
Ki sâzuñ ġuŧ idenler ola ser-bâz

- 290 Rivāyet böyledür kim şāh Nevruz
Ruḥı ‘ aḫsin ḳadeḫde gördi ol şāh
Olup rüyına ‘ aşıḳ ol dil-efrüz
- 11a Olup kendü rüḥına şöyle māyil
Turup ḫayretle ḳaldı vālih ü zār
İcāzet oldı ehl-i bezme ol ān
- 295 Hemān dem ḫüsreve bir bister-i nāz
Girüp ol cāme-ḫ’āba şāh pür-süz
Gehī āyine içre ol dil-ārām
Yüzine baḳup olur aña ‘ aşıḳ
Emerdi leblerin nāzile şad bār
- 300 Gehī sürüp ayağını yüzine
Gehī feryād idüp ceybin ider çāk
Şu denlü ḫod-pesend olup o dildār
Bu ma’ nī birle oldı vālih ü deng
Olup esrār-ı ‘ aşıḳa şöyle ḫayrān
- Virürken ‘ iş ü nūşa revnaḳ u süz
Derūmı ditreyüp āh itdi nā-gāḫ
Dem-ā-dem eyleridi āh-ı pür-süz
Cemāli ḫırcın itmişdi ḫamāyil
Ruḥı nārıyla yandı ol dil-efgār
Ṭaḫıldı gitdi cümle çeşm-i mestān
Şalındı ola Şīrīn’ ile dem-sāz
Yaturdı bilmeyüp ḫālin ciger-süz
Görüp rüyın olurdı mest ü nā-kām
Ṭutaḳların sorar şan şehd-i fayıḳ
Ḳocup kendü bilini ol şeker-bār
Gehī elin sürer idi gözine
Gehī efgān idüp olurdı ḡamnāk
Cihānda kendüyi şanur dil-efgār²⁵
Yidi şan cür’ adān-ı ‘ aşıḳdan beng
Aḳıdur gözlerinden yaşıle ḳan

Der-beyān-ı ‘ aşıḳ şuden-i Nevruz bā-Gül-i pürüz der-ḫ’āb-ı pür-süz

- 305 Gel iy sāḳī şarāb-ı ergavānī
Muḡannī sāzuñı pür-süz eyle
- 11b İçerken bāde-i gülfām Nevruz
Uyurken gördi ol şāh-ı cihānı
O gül-rūya idüp cānın hediyye
- 310 Görür bir büt ne büt bir serv-i āzād
İdüp kāküllerin ol dem perişān
Perişān şaçların gül üzre şaçmış
Ser-engüştin ḳılup ḫün ile ḫamrā
Hilāl ebrūsına māyil olup māḫ
- 315 Gözi Hārūt’a efsün ögredürdi
Lebi ‘ İsā’ya iḫyā-yı memātı
Dil-āvīz idi zülfi ol perī-zād
Kemān-ı Rüstem’i ḳaşı kepāde
‘ İzārī āb-ı ḫayvāndan urur dem
- 320 Gül idi ol nigār-ı ergavān-ḫad
Ṭutup bir sāḡar-ı gülfām ol yār
- 12a Şunup Nevruz’a Gül bir cām-ı ‘ unnāb
İçüp cāmum cihāndan giç yüri var
yār
- Getür kim nūş idüp ḳılam fiḡānı
Düşünde gördüḡünü ṫurma söyle
Düşine girdi ol yār-i dil-efrüz
Ne şeh ḫurşid ü māḫ-ı āsmānī
Diler ondan niçe ḡüne ‘ atıyye
Yüzi gül lebleri mül ḳaddi şimşād
Cihānuñ ‘ aḳlın almış ol perī-şān
Gül ile sünbülün bendini açmış
Cihāna şalmış idi vāy-veylā
Dögüp göḡsin iderdi āhile vāḫ
Sözi Mārūt’a sıḫrin söyledürdi
İdüp ta’ līm virdürdi şebātı
Göziyle ḳaşı virür ḫalka feryād
Ḳılup zihle ḳomışdı āh ü vāde
Ser-ā-pā şūşe-i sīm idi derhem
Velīkin ḫārī oña irgürmemiş yed
Gelür Nevruz’a ṫoḡrı itmege kār
İçün diyü tekellüf itdi bī-tāb
Benüm ‘ aşıḳumda ser-gerdān ol iy

²⁵ 302 11a’nın kenarındadır.

- 325 Nigârından alup Nevruz câmi İçüp ğavgâya virdi nâm u kâmi
 Hürüş u cûşa geldi fevri Nevruz Cigerden kaynayup cân oldu pür-süz
 Ayağın öpdi didi iy dil-ârâm Ne yirdensin dil ü cânâ vir ârâm
 Neden düşdüñ bu gülzâre di iy dōst Yoluñda oldu nâlân hep reg ü pōst
 Ne hürîsin turağun kankı cennet Ne Rızvân'sın maqâmuñ kankı nañvet
 Seni kandan şorup bilsem gerekdür Mekânun ben nice bilsem gerekdür
 330 Revâ mı bizden olmak siz gürizân Sizuñçün cân ile dil ola nâlân
 Ve ger hürîyiseñ Rızvân' uñuz kim Ve ger vildân iseñ yârânuñuz kim
 Cevâbın vir baña iy mâh-simâ Senün 'aşkuñla irdi cânâ ğavgâ

Der-beyân-ı tahîr kerdn-i Gül hâl-i hod be-Nevruz der-vâkı' a-i h'âb

- Gel iy sâkı getürgil âb-ı hayvân Ki irsün neşvesinden mürdeye cân
 Muğannî kıl sürüd-ı Rûdegi tîz Cihânî 'aşk elinden eyleñüz rîz
 335 O hâlât içre Gül geldi vü güldi Qolın Nevruz-ı cân boynına şaldı
 12b Didi iy kendüye mağrûr olan yâr Görüp hüsñ ü bahâsın dūr olan yâr
 Diyüp envâ' -ı lâbeyle cevâbı Tıulundı şoıra ol hüsñ âftâbı
 Şehâba girdi ol mâh-ı dil-ârâ Bırağup sâha-i 'aşk içre ğavgâ

Der-beyân-ı bidâr şuden-i Nevruz ez-h'âb-ı pür-süz ve bî-hüş bûden-i ân dil-fürüz

- 340 Getür sâkı yine bir âb-ı gül-reng İçüp pejmürdegâmı eyleyem deng
 Muğannî kıl girü nev-rûza âğâz Dil ü cân cûş u nûşa_itsün ser-âğâz
 Kılup küçek-dehenlik büzügâne Ele alsun girü çeng ü çeğâne
 Hikâyet böyledür kim ğamla Nevruz Uyanup uyqusından oldu pür-süz
 Cigerden süz u derdin kıldı izhâr Deründan eyledi çok âh ile kâr
 Derûni âteşinden yandı 'âlem Birûni süzişinden pür-ğam âdem
 345 Murâdi ol göreydi dil-rübâyı Dil ü cânın virüp göre ol ayı
 Yağasın yırtup itdi âh u feryâd Dil ü cân câmesini itdi ber-bâd
 Başın taşa vurup ağlar idi zâr Gözinden eşki irmağ oldu hün-bâr
 Ne âdem görmege vardı mecâli Ne 'aşk otını setre vardı hâli
 Ki bûy-ı müşg-i 'aşk olmaz nihânî Ne deñlü gizler iseñ olmaz anı
 13a Temâmet şabr u ârâm u qarân Yile varup havâya gitdi bârı
 Oña biñ dürlü hâl olup havâle Yöñeldi her tarañdan âh u nâle
 Dün (ü) gün derd-i 'aşk ile_eyleyüp âh Duğhâmî âhyiyle tōldı dergâh
 Ne yatup ne tıurabilürdi ol yâr Dün (ü) gün kârıyidi âh ile zâr

Der-beyân-ı ta' bîr kerdn-i Nevruz ru 'yâ-yı hod-ı ciger-süz

- 355 Gel iy sâkı gene iç âb-ı hün-âb Kim anuñ neş'esiyle cânâ vir tâb
 Muğannî bir ğmâya eyle âğâz Ki ru 'yâ hâline ola semen-sâz
 Rivâyet böyledür kim şâh Nevruz Bu düş birle_eyledi çok dürlü memruz
 Mesâvisinden idüp halkuñ i' râz Ten ü cân hil'atine vurdı mikrâz

- 360 Taḥammül tarzını āhîr sülûk ol
Gice gündüz idemez şabr u ārām
Bu ğamdan olmayup ḥālî dil aşlâ
Bulup āhîr müsâfir pişegâni
Ola kim düşûn aḥvâli ola tuş
Murâdı bu ki dil-berden nişâni
- 13b İşinden ‘âciz ü tuşında ḥayran
365 Bu ma’ niden murâd okı nişâna
Bunuñla cânına virüp tesellî
Anuñ ‘aşkı otı şalup şerâre
Külin göge şavurup ‘aşık-ı pāk
Bu derd-i āhla bi-çâre olup şâh
- 370 Yirinden tırdı idüp āh u efgân
Murâdı bu ki ğamdan olup āzād
Tırmaz gâh idüp efgân u nâle
Gözinden gâh akıdur yaş ile kan
Gehî gül şevkına_eyler lâleye nâz
- 375 Güli geh ḥaddine teşbih eyler
‘İzârın geh semenzâra muḳârin
Bu ğavġâ vü bu şûriş birle pür-cüş
Giderken yolda bir çok kârbâna
- 14a Görüben kârbân bu pâdişâhı
380 Du’ âlar eyleyüp itdiler ikbâl
Nişâr idüp şehûn ḥâkine dürler
Görüp āhîr bunları cümle Nevrüz
Şorup bunlardan āḥer zād u bûmın
Ne yirdensiz diyü_istifsâr itdi
- 385 Şorar bunlardan ammâ cân olup şād
Dil ü cāndan derûnı oldı ḥurrem
Benüm gönlümde sizlerle_âşnâlık
Dinüz kandan gelürsiz eyleñ i’ lâm
Biri dir kârvâniden biz iy şâh
- 390 Biz ol ilden gelürüz iy ḥudâvend
Şorarsañ her ne var Ferḥâr içinde
Bilürüz her ne kim kılsañ müzâdı
Benüm ismüm ol ilde Bülbül-i zâr
- 14b Bem ü zirûñ nedür aḥvâlini heb
395 Ne deñlü müşkilüñ var ise iy şâh
Füsün eṭvârına efsâneyi zâm
- İdüp şabr eyleridi şaġıla şol
Ki bilmez kanda durur ol gül-endâm
Ġam u hem birle irdi vây-veylâ
Ḥaber şorup arardı her mekânı
Gülüñ büyn alup kılam der-âġuş
Bulup cân ide aña armaġanı
Olup dermânde kaldı bi-ten ü cân
Varup bulam yol ol genc-i nihâna
Ola kim dil-rübâ kıla tecellî
İrişe her şerârı bir diyâre
O yolda eyleye ceybini tiz çāk
Derûnından iderdı āhile vâh
Ciger pür-süz gözinden akar kan
Derûnından ola def_ola feryād
Sürüdüle dile virür nevâle
Sirişki birle tırdı tāk u evvân
Geh olur fikr-i ḥâr ile ciger-bâz
Gehî ḳaddin añup ‘ar_arla söyler
İdüp sünbül olur zülfe mu’âvin
Binüp ata vü gitdi bir yola hoş
Gelüben râst gitdi ol yegâne
Oña ta’zîm için tırdı gâhî
Ḳuluñdur cümle bu ḥalk iy nikû-fâl
Belekler ḥarc olup oldı dilekler
Oturdu bunlarla bir nice rüz
Ola dermânın ala baġt-ı şûmın
Bularuñ ḥâṭın tarzına gitdi
Diler kim ğam gidüp ola feraḥ-şād
Didi bir bir oluñuz baña hem-dem
Görinür it bizümle rüşenâlık
Ola kim keşf ola âġâz u encâm
Gelürüz cümlemüz Ferḥâr’dan āh
Murâduñ neyse söyle bezl idüp kând
Ser-â-ser o gül ile ḥâr içinde
Hemânâ eyleñüz ‘arz-ı murâdı
Bilürem her ne kim eyleyse pergâr
Ser-â-ser ben bilürven iy şeker-leb
Ḥabâyâ vü serâyâ d.n âġâh
İdüp her ḥâlden cānum vurur dem

- İderven Zühre'ye çengini ta' lîm
 Mesîhâveş virürven mürdeye cân
 Bu tarzile_idecek Bülbül ser-âgâz
 400 Şeh işitdükde Ferhâr'ı _oldı bî-hûş
 Hürüş u cüş idüp şâh-ı dil-ârâ
 Nevâ-yı Bülbül ile şâh ser-mest
 Şu deñlü kıldı _anuñla ittihâdı
 Onı ayırmayıp kendüden ol şâh
 405 Alup geldi otaşına_anı fi'l-hâl
 Serâyında nedim-i hâş idindi
 Bu tarzile anuñla _oldı muşâhib

Der-beyân-ı 'işret kerden-i Nevruz bâ-hayâl-i Gül-i pîrüz

- 15a Gel iy sâkî gül ile meclis-i hâş
 Muğannî bülbülile it ser-âgâz
 410 Hikâyet böyledür kim şâh Nevruz
 İdicek Bülbül ile âşinâlık
 Ne bezm içre iderse Bülbül efgân
 Kaçan bezm içre kılsa bir nevâ-sâz
 Bu üslûb üzre_iderler 'iş ü 'işret
 415 Gül ismin güş ider olduğda Bülbül
 İdüp evşâfını nağmeyle tahîr
 Bu hâl ile olup kâni' şehensâh

Der-beyân-ı yaften-i Nevruz nişân-ı Gül ez-âvâz-ı Bülbül

- Gel iy sâkî bu bezm içre gül (ü) mül
 Muğannî bülbül efgânın idüp güş
 420 Rivâyet böyledür Bülbül sözün şâh
 Dir idi it bu tahîrâtı tekrâr
 Gelüp feryâda_o demde fevri Bülbül
 Ki var Ferhâr'da bir şâh-ı 'âdil
 15b Adıdur Şâh Müşgin ol emîrûn
 425 Neseb bâbında Cemşid'e ulaşur
 Ferîdün u Sikender birle Dârâ
 Nazîrin görmemişdür tāk-ı minâ
 Zemîn ü âsmân rûyına muhtâc
 Anuñ gülzârı içre bir gül-i ter
 430 O şâhuñ duhteri nîk-ahter idi

Girift ile dağı çok türlü tefhîm
 İderven derd-i bî-dermâna dermân
 Şeh-i Ferhâr'dan müjde_oldı pür-sâz
 Cigerden cân ü dil kıldı o dem cüş
 Nevâ-yı Bülbül'i güş itdi hâlâ
 Olup cân bülbüline oldı pâ-best
 Ki onda buldı matlûb u murâdı
 Dün (ü) gün eyleridi âhile vâh
 Oña ikrâm idüp çok kıldı iclâl
 Sevüp anı vü hâşü'l-hâş idindi
 Bu vaşfile anuñla _oldı mülâ'ib

Qılup nev-rüz evânın itmegil kâş
 Çalındı bezm-i Ferhâr içre çok sâz
 Olur Bülbül figâni birle pür-süz²⁶
 Anuñla eyledi çok rüşenâlık
 Oña Nevruz olurdi bende-fermân
 Olurdi şâh anuñla nağme-perdâz
 Gül'i gâhî añup eylerdi rağbet
 Olur hâtır-nişân Ferhâr'da Gül
 Hayâli nağsını bağlardı yir yir
 İderdi cân ü dilden derd ile âh

Düzet kim şevk ide nev-rüz (u) bülbül
 Gülüñ gül gönçesin itgil der-âgüş
 İşidüp ditredi âhiyla dergâh
 Ki vardur nağmeñ içre Gül'den âşâr
 Nigârûñ şevkı birle_eylerdi gülğul
 Ser-â-ser halk-ı 'âlem aña mâyil
 Şehensâhı durur bernâ vü pîrûñ
 Hâseb tarzında hürşide bulaşur
 Anuñ âsâbyıdı cümle yârâ
 Meşilin anlamazdı halk-ı dünyâ
 Re'âyâdan getürmiş nice yıl bâc
 Bitüp çok bülbülü hâr içre elter
 Dil-ârâlar içinde mihter idi

²⁶ 410-411, 15a'nın kenarındadır.

- Güzeller içre ol serv-i dil-ārā
 Adı Gül lebleri mül mäh-ı gülfām
 Yüzün görmez meger mihr-i cihān-tāb
 Cemāli maẓhar-ı nūr-ı İlähī
 435 ‘ İzārın göreliden Müşteri deng
 Cebīnin görelî mäh oldu pür-dāğ
 Anuñ nūrına hayrān oldu havrā
 Kamer alnıyla olmışdı kelefdār
 16a ‘ İzārından alurdi gāze Nāhid
 440 Gül ü bülbül nevāsın bir araya
 Ki şāha hışsedārdu bu nevāda
 Çü şeh buldı düşüñ ta‘ birini rāst
 Diyüp şeh Bülbül’e Gül hālını tiz
 Dil ü cān hārharından ne çekdi
 445 İdüp tafşil-i ‘ aşkı fevri icmāl
 Şehüñ aḥvālını gūş itdi bülbül
 Harāretle gözinden eşk rızān
 Görüp Nevrüz’uñ aḥvālını Bülbül
 Didi iy ḥüsrev-i şirīn-letāfet
 450 Ölince cān ile baş oynayup tiz
 İdüp envā‘ -ı nireng ile der-kār
 Yoluñda ölüben Ferhādveş ben
 İdüben şüret-i Perviz’i taḥrīr
 Ola kim rukye vü nireng ile ol mäh
 16b Onı efsün ile şayd için iy şāh
 Züleyhā’yile Yūsuf-pişe anı
 Kılup Vāmık’la ‘ Azrā’yı muḳārin
 İdüben seng-i ḥārāyı hemān mūm
 Akıdup seng içinden cūy-ı şiri
 460 Çü Bülbül’den nevāyı gūş Nevrüz
 Hemān dem rüy-ı müy-Bülbül’i şāh
 Yüzüme gözüme başup ayağūñ
 Kerem kııl eyleme ikdāma ihmāl
 Murāduñ üzre var iy yār-ı hem-dem
 465 Hemānā ṭurma iy yār-ı vefādār
 Benüm ḥālüm gazel gazliyle izḥār
- Cihān ḳumrīlerin tavḳa_itmiş irzā
 Semen-būlar arasında gül-endām
 Cebīnin meh görüp olmışdı bī-tāb
 Kemālinde nazīri yok kemā-hī
 Şeker la‘ li ucıdan başa_urur seng
 Düşürdi çeşm-i nergis gözine ağ
 Güneş her gün yüzün eyler temāşā
 ‘ Uṭarid Zühre’yile_aña ḥurīdār
 Cebīni müşterisi mäh u ḥurşid
 Getürdiler dem urup mā-cerāya
 Ola kim bula merhem bu arada
 Murādına yürüyüp kııldı der-ḥ’āst
 Anuñla_olan ḥikāyātu bilüñ siz
 Ciger ḥünin olup göz eşk dökdi
 Belā-yı şevḳa cān olmışdı ḥammāl²⁷
 Gül ucıdan çekilmiş hayli ḡulḡul
 Olup itdi hezārān zār u efgān
 Bilüp āh eyledi vü itdi ḡulḡul
 Gücüm yitdükçe kılup çok zarāfet
 Nigārīne kılup efsün-engiz
 Kılam ol dil-ber-i ṭannāzı pür kār
 Nice Şāvūr ile_idem ḥile vü fen
 Aşayın ḡülşene ben anı yir yir
 Ṭutulup zaḥmetümüz ola kütāh
 Mu‘_inüm ola her demlerde Allāh
 Kılam der-kār ol cān-ı cihānı
 Feraḥşād ile_idem Ḥurşid kārın
 Yaḳam dil-ber yolında merz ile büm
 Şalam eṭrāf-ı devrāna şafiri
 İdüben cān ü dili itdi pür-süz
 Öpüp didi mu‘_inüñ ola Allāh
 Ne_iderseñ it ele getür sürāḡuñ²⁸
 Ki ḥidmet zāyi‘_olmaz iy nikū-fāl
 Umaram kim faḳirüñ ola maḥrem
 Kerem vaḳti durur var itme i‘_zār
 İdegör meclis-i Gül’de sen iy yār

²⁷ 445, 16a’nın kenarındadır.

²⁸ (462b) sürāḡ: sürāḡ N

Der-beyân-ı irsâl kerdin-i Nev-rûz Bülbül-râ be-tefahhûş-ı Gül der-diyâr-ı Ferhâr

	Gel iy sâkî bize vir gül nişânın	Ki bülbül arturur oldı figânın
	Muğannî eyle gül bezminde nev-rûz	Mezâmîr ü şanâbire virüp sûz
17a	Hikâyet bu ki şeh Bülbül'de Gül'den	Nişânlar buluban arturdu şiven
470	Didi şeh Bülbül'e taqîri tekrâr	İdüp Gül'den bize vir tâze ahhâr
	Hemânâ eyleyüp Bülbül hikâyet	Nigârûn vaşfını kıldı rivâyet
	Turup Nevruz öninden Bülbül-i zâr	Zemîn-bûs eyleyüp 'azm itdi rehvar
	İdüp yüz sa' y biñ gûşişle Bülbül	Nigârûn gülşeninde ide gulğul
	Anuñ bile şokup girdi yola ol	Gider Ferhâr iline şağ ile şol
475	Niçe küh (u) bevâdi birle hâmûn	Geçüp gidüp varur Ferhâr'a bir gün
	Velî Ferhâr'a şol vaqt içre Bülbül	Varur kim bezm iderdi bağda Gül
	Bolup Ferhâr bir cennet-fezâ cây	Ki şan firdevs ü 'adn idi ser-â-pây
	Havâsı cân-fezâ 'îsî-dem idi	Miyâhî rûh-bahş u hurrem idi
	Çemenzârında olan eşcâr-ı mülteff	Çalar escâ'-ı tayr ile güzel deff
480	İder her 'âkili divâne_o kuşlar	Delürdükte atarlar aña taşlar
	Bu hâlât ile Gül gülşende meclis	İdüp olmuş idi dil-berle münis
	Diledi Bülbül'in bulmağa tîz Gül	Ki ğayrı Bülbül'e itmedi tevessül
	O gün Gül istedi gülşende_idüp nûş	Dil ârâlarla'çüp câm ola ser-hoş
17b	Murâdı bu ki_ola Bülbül nevâ-sâz	Gül anı gülşen içre kıla pür-sâz
485	Bu kez cân bülbülin bulmayıcağ Gül	'Acâyib bi-huzûr olup içre mül
	Bu 'îş (ü) nûşî ahîr itdi te'hir	Ola kim Bülbül için ola tedbîr
	Bulup Gül Bülbül'in ide ser-âğâz	Nevâlar birle cânına vire sâz

Der-beyân-ı feryâd kerdin-i Bülbül der-etraf-ı hücre-i Gül

	Şeher-geh erğanün-sâz oldı devrân	Virüp sûz ile 'üd-ı dehre efgân
	Getür sâkî yine bir sâğar-ı mey	İçüp dehr içre olam Hâtem-i Tayy
490	Muğannî it sürûda fevri âğâz	Ki rûduñla nevâlar buldı her sâz
	Hikâyet bu ki Gül olup perişân	Nevâya başlayup çok itdi efgân
	Gehî giryân u geh nâlân olup ol	Anuñ şağını Nevruz eyledi şol
	Dir idi hayret ile âh Nevruz	Beni hicrân-ı 'aşk itdi ciger-sûz
	Turup Nevruz âhengine_ider âh	Olurken büzrüg ü küçekden âğâh
495	Nevâsın eyleyüp 'uşşâk u mâye	'Acem birle 'ırâkı virdi vâye
	İderdi şol kadar sûz ile nâle	Şafağ şefkat idüp virür nevâle
	Añup Nevruz'ı Gül itdükke efgân	Zemîn ü âsmân olurdu hayrân

Der-beyân-ı 'işret kerdin-i Gül bâ-hem-zâdân-ı hod

	Şeher-geh Zühre-i zehrâ ele çeng	Alup evtârına dehri_eyledi deng
	Getür sâkî Gül'e şun sâğar-ı nâb	Muğannî gûş idüp çutsum teb ü tâb

500	<p> Kırılısun bezm devr itsün mey-i şâf Gül-i pür-derd hâr-ı ‘aşkıla pest Derûmî sūz u eşk-i çeşmî hūn-âb Dil-ârâmuñ varidi bir anası Zebânî hañçer idi desti şemşîr </p>	<p> Kadeh bezm içre devrân ide şaf şaf²⁹ Olup bülbül nevâsın itdi der-dest Olup mey nūş idüp cân oldı pür-tâb Adı Süsen velî Gül mübtelâsı Bakışda avlar idi hayli hañcîr </p>
505	<p> Oña olmaqla zād u büm Kışmîr Temâmet sihr-bâz efsūnger idi Hiyel bâbında tilmîziydi İblîs O hâlât içre uyurken ol dil-ârâm İdüp feryād ağlar zâr zârî </p>	<p> Çok öğrenmiş idi telbîs ü tezvîr Kâmu nîreng aña ez-ber idi Ser-â-pâ cümle endâmydı telbîs Uyandı baqdı gördi ol gül-endâm Gül üzre aqıdup seyl-i bahârî </p>
510	<p> Gül-i hōd-rū idüp derd ile feryād </p>	<p> Dilin hierân hârî itdi ber-bād </p>

Der-beyân-ı men’ kerden-i Süsen duhter-i hōd Gül-râ ez-‘ işret

18b	<p> Getür sākî gene bir sâğar-ı nâb Muğannî kıl nevâñi hier-perdâz Bilüp süsen Gül’ün eṭvârını tîz Hemânâ ‘îş ü nūşın kıldı tâlân </p>	<p> İçüp ol meyden irsün cânuma tâb Ki nūşuñ men’ ine sa’y oldı az az Acıyup oldı fevrî nâle-engîz Gül-i hōd-rū yirinde qaldı nâlân </p>
515	<p> Şurâhî kulḡulın idüp ferâmüş Toḡındı sâğaruñ başına bir seng Mükâfâtında Süsen dil-rübâyı Yüzin öpdî vü bûyın yiyledi zâr Benüm ‘âlemd e varum gül-‘ izârum </p>	<p> Sebū şındı vü sākî oldı medhüş Anuñla meclis ehli oldılar deng Öpüp ḡocdı virüp aña belâyı Didi çok sevdüğüm gül yüzlü dildâr Yüregüm pâresi pür-şîve yârüm </p>
520	<p> Atam anam disem hem öylesin sen Neden böyle olduñuz âşüfte vü zâr </p>	<p> Ezelden mihrbânlıḡdur saña fen Derünuñ âteş-i ‘aşḡ içre pür-nâr </p>

Haber dâden-i Gül hâl-i hōd-râ be-mâder-i h’vîş Süsen

19a	<p> Gel iy sākî gül ile Süsen’e mey Muğannî gül dilinden Süsen’e râz Didi Gül Süsen’e iy mâder-i nâz Ne âteş düşdi cânım hürmenine Yanar cân ü dilüm iy rûḡa rahmet Nevâ-yı Bülbül ile cânâ âteş Bu miḡnet-hânede bir derde irişdüm Bu hâlâtı idince ḡuş Süsen </p>	<p> Virüp kılḡıl buları Behmen ü Key Diyüp şahrâ-yı ‘aşḡda eyle pervâz Yanar cân ü dilüm hiç bilmezem râz Hâlâşum neyle olur cân gülşenine Ne şabr u ḡâḡatüm baña irdi nekbet Düşüp cân ü dilüm oldı müşevveş Belâlarla ‘aceb ḡavḡâya düşdüm Zebânın Bülbül’e açdı hoş Süsen </p>
530	<p> Seyâsinlerle(?) idüp aḡvâlin ihbâr Didi iy şūḡ-çeşm ü merd-i ‘ayyâr Ne gösderdi baña Nevruz iy dōst Nedür nâm u nişânı aşlı ḡandan </p>	<p> Didi iy Bülbül-i şürîde-girdâr Ne fitneyle gelüp bunda eyledüñ kâr Anuñçün ḡalmadı bizde reg ü pōst Neseb bâbında kimdendür oña fen </p>

²⁹ (500b) şaf şaf: şâf şâf N

- 535 Bu sūz-ı derdden ney ki murāduñ Bunı setr itmede yok yahşı aduñ
Baña aḥvālî i' lām eyleñüz tiz Ola kim bunı mestür ıdevüz biz
Şoñı bu derd için dermāna māyil Olup idem o māhî aña ḳāyil

Der-beyān-ı ḥikāyet kerdn-i Nevruz ḥāl-i ḥod Sūsen-rā

- 19b Gel iy sākî getürgil rūḥa rāḥat İçelüm şöyle tā rüz-ı ḳıyāmet
Muğannî ḳıl nevāñ içinde nev-rüz Yanam güş itmegile şanki bih-süz
540 Şorup Sūsen şeh aḥvālinden aḥbār Didi iy Bülbül-i şūrîde-mi' yār
Bu ḡulḡulden murāduñ söyle iy yār Ki Gül hier içre cāndan oldı bizār
Murādum bu ki seyr-i kūh u deşti Ḳılıp devrān içinde ola geşti
Eyü yavuz bilüp devrān içinde Yüriyem derd ile dermān içinde
Gezerken şehr-i Nevşād'a gelüp rāst Görildi şehrde neyse kem ü kāst
O şehr oldı dil ü cān ihtiyārı Ğarībūñ onda oldı baḥtı yārî
545 Seririnde o şehrūñ bir güzel şāh Görüp cāndan oña itdüm āh ile vāh
Dil-ārā vü semensāy idi ḡāyet Leṭāfetde nazîri yok bir āfet
Dür-i deryā-yı elṭāf-ı İlähî Şehādet şuffesinūñ pādîşāhı
Ser-ā-ser cism-i pāki rūḥ-ı a' zam Nefesde oldı şan 'İse'bnî Meryem
Mübārek pîr atası nāmî Ferruḡ Ki pürî nāmıdur Nevruz-ı ḡul-ruḡ
550 Eḳālîm içre şāh-ı ' adl-perver Ki oḡlıydı bir rūḥ-ı muşavver

Der-beyān-ı güş kerdn-i Sūsen aḥvāl-i Nevruz-rā ez-Bülbül ve ḥikāyet kerdn be-Gül

- 20a Şeḫer-geh Zāl-i Zer meyle revākı İdüp rüşen ḳıluḥ Nāhid'î sākî
Gel iy ḡül sākîyile meclis-i ḥāş Ḳılıp devrānda eyle mihri raḳḳaş
Muğannî sāzuñı pür-sūd eyle Dimāḡ-ı ' ālemi ḥoşnūd eyle
Ḥikāyet böyledür Gül birle Sūsen Oturdu bir araya iki semen-ten
555 Didi Bülbül fiḡānından ḥaberler Ne kim güş itdi andan ol nikū-fer
İşidüp Sūsen'ūñ aḥbārını Gül Dil ü cāndan hemānā ḳıldı ḡulḡul
Hemān dem ḥayret alup vardı elden Gözinden ḳan aḳup utandı ilden
Görüp Sūsen bu ḥālî oldı ḥayrān Tefekkür birle çāk itdi girībān
Melāmet ṭarzına gidüp didi iy Gül Saña lāyık mıdur bu ḡüne Bülbül
560 Neden düşdüñ bu aşıl sevdāya iy māh Ḥusūfuñ birle ' ömrüm oldı kūtāh
Atañuz salṭanatda miş-i ḥākān Saña lāyık mıdur gözden aḳa ḳan
Atañ ile anañı ḳılma maḥcüb Saña beñzer cihānda çok durur ḥüb
Olaldan böyle bir evzā' -ı nā-rāst Mūnāsib mi ola iy māh-ı dil-ḥ'āst
Eger nāmuñ şaḳınmaziseñ iy yār Esirgegil bizi iy māh-ruḥsār³⁰
565 V'eger nāmîle nāmūsūñ yabāne Atarsañ ḥayf saña iy yegāne
Virür ' aşḳ āteşi ' aşḳlara şūr Olur ' aşḳ olan elbette pür-nür
Sevilmek sevmek olur iy vefādār Velî üslūbiyile olur iy yār

³⁰ (564a) şaḳınmaziseñ: şaḳınmazsın N

20b	Budur devrānuñ eṭvārı hemīşe	Virür her kimseye hālince pişe
Der-beyān-ı bi-ḥuzūr şuden-i Gül ez-şoḥbet-i Süsen		
570	Gel iy sāķī bize vir āb-ı gülfām Muğannı çal bu bezme nāyile ‘ūd Çü Gül Süsen’den envā‘-ı maķālāt Be-ğāyet bi-ḥuzūr oldı sözinden Didi iy māder-i şūrīde-aḥvāl Olayın yāreme her dem nemek-pāş 575 Benüm bu yāreme olmaya merhem Olasın rişüme her dem nemek-riz Baña mümkün olanı eyle izhār Beni öz hālüm ile koyıcaķ siz Niceye dek saña iy cān-ı māder 580 Görüben başumuñ yazısın iy yār Dil-ārāmum bulup yā vireyin cān 21a Görüp Süsen Gül’ün hālın perişān Anuñ kārında ḥayrān oluban ol	İçüp cān ü cihāndan alalum kām Ki meclis ehli bundan añlasın sūd Hemānā gūş idüp gördi maķāmāt Tevāzu‘ eyledi ol kendözinden Ço bini derdümile yanayın nāl Ola kim Ḥaķ’dan ire aña pā-dāş Neden dāyim kılasın baña derhem Ola kim yapasın vuşlatda pāliz Ki bitmez egleme işüm āḥir-i kār Belā-yı ‘ aşķdan ķurtılmazuz biz Yanayın ‘ aşķ ucından mişl-i āzer Görelüm her ne olursa çār nā-çār Ya bu yolda dil (ü) cān ola tālān Naşīḥatden geçüp cānı oldı lertzān Gezerdi şöyle sekrān şağ ile şol

Der-beyān-ı bi-ḥuzūr şuden-i Gül ez-behr-i Süsen

585	Gel iy sāķī bize vir nāz ile mey Muğanniler idüp muṭrible āğāz Şu deñlü Süsen’e Gül kıldı teşni‘ Bu hālātı görince söyle Süsen İdüp Süsen Gül için ḥayli efkār Gül’e sen düşmen olmışsın nigārā 590 Didiler Süsen-i āzāda iy cān Anuñ derdine dermān eyle iy dōst Cihān içinde bunca zevķ sürdüñ Daḥı bir nice yıl ‘ iş eyledüñ tūt Gülin koķduñ bu gülzārūñ nice sen 595 Gül’ün dermānı eyle iy dil-āram	İçüp giyem başuma efser-i Key Nevā-yı berbaṭ ile virüben sāz Olanca iltifātın itdi tażyī‘ ‘ Acāyib fikre vardı eyleyüp zan Dil ü cānına batdı ḥāre vü ḥār Diyüp eṭrāfdan çoķ oldı gavğā Saña Gül gibi olmaz bir güzel ḥān Ki aşlā ķalmadı onda reg ü pōst Olanca ‘ iş ü nüşi cümle gördüñ Cihān ḥalkın hemīşe toyladıñ tūt Şoñ ucu nām-ı pāküñ oldı Süsen Ki hicrān ḥārı vurdı kāmına dām
-----	--	--

21b **Der-beyān-ı şefi‘ enḡiḡten-i Süsen Bülbül-rā be-dest āverden-i ḥāṭır-ı Gül**

600	Gel iy sāķī sefāḥat ṭarzına bezm Var iy muṭrib ṭarab-sāz ol maķāma Ol ešnāda gene baḥt oldı dil-şād Tevāzu‘ lar kılup Gül için ol yār 600 Gül’in ḥār-ı belādan Süsen āzād Günāhın ‘ afv idüp ol māder-i nāz	Ķılup ‘ iş-i cihāna eylegil ḥazm Ki sözüñden dil ü cān irdi kāma Ki Bülbül Süsen’ün kārın ider yād Arardı Bülbül ile aña bir kār Ķılup Bülbül’den ire aña feryād Vire gül ḡoñçesine ‘ aşķıla sāz
-----	--	---

	Alup Bülbül'den âhîr Sûsen aḥbâr	Vire 'aşk-ı nigâra ḥayli eṭvâr
	Didi çok söyledüm ol yâre iy yâr	Ola kim derde bulam çâre-i kâr
	Gelüp Gül'le benüm aḥvâlimi_ıslâḥ	İdüp vir cümle eṭvâruma iflâḥ
605	Nihânî dil-rübâya_ıdüp şefâ' at	Ola kim 'afv idüp kıla 'inâyet
	Çok oldu söz arada Bülbül-i zâr	Gelüp dildâre kıldı ḥâli tekrâr
	Görüp Gül Bülbül'i itdi tekellüm	Aña luṭf eyleyüp kıldı tebeşüm

Şefâ' at kerden-i Bülbül Sûsen-râ ez-behr-i Gül

	Getür sâķî yine yâķüt-ı seyyâl	Gül ü bülbül içüp Sûsen'le_ola lâl
22a	Muġannî vir ġmâya tarz-ı nev-rûz	Ṭarabnâk olup olsun ḥâli pîrûz
610	Ḥikâyet böyledür Bülbül ile Gül	O olup hem-râz dehre şaldı ġulġul
	İdüp Sûsen dilinden 'özrlr râst	Ne kim var ise söylendi kem ü kâst
	Gül'e Sûsen'den irüp ġizlü aḥbâr	İrişür Sûsen'e de ḥayli ġüftâr
	Gül-i ra' nâ olup Sûsen'le ḥandân	Gül ü Sûsen 'acebter oldu şadân
	Küdüret ref' olup bâķîleri şâf	O olup bezm içre oldu ḥaylice lâf
615	Gidüp ol derd dürdi kıaldı şâfî	Araya girdi_o dem cüllâb-ı şâfî
	O demlerde hemân bâķiyi sâķî	Ele alup yürür bezme ayaķı
	Bu ḥâlât ile ġiçüp hefte vü ay	Olurlar her birisi kâr-ârây

Der-beyân-ı vaşfkerden-i Bülbül Gül-râ ez-evşâf-ı Nevruz-ı pîrûz

	Getür sâķî virüp nev-rûza bâķî	Gül ü bülbül kılalalar 'îş-i raķı
	Şorup nev-rûzdan ġül her zemân râz	Olur bülbülle her bârî nevâ-sâz
620	Şu ḥâle_irdi ḥikâyet düşde Nevruz	Gül'i ġördükde olmışdı ciger-süz
	İdüp esrârını setr ol dil-âver	Derûnın âteş ile idüp aḥker
	Ne diyüp söyleyübilürdi ol yâr	Dün (ü) ġün kârnyıdı âḥ ile zâr
	İşidüp nuşhile pendin ser-â-ser	Ḥaber virdi Gül'e ol ḥüb-manzar
	İşitdükde Gül'ün kalbi perîşân	O olup çeşminden oldu eşķ rîzân
625	Yaķasın yırtup itdi ol ġüzel âḥ	Duḥân-ı âḥıyıla ṭoldı dergâḥ
	Ṭurmaz idi her dem Bülbül'i Gül	Getürdüp 'aşıķuñ ḥâlin şorar ol
	Gice ġündüz enîn ü fikri Nevruz	Celîsi ḥücreesinde zıkr-i Nevruz
	Dilindeydi dem-â-dem âḥ-ı Nevruz	Revânından kılırdı vâḥ-ı Nevruz
	Beliñlerse nice_ oldu ḥâl-i Nevruz	Uyursa düşde söyler ḳâl-i Nevruz
630	Gül-i ḥod-rû bu ḥâlât içre ġiryân	O olup inlerdi ġözlerden döküp ḳan
	Dir idi âḥ elinden 'aşıķuñ iy döst	Yolında ḳalmayup ġitdi reg ü pöst

Der-beyân-ı saḥt şuden-i ḥâl-i Nevruz-ı pür-ḥâr ba' d-ez-ırsâl-i Bülbül be-diyâr-ı Ferḥâr

	Getür sâķî şarâb-ı ergavânî	İçüp mest olsun içenler zemânî
	Muġannî kıll ġmânâ ġirü âġâz	Nevâ-sâzuñla aşıķân sâz ³¹

³¹ (633b) Vezin bozuk.

	Hikāyet böyledür kim Bülbül' i şāh	Revān itdükte Ferḥār'a _itdi çok āh
635	Gidince Bülbül oldu şāh ḥayrān	Dün (ü) gün āh idüp olurdu giryān
	İdemez oldu ' işretle ṭarabnāk	İderdi her demī ceybīni şad çāk
23a	Ne ' işret kendüden olmuşdı bīzār	Ne nūs-ı mey içerdı zehr-i tekrār
	İşitmez oldu feryād u sürüdü	Ḳulağına ḳomazdı ' üd u rūdı
	Yimekden içmeden olmuşdı bīzār	Dilinde āh Gül diyü ider zār
640	Gözinden ḳan akıdır yaş yirine	Derūna derd ḳodı āteş yirine
	İderdi Gül ucından rūz u şeb āh	Otursa ṭursa Gül diyü ider vāh
	Oturup ḥalvetinde şöyle tenhā	Gözindeydi Gül-i ra' nā vü zībā
	Peder oldu şehūñ ḥālinden āgāh	Derūnın derd ile ṭoldurdı nā-gāh
	Şeh-i Ferruḥ feraḥdan geçdi gitdi	Gül' ün hicrān-ı ḥārī cāna batdı
645	Teraḥdan āḥir itdi kārī Ferruḥ	Ola kim beydaḳ-ı ḥālī ṭuta ruḥ
	Perī-rüyān-ı şehri cem' idüp ol	Ḳıla Nevrüz için bir ṭarz-ı ma' ḳül
	Perīler cem' idüp Nevrüz'a nīreng	İdüp efsūnla ide cānımı şeng
	Ola kim def' ola bu ḥāl-i nā-rāst	Aradan ṭarḥ ola neyse kem ü kāst
	Semen-büyān-ı şehri tīz serāye	Getürdiler ki_ ola bu derde vāye
650	Perīler cem' olup Nevrüz için tīz	Olındı ruḳe vü efsūn dil-āvīz
	Müyesser olmayup maḳşūd-ı Ferruḥ	Zārūrī şavb-ı ḡayra ṭutdılar ruḥ
23b	Olan eṭvāra oldılar peşimān	Ṭurup oldılar ol yirden perīşān
	Nice gün fikre varup ol ruḥı māh	Dün (ü) gün kārī oldu āh ile vāh
	Şoñı ma' şūḳası yolına ol cān	Revān itmek görindı iy güzel ḥān
655	Bu efkār içre dil-süz oldu bunlar	O cānibde cihān-süz idi onlar
	Alup ḥayret yaḳasın nice ezmān	Şoñı buldı ṭarīḳ-ı vaşla dermān
	Atup tūrini ol zībā nişāne	Murādı bu ele gire_ol yegāne
	Gezüp bu ārzü içinde ḥayrān	Cigerde dem gözinde nem aḳar ḳan

Der-beyān-ı revāne şuden-i Nevrüz be-diyār-ı dildār

ez-' aşḳ-ı pür-süz ve bāz āverden-i püreş-i Ferruḥ

	Getür sākī bize bir cām-i cevher	İçüp mest olup olam şāh-ı pür-fer
660	Muḡannī sāzuña çeng ile vir süz	Temāmet ḥalk-ı ' ālem ola cān-süz
	Hikāyet böyledür Nevrüz bī-tāb	Olup dil-ber diyārına_eyledi tāb
	Vurup esbine zīni bile şemşīr	Ṭaḳup aldı eline nīze vü tīr
	Tek ü tenhā binüp atna ol şāh	Gider Ferḥār'a ṭoḡnı eyleyüp āh
	Babası Ferruḥ uşbu ḡuşşa' i tīz	Bilüp itdi cigerden āh-ı tīz tīz
665	Yalıncaḳ şöylece atlandı fi'l-ḥāl	Peyince gitdi leşker oldu pā-māl
24a	Ki ḥalkuñ her biri bir semte gitdi	Arayup pādişāhı cān eritdi
	Bu cümle itmeyüp bir sā' at ārām	Ararlar ol perīyi idüp ibrām
	Bu aḥvālī ṭuyup Nevrüz ol dem	Ḥuyülün şīmesin ḡuş itdi pür-ḡam
	İraḳdan baḳuban görđi atasın	Elinden ḳomadı ol oḳ u yasın
670	Bi'l-āḥir yayıla oḳı biraḡup	İnüp atdan başından tācın alup

	Olup hâkile gâltân ceyb idüp çäk	Qızıl kana boyanup yatdı çäläk
	Görüp Nevruz' uñ aḥvâlin atası	Ayağın öpdi vü yırtdı libâsı
	Der-âgüş itdi birbirin iki yâr	Gözinden yaş döküp ağladı şad bâr
	İkisi gözlerinden kan-ı Ceyhün	İdüp feryâd ile dehr oldı meşhün
675	Zemîni kana qandurdı _ol iki ḥân	Göz elden çıqdı güzel diyü iy cân
	Bu ḥâl ile idüp oğlına şefqat	Olındı ortalıqda çoqça fırqat

Der-beyân-ı müşâvere kerdin-i Ferruḥ aḥvâl-i Nevruz be-ümerra-i devlet-i sa' âdet-ruḥ

	Getür sâkı gene yâkût-ı hamrâ	Dil ü cân ola nüşıyla muḥarrâ
	Muğannî kı l nevâ-yı berbaṭı şeng	Anuñ sūzından olsun dehr-i dün deng
	Hikâyet böyledür sultân Ferruḥ	Şu deñlü sa' y ile gösterdi çoq ruḥ
24b	Ḥavâşşıyla olup çoq dürlü tedbîr	Muğayyir olmadı taqdiri tedbîr
	Ki şâhuñ bulmadı derdine dermân	Arandı her taraftan merhem-i cân
	Görüp ' aşq ile oğlınıñ tırâzın	Nigârıñ vuşlatiyle sūz u sâzın
	Bilüp oldı bu aḥvâl üzre ḥayrân	Gezerdi çäre arardı kıla dermân
	Murâdın bildi şeh Nevruz'a Ferḥâr	Maqâm olup Gül ile eyleye kâr
685	Dil-ârâmiyle olup kâr-fermây	O gülzârıñ gülünü koqa ol ay
	Ol iqlîmi idüp cânına mesken	Nigârıñ illerinde ide mevṭan
	Mizâcı olmayup bir kâra mâyil	Od ile penbeye olmışdı kâyil
	Atasınıñ murâdın eyleyüp red	Rızâsı semtine bağladı bir sed
	Babası fikrini itmedi maqbûl	Nigâr iqlîmine tutmaq diler yol
69C	Murâdı bu ki Nevruz'a virüp şan	Serîrine onu ḥân ide ol ḥân
	Müyesser olmayıcaq fikr-i sultân	Hemân Nevruz derdine _ola dermân
	Oña lâzım olan cümle yarağı	Görüp virdi oña bâğ ile râğı
	Gidecek yolınıñ ḥâlini şordı	Yola lâzım olan aḥvâli gördi
	Virüp her cinsden ' âlî ḥazîne	Didi kim çâreger ola _üzlerine
25a	Yanında Behmen adlu bir gulâmı	O olup her kâr oña dindi temâmî
	Dil-âver-dil ' adû-küş merd idi ol	Bahâdîrlikde gâyet ferd idi ol
	Onı Nevruz ile ol râha irsâl	İdüp ısmarladı şâh-ı nikû-fâl

Der-beyân-ı irsâl kerdin-i Ferruḥ Nevruz-râ be-diyâr-ı Ferḥâr

	Sa' âdetle bir iki menzil ol şâh	Yola çıqardı Nevruz'ı idüp âh
	Gözinden eşk-i çeşmin itdi seyl-âb	Ola kim derdine bula teb ü tâb
700	Bu ḥâletle atası ağlayu zâr	Eve varup anasıyla _oldı ḥün-bâr
	Gidüp Nevruz zevk u şevk ile tîz	Murâdı bu ki Ferḥâr'a ire tîz
	İki gün itmeyüp bir yirde ârâm	Giderdi dil-rübâ şavbına nâ-kâm

Naşîhat kerdin-i Behmen Nevruz-râ der-aḥvâl-i sefer

	Tefekkür birle bir gün Behmen-i pîr	Didi Nevruz'a bu kâra _eyle tedbîr
	Ola kim ola kârından peşimân	Serâyına döne devletle ol ḥân

- 705 Hevā-yı nefse uyup eylemek hāy Kişiye lāyık olmaz çekdürür vāy
Bu hāl üzere gidüp Behmen'le Nevrüz Dün (ü) gün eyler idi āh-ı dil-süz
Şoñ ucı nuş u pende Behmen āgāz İdüp Nevrüz'a dir iy merd-i nā-sāz
- 25b Her işüñ āhirin fikr eyle iy şāh Ki olmasun dir iseñ dest-i kütāh
Dem-i serd ile itdi kāl ile kıl Ola kim eşk bu yolda olmaya sıl
- 710 Ki bu sür' atle biz ne semte pervāz İderüz vir haber iy şāh-ı şannāz
Bu halkı kırmağa mı alup gidersin Ya neylersin bu ortada nidersin
Diyār-ı ğurbete düşdük biz iy şāh Ne yirdür bilmezüz Ferhār iy vāh
Gelüñ luḡ eyleyüp bu yoldan i' rāz Kılup dön tahtuña iy şāh-ı murtāz
Güzel mesken durur bil mülk-i Nevşād İrem-ārāmdur ol cennet-ābād
- 715 Perī birle melāyik şehridür ol Olur maḥbūbeler ol cāyda bol
Leḡāfetle zarāfetle tarāvet Ol iklīm içre çoḡdur yoḡ kāsāvet

Der-beyān-ı bī-ḥuzūr şuden-i Nevrüz ez-Behmen-i bed-fen

- Getür sākī bize vir āb-ı gül-reng İçüp vuram ğumūmuñ başına seng
Muğannī perdede kıl bir hoş āvāz Nevāñuz dehre virsün süz ile sāz
Ḥikāyet böyledür Nevrüz'a Behmen Bu ğüne eyledi envā' -ı şiven
- 720 Sözinden bī-ḥuzūr olup dir iy yār Murādum tarzına olma bed-engār
Senüñ efkārın oldı cümle vārūn Benüm cānum yanup oldum ciger-ḥūn
- 26a Dökülüp diş ağarmışdur şakaluñ Cehālet birle gitmiş yāl ü bālūñ
Bu sözlerden kerem kıl it ferāḡat Benüm mülkimsin it baña itā' at
Nice kıl bir seg-i pür-dāḡsın sen Foḡul olma sözüñ tūt kılma şiven
- 725 Eger senden muḡālif bir haber ben İşidürsem iderven saña çoḡ zan
Vururam boynuñ iy ḡar hemānā Gerekse git gerek tūr budur inhā³²
Niçün böyle idersin baña lālā Revā mıdur ki senden ola lā lā
Bu mıdur ḡāk-i rāhuñdan temennā Gidüp sen yolda kalam şöyle tenhā
Peşimān oldı bu sözine Behmen Şehūñ öpdı elin ḡab' oldı rüşen
- 730 Kātı ḡavf eyleyüp oldı ' aceb teng Ol ortalıḡda vurdı başına seng
Ferahnāk oldı līkin halk içinde Himāyet kıldı tīḡin delḡ içinde
Hemān dem ḡançerini itdi zehr-āb Velī ' özr eyleyüp kıldı teb ü tāb
Gidüp Behmen şehūñ yanından ol dem Dil ü cānına düşdi ğuşşa vü ḡam
Bu cānibden daḡı Nevrüz gamnāk Tūrup ister ki ceybin eyleye çāk
- 735 Dil ü cānından idüp Behmen'e kin Diler kim kıla anı ḡayli ḡamḡin
Onı halk içre ber-dār itmek ister Başın kesüp yirin dār itmek ister
- 26b **Der-beyān-ı işāret kerden-i ḡavaşş-ı ' asker-i Nevrüz-rā be-ḡatlı-i Behmen-i bed-zan**
Didi bir mīr-i ' ālī-rāy serdār Hirāsān oldı senden Behmen iy yār
Düşüpdür ḡalbine ḡavfuñ senüñ çoḡ Diler kim çıḡa ortadan ola yoḡ

³² (726b) ĩnhā: inhā N

740	Getürüp yanuña vir istimâlet Eger yok dirseñ aña hîle vü sâz Melik-zâde itmeyüp bu söze bâver İdüp sâz ile süz u ' işrete âğâz Kadehler devr idüp sâkı-i gül-ruḥ Şabâḥ olunca nüş oldı mey-i nâb	Ya boynın vur anuñ budur ḥikâyet İdüp virürüz aña bir ' aceb bâz Hemânâ meclise naşb itdi dâver Hümâ-sâye güzellerle_ oldı enbâz Ġazel-ḥönlar virür meclisde pâsuḥ Ser-â-ser ehl-i meclis oldı pür-tâb
745	Ayaḡdan başı farḡ itmezdi bunlar	Cihânuñ ḥâlini bilmedi onlar

Der-beyân-ı 'özü ḥ'âsten-i Behmen ez-Nevruz-ı pîruz

27a	Yanımda Behmen 'ün olan dil-âver Kamu ḡaddâr-ı pür-dildür ' adü-küş Hem ol ḥâl ile şeb giydi libâsın Ya ḥod ḡoldı duḥân ile semâvât Kasırgalar ḡopup söyündi her şem' Taḡılıp çâderine cümle leşker Geyimlerle kecimler birle atlar Bu ešnâda ḡurup Behmen yirinden Ḡomayup aldı gitdi mâl ü esbâb	Rikâba cem' olup ḡoldı ser-â-ser Elinde cümleñ tiḡ ile cünbiş Cihânda kır-gün idüp ridâsın Ya zift aḡıtdı devrâna_jrdi ḥâlât ḡurup taḡıldı ser-cümle olan cem' Cihân ḥalkı perâkende_ oldı yek-ser ḡurur baḡlu yirinde iy birâder Revâne_ oldı yola öz mavḡınından Yirinde ḡaldı Nevruz oldı bi-tâb
-----	--	---

Der-beyân-ı ḥalâş şuden-i Nevruz-ı 'izzet-efruz

755	Seḡer-geḥ ḡüsrev-i pîruze-peyker Balıḡ ḡarnımı şan terk itdi Yûnus Ve yâ ḡod şenbelîleyle zemâne Bu ḥâlât ile mihr-i ' âlem-efruz Olap Nevruz ol demlerde ḡüşyâr	Cihâna zer şaçup oldı muza' fer Ser-â-ser rüy-ı dehre oldı münis Yüzini boyamışdı za' ferâne Ḥumânñ def' idüp fevr oldı pîruz Murâdı bu ki kârında_ola ḡuş yâr
760	Görür düşmen ider düşmenliḡin râst Gidüp Behmen ḡalur Nevruz tenhâ ' Arüz ile ḡazâyin cümle gitmiş Taḡayyür bezmi içre şöyle sekrân	Şovuḡluk ḡod olur Behmenlige ḡ'âst Ne ḡul ḡalmış heme gitmişdi cânâ Ḥuyül ile biḡâli ' aşḡa şatmış Olap ḡalmış nice_ itsün derde dermân
27b	Taḡammül eyleyüp açmadı râzın	O yollarda geḡen süz u güdâzın
765	Gidüp yolına aşlâ dönmedi ol Kılan ' aşḡ ile her dem âşinâlık Cefâlar her taraḡıdan aña mâyil Cihânda ser-te-ser pür-derd ' uşşâḡ Dil-âverler olur ' aşḡ ile pâ-best	Niḡâr iḡlîmine deñlü şorup yol Cihân içinde bulmaz rüşenâlık Olap boynına oldılar ḡamâyil Ki ma' şüḡa virür cânın olur şâḡ Bahâdırlar olurlar ' aşḡ ile mest
770	Niḡârâ yol hemân iki ḡademdür İçer ' âşik olan şuya bedel ḡan Yorılup ḡalana Nevruz-ı pür-süz Didi ḡalanlara düstüra destür Bu ḥâlât olcaḡ ḡuddâma i' lâm	Biri cândur geḡ ondan bu nedemdür Cihânı cânı ḡo ḡanuña var ḡan Olap ḡıldı ciḡerden âh-ı dil-süz Virüp ḡitsünler olsun ḥâl mestür Bular dikdi rubâ-yı ḡamda a' lâm

775	Varup Nevrüz öñine kıldılar zār Dönersek hāk-i pāyüñden biz iy şāh Yoluñda baş ile cān oynaruz biz Durınca cān beden içinde iy dōst	Ne yüz ile gidelüm iy dil-efgār Haram olur bize ol tāk u dergāh Murāduña iregör luṭf ile siz Yoluña bezle olsun bu reg ü pōst
28a	Rikābuñdan bizi ger idesin red	Kimün bābı durur a‘ dāmıza sed
780	Şi‘ār-ı bende oldur idüp iḳdām Bu deñlü ‘iṣ ü nūş itdük ḳatuñda Revā mıdur bizi ḫidmetden i‘ rāz Bu ḫālāt ile idüp ḫayli feryād	Görevüz her ne_ olur āgāz u encām Sa‘ādetler geçürdük devletüñde İdüp cān cübbesine ire miḳrāz Turanlar bunlara_ itdi āferin bād

Der-beyān-ı ḫırḳa-pūş şuden-i Nevrüz bā-ḫadem-i ḫod ve refteñ bā-Ferḫār³³

785	Bu ḫalkuñ sözlerin fehmi itdi Nevrüz Ḳalender gibi giydi ol libāsı Yanıñda_ olan yügürler cümle abdāl Tevekkül eyleyüp oldı revāne Olup evvelki ḫālinden daḫı ḫüb	Yürüdi maṭlabına ol dil-efrüz Gider rāha_ eylemez kesden hirāsı Mişāli giydiler dervişveş şāl Görilsün her ne olursa revā ne Cemī‘-i ḫāleti olmışdı merḡüb
-----	---	--

Der-beyān-ı refteñ-i Nevrüz be-diyār-ı Ferḫār ve diden-i Bülbül-rā der-vey

790	Getür sākī bize bir rāḫ-ı bākī Muḡannī ḳıl ḡnāya fevri āgāz Ḫikāyet böyledür iy merd-i dānā Girüp yola idüp feryād ile āh Giderken irdi Ferḫār iline şāh Dün (ü) gün ağlayup feryād iderdi	İçüp rūḫa virelüm iştīyāḳı Sürüduñla dil ü cān ola ser-bāz Gidüp Behmen ḳalır Nevrüz tenhā Duḫānyla boyandı tāk u dergāh Ġaribāne iderek āh ile vāh Cihānuñ ḫalkını hep şād iderdi
795	Şorardı Bülbül’i her ḡülsitānda Bulabilsem diyü yā Rab nişānıñ Görür şāhı bu ḫālāt içre Bülbül Eliyle ayaḡın fi’l-ḫāl idüp būs Du‘ālar eyleyüp keşf itdi aḫvāl	Arardı cān ile her būsitānda İderdüm rāhına cān armaḡanın İderken ‘aşḳ derdi içre ḡulḡul Ġam-ı ‘aşḳ içre Nevrüz’a_ oldı me’ nūs Gül ile her ne oldıysa_ ol nikū-fāl
800	Didi kim iy şehensāh-ı yegāne Serirün kimlere ḳılduñ sipāriş Şikāyet eyledi Nevrüz ḫālın Gice içre ḳoyup ḳaçduḡını ol Ḳalup kendüsi ser-gerdān u nālān	Ne yirden geldiñüz siz bu mekāne Kimünle geldiñüz ra‘ nā başarış Ki Behmen’den ne gördi ḫāl ü ḳālin Arayup her ṫarafda şaḡ ile şol Gözi pür-ḫün özi meftün u ‘atşān
805	Bu ḫāl ile giyüp bir eski şālı Gözüm giryān ciḡer biryān ḡöñül ḳan Olındı Bülbül’e bu ḫāl i‘ lām	Bu yola sālİK oldum lā ‘ubālī Arada ḳaldum iy derdüme dermān Yürekden ağladı ol nīk-fercām

³³ Bu başlık ve 784-788, 28a’nın kenarındadır.

Der-beyân-ı istifsâr kerden-i Nevruz Bülbül-râ ez-ahvâl-i Gül

	Getür sâkı̄ bize bir sâğar-ı nâb	İçüp kılam derûn-ı cânı pür-tâb
	Muğannî eylegil nev-rûza âgâz	Dil ü cân eylesün ol süz ile sâz
810	Hikâyet böyledür ol demde Nevruz	Be-ğâyet 'aşk ile olmuştu dil-süz
	Eyitdi Bülbül'e _iy yâr u enîsüm	Olan serrâ vü zarrâda celîsüm
29a	Nice_ oldu hâl-i Gül gel eyle taqrîr	Benüm derdüm diger-gün oldu yir yir
	Ki benden ayrıldan iy vefâdâr	Nice_ oldu söyle ahvâlün sen iy yâr
	Nigârımı görüp itdün mi hîdmet	Faķırüne dağı_ oldu mı maħabbet ³⁴
815	İçüm taşum yanup kül oldum iy döst	Gül ucundan bozıldı bu reg ü pöst
	Şonı tırımayup geldüm buraya	Ola kim derdümüz gire araya
	Senün ümmîdüne geldüm ben iy yâr	Derûnum Gül ucundan oldu pür-hâr
	Nigârün şevķına ben (bu) diyâra	Gelüp ola ki bulam derde çäre
	Cevâbın virdi Bülbül iy hüdâvend	Senün düşmenlerüne irişe bend
820	Gül'e bir hâl ile virildi nîreng	Aduñ añılsa olur vâlih ü deng
	Kelâmın ğayırnuñ güş itmez oldu	İlün sözine hiç cüş itmez oldu
	Şu deñlü 'aşıķnuñdur iy dil-ârâ	Ki sensin Vâmıķ u ol idi 'Azrâ
	Şeb ü rüz itdi yâduñ naķl-i meclis	Ħayâlâtuñ oña olmuştu münis
	Bu meşrûh üzredür ahvâl iy yâr	Şonımı sen bilirsin eyle efkâr

Der-beyân-ı âmeden-i Bülbül bâ-Nevruz be-mukâbele-i Gül der-gülzâr-ı Ferķâr

825	Getür sâkı̄ bize çün la' l ü yâķüt	Dil ü cân bulsun ondan ħaylice ķüt
29b	Muğannî perdede göster beşâret	Ola kim yârdan ola işâret
	Rivâyet böyledür iy yâr-ı 'aşıķ	Ki Bülbül hîdmetinde oldu şâdıķ
	Ħaber virmekle şâha Bülbül-i zâr	Nigârün ħâleti oldu dil-efĝâr
	Beşâretle beşâset buldı Nevruz	Sevincinden öliyazdı_ol ciger-süz
830	Hemânâ Bülbül'ün rüyın idüp bûs	'Aceb virdün baña envâ' -ı efsûs ³⁵
	Güzel âvâzeler kılduñ nevâda	Ķoyup Nevruz'ı bir özge havâda
	Dil ü cânı idüp ħâkünle pâ-mâl	Bedenden geçdüüm oldum ħayli bed-ĥâl
	Ferâmüş oldu cümle zaĥmet-i râh	Nigârün şevķına_eyler âh ile vâh
	Gelüp bir gice şâh-ı âsmân-taĥt	Eyitdi Bülbül'e pîrüzdur baĥt
	835 Gidelüm Gül temâşasına iy yâr	Ola kim baĥt-ı vârun ola bîdâr
	Gidüp Bülbül'le Nevruz ol araya	Meh ile mihri cem' itdi serâya
	Ķadem koyup nigârün işiginde	Nazar idem ola ki bişiginde
	Maħabbet süzişinden ola pür-cüş	Dil ü cân bezl olup olmuştu ser-ĥoş
	Şol eyyâm idi Gül Süsen'le ĥalvet	Oturup bezm ider germ idi şöĥbet ³⁶

³⁴ (814a) Nigârımı: Nigârın N

³⁵ (830a) Bülbül'ün rüyın: Bülbül'i rüyından N

³⁶ (839b) Oturup: Oturam N

840	Turup hîdmet ider bir Zühre-manzar	Leţâfetde şanasın mihr-i hâver
30a	Nevâ vü çengde Nâhîd oña yâr Ġinâda mişli yoċ bir mâh-ı dil-keş Ġinâda mişli yoċ bir mâh-ı dil-keş Sürûd-ı rûd ile eyler ser-âġâz Ol esnâda hemânâ Bûlbül-i mest	Olup eyler girift ile dil-efġâr Nazîrin görmemişdi âb u âteş Nazîrin görmemişdi âb u âteş Cihân halkın kıur çengine dem-sâz Sürûda başlayup rakş itdi _urup dest
845	Mübârek-fâl olup şakladı râzın Okıdı bir ġazel kim hâle lâyıċ	Ġazel ġazliyle itdi süz u sâzın Ġamusı nüktedür maġbûba lâyıċ

Der-beyân-ı ġazel h'ânden-i Bûlbül ez-zebân-ı Nevrûz-ı pür-süz

Ġazel³⁷

	Gel iy bûlbül ki nev-rûz oldı eġġân Zebûnuñ yiter it süsen gibi tîz Güli nev-rûz ile gülşende _idüp yâr	İdüp gül karşıusunda turma bir ân Ferah eyyâmıdır olma perişân Şakın virme olara hâr-ı hicrân
850	Olupdur ' aşċ elinden sineler çâk Ĥudâ Gül birle Nevrûz'a vişâli Gel iy gülşen içinde tâze _olan Gül Yüzüñ gören dem-â-dem şâd olsun Seni ister güzel ol ' aşċ-ı zâr	Eger bilmek dilersen vir hemân cân Virüp ' Abdî o hâle ola ġandân Semen-tenlerle ġüb-âvâze _olan Gül Ġam-ı devrândan ol âzâd olsun Yüzüñ görmek için çaldı mizmâr
855	Vişâl ümmidi birle ġârġâr ol Ben ol bî-çâreyin iy ġüb-ı devrân Benüm sulţânlıġum yağmâya vardı Tutuşdı âteş-i ' aşċa derûnum Muċaddem şâh idüm hâlâ gedâyın	Dün (ü) gün fıkrûñ ile bî-ġarâr ol Ki hicrânûñla cân olmuşdı lertzân Ġuluñ olup işüm ferdâya vardı Ġaçar oldı gören kimse birûnum Rikâbuñ bendesiyyin mübtelâyın
30b	Ġarîb-i bî-kes ü miskinem iy döst Nigârâ vaşl-ı ümmid ile cândan Benüm ġâlüm perişân oldı ġâyet Ġarîbûñ nâlesine bakmayup ġiç Benüm çok sevdüğüm gül yüzlü yârüm	Faċîr ü ġam-keş oldı bu reg ü pöst Geçüp ġitdüm ser-â-pâ ġânmandan Perî-şân itmedi baña ri' âyet Aralıċda dil ü cân oldı der-piç Bu ġüne çarçur olsun yoċ u varum
865	Kim itsün sen nigâra ġâlüm i' lâm Şabâ daġı idiser bizden i' râz Yüzüm görseñ bilürdüñ ġâlümü sen Serâyûnda olursın sen ġadeh-nüş Sen olup nâzeninler bile hem-ġâl	Meger bâd-ı şabâdan ola iċdâm Dilüm oldı dilim mânend-i miċrâz Ki hierûnde neler geçdi bu yek fen Ben üftâde gezerven zâr u medġüş Benüm ġâlüm diger-ġün iy ruġı al
870	Sen olduñ taġt u baġt ile ser-efrâz Olup hierânûñ içre tãġatüm tãċ Yüzüñi görmeden ben öldüm iy mâh Şimâġ-ı dehri ker itdi fiġânum Teraġġum vaġtîdür eyle teraġġum	Ben oldum râh-ı ' aşċuñda ser-endâz Beni rûsvây kıldı ġalk-ı âfâċ Hemişe yarıcıñuz ola Allâġ ' İnâyet eylemez cân ü cihânüm Dil ü cân hicrden kılmaz tekellüm

³⁷ Gazel (847-851) 30a'nın kenarındadır.

31 a	Zemân-ı merhâmetdür eyle iy yâr	Ġarîbüm rahm kıl zinhâr zinhâr
Der-beyân-ı men' kerden-i Süsen Gül-râ ez-muşâhabet-i Nevruz ki ez-sürüd		
	Getür sâķî bize bir âb-ı gülfâm	İçüp ber-bâd idem nâmûs ile nâm
	Muġannî gösterüp naġmeñde hicrân	Dil ü cânı o ġamla eyle giryân
	Hikâyet şöyledür iy merd-i dâñâ	Rivâyet eyleyenler didi hâlâ
	O Ő' ri bezm içinde Bülbül-i zâr	Oġuyup Gül kızardı kıldı refâr
880	Hemân dem başladı feryâda ol cân	Yıkıldı süzişinden tāk u eyvân
	Ki her gün oġunan eş' ara beñzer	Dil-ârâdan olan güftâra beñzer
	Bu süz u derdde var âşinâlık	Kim ondan irdi cânâ ruşenâlık
	Bu efgân içre var çok nükte iy dōst	Ki güş ile temâm oldu reg (ü) pōst
	Didi Susen bu sözi Ķo var iy Gül	Bu mâ-lâ-ya' nî hâlâta itme ġulġul
885	Muġaddem oġınan eş' ârdur bu	Dime aġvâl-i ġayre iş' ârdur bu
	Eger yok ise buña i' tîkâduñ	Buyur Zühre eylesün ' arz-ı murâduñ
	Su 'âl itsün nedür aġvâl ü eŐkâl	Ola kim def' ola hâlünden işkâl
	İşâretle hemânâ cenge Zühre	Vurup çengi cihândan aldı behre
31b	' Acemde Bülbül âvâziyle Nevruz	İdüp küçekle büzrügden ider süz
890	Bu naġmeyle Turan feryâda vardı	Ķamusı raġşa girüp âh dirdi

Der-beyân-ı sürüd kerden-i Zühre ez-zebân-ı Gül

	Getür sâķî bize bir sâġar-ı nâb	İçüp bezme virem çok süziş ü tâb
	Muġannî muṡrib ile berbaṡa süz	Virüp yaġ ehl-i bezmi mişl-i bih-süz
	Hikâyet böyledür murġ-ı hoş-elhân	Mükerrer idicek âvâzım ol ân
	Hemânâ cân ü dilden Gül idüp cüş	Didi iy naġme-perdâz (u) Ķadeġ-nüş
895	Muġâlîf naġmelerle olup nevâ-sâz	Beni kılduñ bu sevdâlarla enbâz
	İdersin dâyimâ Nevruz için süz	Nevâ-sâz oldu saña ol dil-efrüz
	Yiter bu Şive vü nâz ile maġbün	İdüp kılduñ bizi ol mâha meftün
	Hem ol naġş u nigâra düzüp âheng	Anuñ nirengine cân eyledüñ deng
	Gül' i bu süz-ı derd ile giriftâr	İdüp büzrügde küçekden ider 'âr
900	Dil ü cânım yanar mânend-i âteş	Nedür bâ' iş olur ol yâr ser-keş
	Benüm aġvâlüm oldu ġayli vârun	Adı var kendü yok maġbüb-ı meknün
	Beni görmeklige bunda hiç ol yâr	Niçün gelmez nedür hâl iy sitemkâr
	Ben anuñ göñline virmek tesellî	Münâsibdür velî müşkil tecellî
	Beni bir tarz-ı âġer birle mesûr	İdüp kılsañ dil-ârâmuñla maġbûr
905	Bu ġüne süz-ı pür-derd ile ol Gül	İderdi Bülbül'e derhemle ġulġul
	Daġı dir kim mekânım Şehr-i Ferġâr	Olurken cânuma ṡurmaz batar ġâr
	Gül-i bî-ġar iken ġâyet olup ġor	Dil ü cân oldu pür ' aŐķıyla rencûr
	Memâlikde oldu râzum cümle meŐhûr	Mesâlikde oldu sâzum ġalkâ mezkûr
	Egerçi muġtelif-aġvâl ise ol	Bi-ġamdi'llâh mübârekdür oña yol
910	Düşine girdüm ise baġtı bîdâr	Olup düşü ṡuş ile kıldı güftâr

	Irakdan âteş ile kimse mahrūr Gül'e 'aşık olan gülzāre gelsün Hayālātın koyup hayrānum olsun Yalanın gerçek itsün ol dil-ārām	Olur mı aılağıl bu hāli iy 'ūr Koyup Nevşād mülkin yāre gelsün Kelāmum güş idüp sekrānum olsun Dil ü cān eylesün 'aşkımla ārām
915	Gülistānumda açup gönçe-i ter Bu güne Zühre envā'-ı maḳālāt	Gül üzre ağlasun ol hūb-manzar İdüp erbāb-ı bezme virdi hālāt

**Der-beyān-ı güş kerd-en-i Nevrüz ez-zebān-ı Zühre ahvāl-i Gül-rā
ve bī-hüş şuden-i Nevrüz-ı pür-süz**

32b	Hemān Nevrüz idüp efsānemī güş Didi yā Rabbi zaḫmet raḫmet oldı Ne gündür bu mübārek-fāl iy yār	Cigerden cān ü dil kıldı o dem cüş Aradan noḳta gitdi himmet oldı Yolumdan ayru düşdi zaḫmet-i hār
920	Ṭururken ṭālī' üm çaḳ böyle vārūn İrüp teşlīş ile tesdīse ṭālī' Olmca bu haberden Bülbül āgāh Gidüp destān ile Bülbül bu kāre Varup cān işigine ṭurdi ol yār	Mübārek oldı hālüm oldı meymūn Aradan ref'-i terbi' oldı şāyī' Cevābın istedi āh ile ol şāh Diler kim merhemini bula yāre Diler dildārdan bir naḡz güftār

Cevāb-dāden-i Bülbül ez-zebān-ı Nevrüz Gül-rā

925	Getür sāḳī bu bezme kāse-i zer Muḡannī çal mezāmīr ile evtār Ḥikāyet böyledür ol māh-ı Ferḫār Ġubār-ı na' li gözler tütüyāsı Ġamuñ çok sevdüğüm cānumda bünyād	İçüp muṭribile_olam pīrüz-manzar Ki hunyān ile ehl-i bezme_ire kār Leṭāfet haclesinde şāh-ı Ferḫār Ayağı tozı cānlar hūn-behāsı Vuralı oda yandı taḫt-ı Nevşād
930	Fedā-yı 'aşkıñ oldı taḫt u baḫtum	Rızā-yı şevḳuñ oldı raḫt-ı saḫtum
33a	Mübārek başmağıdır başuma tāt Ġamuñ cān ḫoḳḳasında dürr-i nā-yāb Ḥayālūñ birle ahvālüm mükedder Rikāb-ı çāre-yābuñ bilmez idüm	Serāyı şuffesidür baña mi' rāt O dür birle cihān olmışdı pür-tāb Vişālūñ ḳanda bulsun bu muḫaḳḳār Ġamuñ varken cihānı añmaz idüm
935	Yüzüñ görmek ne vaḳt ola müyesser Vişālūñcün yilüp yopurdum āḫir İnanmazsañ sen iy dildār-ı ṭannāz Diyebilmen ki bu hāl ola gerçek Bu vuşlat şükriñi nice kılayın	Sözüñ güş itmeye rāzı bu ahḳār Ṭalebkārūñla ölmek baña fāḫir Nedendür ben buraya eyledüm sāt Düşüm mü yoḳsa ṭuşum itmezem şek Olur mı bir daḫı iş buncılayın
940	Eger kılsam seni bir laḫza manzūr Cihānda saña irmekdür murādum Bunuñ gibi nice dürlü maḳālāt	Ḥayātumdan olur ten ol demī dür Yüzüñ görüp de ölmekdür murādum Arada geçdi 'aşḳ için maḳāmāt

**Der-beyân-ı ma'lûm kerden-i Gül ez-âmeden-i Nevruz
ve zârî kerden-i mezbûr be-mâder-i hıvîş Sûsen-râ**

	İşidince_uşbu hâli şâh-ı Ferhâr	Öpüp Sûsen ayağın ağladı zâr
	Didi Sûsen ki iy dildâr-ı dil-sûz	Nedendür cânuña şöyle bu şan (?) sûz
33b	Ki hem-demlik zemânî nâz itme	Gene evvelki hâle âgâz itme
	Niçün ğâfil kılursın özüñi sen	Nice Nevruz diyü sözde çün fen
	Anuñ ahvâlini dâyim şabâdan	Alup gönlüm güler ol merhabâdan
	Bunuñ gibi nice ahbâr-ı nâ-râst	Olındı kim Gül'e irdi kem bile kâst
	Şoñ ucı Gül idüp çok sûz ile sâz	Didi iy mâder-ı dirine-perdâz
950	Şefâ' at vaqtidür iy cân-ı mâder	İnâyet kıl kerem it virme âzer
	Zemâmdur vişâle irişem ben	Senüñle cân-ı pāküm ola rüşen
	Nice bi-çâre_olam hicrân içinde	Dil-i pür-derdi kıl dermân içinde

Der-beyân-ı men' kerden-i Sûsen Gül-râ ez-şoĥbet-i Nevruz

	Didi Sûsen bil iy mâh-ı kelefdâr	Ne vaqtin bu diyâra gelür ol yâr
	Gelürse ger ol ilden kârbânlar	Be-her-hâl anlaruñla olur ol er
955	Bilince anı_ıderler bir yire hân	Serî-i saltanatda ulu sulţân
	Anuñ geldüğini biz bilmeyevüz	Bize hiç ol tarafdan olmaya söz
	Niçün bunda anuñ hâlınden ahbâr	Virilüp kılmaya ahvâlin izhâr
	Gül'e Sûsen kelâmı gelmeyüp hoş	Cigerden eyledi cân ü ciger cûş
34a	Ķatı ğamnâk olup çok ağladı zâr	Yüregin tağlayup hicrân ile_ol yâr
960	O olup âşüfte ol dildâr-ı şannâz	Cigerden eyler idi sûz ile sâz

Der-beyân-ı refteñ-i Gül be-gülşen ve zârî kerden-i âvâz-ı cân-ı pür-fiten

	Didi Gül mâderine iy dil-efrûz	Yiter Sûsenveş urduñ cânuma sûz
	Benümle bir zemân eyle müdârâ	Ola kim derdüme bulam müdâvâ
	Be-ĥaĥĶ-ı ĦaĶ gel iy mâder baña yâr	O olup derd-i derüna eyle bir kâr
	Ķatı dîvâne oldum 'aşĶ elinden	ÇıĶup gitmek görindi şevĶ ilinden
965	Delürdüm 'aşĶum oldı ĥadden efzün	Baña efsün oĶur bil ol ciger-ĥün
	Ħuzûrum gitdi ĥâlüm oldı tâlân	Senüñ sözüñ ser-â-ser oldı yalan
	Dilüm teşviş ile oldı müşevveş	Göñül eĶkâr ile_oldı şâf iken ğaş
	Müzâb oldı göñül bu nâr içinde	Yürek yandı gözüñ envâr içinde
	Benüm gel derdüme dermân it iy döst	Dil ü cân yoĥsa ĥalk içre atar pöst

Der-beyân-ı refteñ-i Gül be-Ķaşr-ı ra' nâ be-icâzet-i Sûsen-i ğamze-zen-i pür-fiten

970	Gül'ün ĥâlin görüp raĥm itdi Sûsen	Didi (iy) ĥür-peyker mâh-ı rüşen
	Ħadûñ gül ĥâtrûñ şâd eyle iy mâh	Mu'îñüñ ola her demlerde Allâĥ
34b	Nihâl-i pāküñe bād-ı ĥazândan	Elemler irmeye iy mâh-ı rüşen
	Yavuz gözden seni ĥıfz ide Dâdâr	Gül ü nev-rûzuña irmeye idbâr

	Periler cāyghāhın egle gülşen	Gice olduğda iy şūrīde-revzen
975	Giceyle gülşen ervāha olur cāy	Bilür ol hāleti yoħsul ile bay
	Varursañ seyr-i gülzāre sen iy yār	Görenler saña dir olmuş dil-efgār
	Murāduñ görmek isterse murādi	Kenār-ı bāma çık seyr it müzādi
	Temāşāgh-ı ‘ālem gūşe -i bām	Olupdur iy perī-rüy (u) gül-endām
	Bu mīzān üzre _olinca nuşh ile pend	Gül’üñ gönlinde oldu yāre peyvend

Der-beyān-ı müşāhede kerden-i Gül ve Nevrüz bā-yek diger ve bī-hūş şuden-i ān dü-peyker

980	Getür sākī bize bir āb-ı cān-süz	İçüp bī-hūş olam mānend-i nev-rüz
	Muğannī gösterüp evtāruña reng	İdegör ‘āşık u ma’ şūkı der-çeng
	Hikāyet böyledür gül-rüy-ı ħod-rāy	Çıkup bām üstine oldu kāmersāy
	Nice biñ māh-rūlarla ħırāmān	Olup tam üstine çıktı _ol güzel hān
	Görür mestāne Bülbül idüp efgān	Sürūd-ı rüd ile olurdu nālān
985	Iraqdan gördi kim Nevşād’ı Nevrüz	Cihān naqşına virmişdi katı sūz
35a	Bu giryānlıkda gülzār içre bir gül	Görüp oldu anuñ bāğma bülbül
	Ki ya’ nī bām üzre bir kāmersāy	Zemāna şive şalup itdürür vāy
	Düşinde gördüğü dildāra beñzer	Ķamu evzā’ ı anuñ yāre beñzer
	Hemānā göricek dildārı _ider āh	Pür oldu āhyile tāk u dergāh
990	Bütün dünyā yanayazdı deminden	Feleklerde melek öldi ğamından
	Hem ol hāl içre Nevrüz oldu medhūş	Bu yaña düşdi ol māh-ı kaşab-pūş
	İkisi daħı ħayret birle giryān	Olup ağladılar yaş yirine kan
	Alup ħayret yaqasın düşdi Nevrüz	Derūnından çekerdı āh-ı dil-süz
	Yatur toprak içinde şöyle ğaltān	Dün ü gün kendü ħālindeydi ħayrān
995	Bu yaña ol nigār-ı Zühre-dīdār	Görüp Nevrüz’ı cāndan oldu bizār
	Boyadı ‘aşk meşkı hān ü mānın	Geçüp cāndan virür ‘aşka cihānın ³⁸
	Gidüp ‘aklı başından kaldı lertzān	Bakup söz söylemez mānend-i sekrān
	Görür yanındağı dildārlar tīz	Gül-āb ile nigāra virdiler ħīz
	Daħı ‘aqlın getürmek için anuñ	Tedārük oldu çok ol mā-cerānuñ(?)
1000	Cevārīnün biri feryāda düşdi	Birisi āh u vāhla başdan aşdı
35b	Biri feryād idüp dir vāy-veylā	Biri pür-süz olup dir āh ile vā
	Ķatı sūziş ‘aceb girye katı zār	Ķılup itdi cevārī ħayli girdār
	Gül’üñ yüzine şuyile gül-ābı	Şaçup geldi birezcük ħord-ı ħ’ābı
	Yüzinden aldılar gerd ü ğubārın	Gözinden ref’ olındı her ne varın
1005	Serāyına alup gıtdiler anı	Sa’ ādet birle ol cān-ı cihānı

Der-beyān-ı āverden-i Bülbül Nevrüz-rā be-ħāne-i ħod

Bu cānibden daħı Nevrüz ber-ħāl	Yatur göz açmayup itmez kese ħal
Yanında eyleyüp feryād Bülbül	Ķudā’ya yalvarup eylerdi ğulğul

³⁸ (996a) meşkı: meşki N

- 1010 Yüzine gözine anuñ gül-âbı
Dem-â-dem şem' veş giryân olurdu
Geh ağlar şem' gibi ol dil-efrüz
Şabâh olunca yâsın tutdı anuñ
Seher vaktinde Nevruz oldu bîdâr
Hemân âh eyleyüp medhûş oldu
Görür Bülbül bulunmaz derde çäre
36a Götürüp ol aradan pâdişâhı
Onı ol hâlde Bülbül görüp zâr
Birezden açdı göz Nevruz-ı gam-keş
Firâşından turup Bülbül'ni gördi
Onı ahvâlden Bülbül haberdâr
1020 Gül-i hod-rûya_olan ahvâli yek-ser
Olanca mâ-cerâyı_ idüp hikâyet
Temâmet gûş idüp Nevruz-ı pür-derd
İşitdüginde ahvâl-i nigârı
Yatursa_ artar idi gavgâsı anuñ
1025 Kulağına anuñ nâsih sözi hiç
Gözi giryân özi hayrândı anuñ
Turup ağlar idüp feryâd u nâle
Bu halât ile_olup ahvâli vârun
- Şaçup almağ diler ol süz u tâbı
Anuñçün sînesi biryân olurdu
Gehî pervânesân olur ciger-süz
Okunup hayli Yâsın'ı_ ol cevânuñ
Gözine gül yirine görünür hâr
Dil ü cânı bedenden boş oldu
Hemân Nevruz'ı atup gitdi dâre
Otasına iletdi_anı kemâ-hî
Kıyâmet kopdı şandı ol sitemkâr
Nigârı görmeyüp olur pür-âteş
Giceki hâlden ahbâr şordı
İdüp kıldı dil ü cânın pür-âzâr
Didi ol Bülbül-i dîvâne-peyker
Ne kim geçdi aralıkda rivâyet
Aralıkda olan neyse dem-i serd
Hemân ber-bâd itdi yok yârı
Otursa za' f ile sevdâsı anuñ
Duğul itmeyüp olurdu katı pîç
Ciger biryân idi_ ol ruh-ı revânuñ
Gözine kanlu yaş olur nevâle
Gül için gözi yaşın kıldı Ceyhün

Der-beyân-ı zârî kerden-i Süsen be-muqâbele-i Gül-i pür-şiven berây-ı ahvâl-i ân-ı pür-fen

- 36b Getür sâkî bize câm-ı ferahnâk
1030 Muğanni ol sürüdüñla tarabnâk
Hikâyet böyledür ol 'âşık-ı zâr
Perişân oldu Süsen ol arada
Derûnı pâre pâre çeşmi giryân
Gül ayağın öpüp ağlar idi zâr
1035 Didi iy Gül derûnum eyledüñ hâr
Gücile kendüñi virdüñ helâke
Gönül maqşudını isterseñ iy Gül
Vücüdum şehrinüñ sulfânı sensin
Görüp ol 'âşıkı hayrân oldum
1040 Senüñçün ben vurayın başuma taş
Nigârâ derdüñe dermân gerekdür
Senüñ hicrûñ vişâliyle_ olsa hem-seng
İdebilsem senüñ derdüñe çäre
37a Sözümde şadıqam va'llâh bi'llâh
- İçüp gam cübbesin fevrî kılam çâk
Derûnum oldu endüh ile gamnâk
Cihân u cândan itdi halkı bizâr
Yüzün yırtup gezer bu mâ-cerâda
Başın taşta vurup olurdu lertzân
Şaçardı kanlu yaş şan ebr-i kühsâr
Dilüm derdüñle dildüñ iy şeker-bâr
Neden düşdüñ bu deñlü çâk çâke
Yüri şabr eyleyüp kılığl tağammül
Dil ü cân kaşırnuñ hâkâmı sensin
Hayâtumdan geçüp giryân oldum
Olursam daş eşikte guşsa-pâdâş
Ki vuşlat kâlibına cân gerekdür
Olurdu 'âşık u ma' şûka hem-reng
Yürekden dür olurdu uşbu yâre
Senüñ derdüñe dermân olsa iy mâh

Der-beyân-ı hoş vakt şuden-i Gül ve firistâden-i Susen-râ be-Nevrûz

1045	Getür sâķī bize bir sâġar-ı nâb Muġannī eyleyüp ŧanbūra âheng Ėikâyet bu Gül esrâr-ı nihâni Mübârek aġzım açup oldu ħandân Oña Süsen kı lup çok dürlü i' zâr	İçüp pür-şevķ olsun şeyġ ile şâb Kıl anı süzegī santur ile şeng İşidüp ġonçeveş açıldı ânī Leġâfet birle güldi ol güzel ħân Didi derdüñ devâsıdur baña yâr
1050	Didi Gül derd ile iy mâlik-i nâz Belâlu derdümiñ câna emisin Varup gör ol ġarīb-i bī-nevâyı Degel iy miħribân-ı nâzeninüm Bizüm için şu deñlü derd çekdüñ	Benümçün ħayli çekdüñ süz ile sâz Bu ħayret yâresinüñ merhemisin Telatıflar kı lup ref it cefâyı Yüregüm yâresin def it eminüm Tün-i tenhâ çok âh-ı serd çekdüñ
1055	Ėarib ü bī-kes (ü) meħcür olduñ Görüp bir nüş için biñ niş her dem Neler çekdüñ bu râh-ı dürdan sen	Vefâ yirine bizden derd alduñ Vişâl ümmīdi için çekdüñüz ġam Neler gördüñ bu âh-ı şürdan sen
37b	Nedür ħâlünle aġvâlün di iy mâħ Bu miħnetden ' aceb var mı_ola ħâşıl	Dögüp göġsün idersin âh ile vâħ Olur m'ola bunuñla yâre vâşıl
1060	Elâ iy ' aşık-ı şürīde-aġvâl Bu ġünden ġayrı yokdur saña ħiç derd Dilâ bu yolda çekdüñ miħnet ü renc Ne devletdür ki onda let bulunmaz Olısar miħnetün encâmı râħat	Oķu lâ-ħavli aşla olma pâ-mâl Devâ geldi vü derd oldu dilâ serd Elüne girdi âħir ol güzel genc Ne naġme var ki onda ġam görünmez Görinür nekbetün şoñında devlet
1065	Şu ŧâlibler ki_ ider maķşudı ħâşıl Nedür efkânıuz bizler size yâr Kenizüñdür ħapuñda ol dil ü cân Bunuñ gibi ħatı çok va' de kıldı İdüp zerķ u şuġüde bir çok lâf	Virüp câni olur maġlûba vâşıl Olup siz ġam yimeñ derde_ oldu tımâr Zemânında ider ħidmet saña iy ħân Dil-i nev-rüzesin reng ile aldı Revân-ı ' aşık oldu dürd iken şâf

Der-beyân-ı refen-i Süsen be-cenâb-ı Nevruz ez-cânib-i Gül bâr-ı diger

1070	Kı lup Süsen hemân tebdîl-i esbâb Giyüp üstine bir eskice çâder	Kemîn-câme giyüp olmışdı pertâb Diler kim eyleye telbīs-i ekşer
38a	Giyindi Gül ħatından çıķdı_ o ġaddâr Varup tenhâ bulup Bülbül'ni Süsen Ne yirdendür nedür nâm u nişanı	Olup telbīs-i İblīs ile pür-kâr Şorar Nevruz' uñ aġvâlini ondan Kimün aşlı durur di ol cevâni
1075	Su 'âline virür Bülbül cevâbı İder Bülbül şu deñlü vaşf-ı Nevruz Kızından artuķ aña ' aşķ ġâlib Hemân geldi başına şür u ġavġâ Bu yaña kim firâķ otına Nevruz	Ki beg-zâdedür ol ħüsn âftâbı Ki Süsen görmeden olmışdı pür-süz Olup ol dil-rübâya oldu ŧâlib Gözinden cüy-i eşki kıldı deryâ Yanup Gül âteşinde_ oldu ciger-süz
1080	Dir idi âħ Gül gel çıķdı cânım	Yoluña ħarc olsun ħân ü mânum

Derûnum târ ü mâr itdüñ sen iy dōst Dil ü cān ile gitdi bu reg ü pōst
 Şeker sözlüm güler yüzlüm iriş sen Gözüm ağlar ciger şağlar barış sen
 Bunuñ gibi idüp efgān u nāle Cigerler pārelerdi _ol tāze lāle

Der-beyān-ı āverden-i Sūsen selām-ı Gül be-řaraf-ı Nevruz-ı pür-süz

1085 Getür sākī bize bir āb-ı gül-reng İçüp ğam başına fevrī vuram seng
 38b Muğannī ide serdüñ içre ‘uşşāk Ki gūş itsün nevañı halk-ı āfāk
 Hıkāyet böyle Bülbül şāha müjde Virüp dir iy şeh-i Cemşid-perde
 Beşāretler ki devlet oldu bīdar Gidüp ğam geldi şādī iy cihāndār
 Sa‘ ādet karşı geldi gitdi nekbet Gidüp řālī‘ tūlū‘ı birle miñnet
 1090 Bular bu sözdeyiken geldi Sūsen Leřāfet birle ol māh-ı semen-ten
 Gül’üñ Nevruz’a irgürdi selāmın Sa‘ ādet birle ‘arz itdi kelāmın
 İcāzet var ise görsün cemālūñ Leřāfet birle olan yāl ü bālūñ
 İdüp envā‘-ı ta‘ zīm ile tevķir Rikābuñda keniz olsun o dil-gir
 İşidüp bu sözi Ferruḥ’la Nevruz Sa‘ ādet ruḥ tūtop oldu dil-efruz
 1095 Kuluñvan Gül bu hāra tizce gelsün Dil ü cānum ḳudūmı birle gülsün
 Gözüm ile yüzümü başa geldi Ki ‘aşkıyla serāya tāsa geldi
 Keremler eyleyüp Nevruz’a Sūsen Müşerref ḳıldıñuz gülzārumuz sen
 Bu sözle Sūsen’üñ Nevruz ayağın Öpüp şordı o maḥbūbuñ řurağın
 Tevāzu‘ lar ḳılup Nevruz’a Sūsen Didi kemter kenizūñdür o bed-fen
 Bu cānibden daḥı Nevruz-ı ‘aşık Dil-ārāma ri‘ āyet itdi lāyık
 1100 ḳılup ādāb u erkānı temāmet Yirine vardı üslūb-ı ri‘ āyet
 39a Temām i‘ zāz u ikrām ile Sūsen Gidüp Nevruz’dan cān oldu rūşen
 Gül’üñ Nevruz’a irgürüp selāmın Daḥı řiveyle _onuñ ḥayrū’l-kelāmın
 Söz eşnāsında Gül āñduḳça Sūsen Delürdüğün o dem Nevruz-ı bi-ten
 Velī řarz-ı edebden ḳıkmayup ol Tūrup söz söyler idi şağıla şol
 1105 İderdi ḥüsn-i ḥāl ile maḳālāt Niğāra lāyık olan neyse ḥālāt
 Ne añlar ne bilür aḥvālī Sūsen Arada söyler idi ol semen-ten
 Nice dürlü mu‘ ammālarla iğbār Olındı ortalıḳda iy şeker-bār

Der-beyān-ı feh̄m kerd̄en-i Sūsen kelām-ı nağz-āmiz-i Nevruz-rā der-ḥaḳḳ-ı Gül

1110 Şehens̄eh her ne kim remz ile imā İderdi Sūsen añlardı hemānā
 Ki zerḳ u ḥīlede Sūsen dil-āver Olup her kārı didi ol suḥanver
 Her işden varidi onda ‘aceb kār Ḥiyel bābında ḥod olmışdı serdār
 Temām feh̄m eyledi Nevruz ‘aşkın Niğāruñ yolına _olan bunca meşḳın
 Murādın añladı sūsen-dil anuñ Nola maḳşūdı ol mir-i zemānuñ
 Rumūz-ı ‘aşḳ içinde bunca aḥvāl Olup Nevruz’a daḥı geldi bir ḥāl
 Hemān dem piş-keş şarzını ḥāzır ḳılup bezl itdi ol dildāra fāḥır
 39b Cevāhirden de envā‘-ı řarāyif Niğāra virdi ol sultān-ı ‘ārif
 İdüp Sūsen aña böyle muvālāt Aralarında geçdi ḥaylı ḥālāt

- 1120 Şu deñlü eyledi ikrām Nevruz
Du‘ālar eyleyüp gitdi oradan
Bu yaña Gül olup gāyet nazardār
Derūni intizār ile bulup sūz
Tūrurken intizār içinde Sūsen
Ne kim işitdi gördi itdi taqrīr
Ögerdi dem-be-dem Nevruz’ı Sūsen
İdince sözi āhir Sūsen-i zār
- 1125 Hāberden olmadı hiç Sūsen āzād
Murādumca sözin fehmi idem anuñ
Şorup bir bir olan aḥvālī tekrār
Taḥammül itmeyüp Sūsen gözin Gül
Öper gāhī elin gāhī ayağın
- 40a Hāber virmekle Sūsen oldı ‘āciz
Nice itsün maḥabbet āteşi sūz
- Dil-i Sūsen şu ḥāl ile oldı pür sūz
Görelüm ne buyurur ol Yaradan
Görelüm ne ḥaber virür o dildār
Dir idi āh ol mäh-i dil-efrüz
İrişüp geldi ḥārı kıldı gülşen
Gül’ün cānına āteş vurdı yir yir
Gül’ün giderdi_o dem cāni bedenden
Şorardı girü Gül dil-berden aḥbār
Nigāruñ ḥālī ḥod āh ile feryād
Mükerrer söyle ol cān-ı cihānuñ
İder Sūsen daḥı tekrār aḥbār
Öpüp eyler anuñçün ḥayli gulğul
Şorar ağzından ol cānın turağın
Nigārı def e hiç bulmadı ḥaciz
Virüp kıldı Gül’i ḥār içre dil-sūz

Der-beyān-ı ḥaber dāden-i Sūsen ez-ḥaḳīkat-i Nevruz be-Gül

- 1135 Gel iy sākī bize şun sāğar-ı nāb
Muğannī kıl sürüd ile dil-efrüz
Didi Sūsen ki iy pür-sūz-ı Nevşād
Eger sen mäh iseñ ol mihr-i ‘ālem
Cemālin pür-kemāl itmişdür Allāh
Selāḫin-i cihān pürdür ol ḥān
Kerem bābında Ḥātem bendesidür
Eger biñ cānum olsa virsem azdur
- 1140 Murādumca muḥaşşāl ol şehensāh
Anuñ evşāfını şerḥ idemem ben
Anı vaşf itdügümdendür ziyāde
Güzellersiz güzelile_ıy dil-ārām
- 40b Ḥudā’dan bu durur her dem murādum
- 1145 İşidüp Gül anuñ vaşfında_olur lāl
Şu deñlü eyledi Nevruz’ı ta’rif
Duran kızlar didiler Sūsen ‘āşık
Yüzini görmeden olup ciger-ḥün
Ḳamu gül gibi çāk itdi yaḳasın
- 1150 Bu cümle eylediler ittifaḳı
Olup şir ü şeker gāyetle memzūc
Ola kim ḫālī‘ ü baḫt ola pürüz
Tūrurlarken bu aḥvāl üzre bunlar
Ki olmaz dir muḳadder hiç muğayyer
- Dil ü cān olsun ol şevḳ ile pür-tāb
Ki Nevruz’uñ olur evşāfı pürüz
Gül iseñ sen odur serv ile şimşād
Eger sen ḥür iseñ oldur perī-dem
Yüzi gül şacı sünbül bir güzel şāh
Yidi iḳlīme lāyıḳdur o sulḫān
Cihān ḫalkı anuñ efgendesidür
Cihānı terk idüp var yolına dur
Ümidüm var kıla dāmādum Allāh
Nazīri yok durur bir ḥüb-ı rüşen
Odur bir ḥüb-rüy-ı mäh-ı sāde
Yoluñuza yilerven şubḫ ile şām
Murādına_ıre iki meh-nijādum
Onı fikrinden artuḳ buldı ol nāl
Gül’ün ‘aḳlı gidüp vaz’ oldı taḫrīf
Olup olmuşdı Nevruz’a muvāfiḳ
Dün ile gün nedür bu girye vü ḥün
Görürseñ sen daḥı cānuñ beḳāsın
Ki şir ile şeker bula vifāḳı
Zer ü sim ile_ideler cāme mensūc
Gül ile cem‘ ola gerdekde Nevruz
Felekden zāhir oldı çok oyunlar
Bu remzi fehmi ider kihterle mihter

Der-beyân-ı âmeden-i resûl ez-ţaraf-ı hâkân-ı Çîn ve âverden-i Gül-râ be-ţaraf-ı ü

- 1155 Getür sâkı bize bir sâğar-ı nâb İçenler bundan olsun mest ü pür-ı̇'âb
Muğannî kı l sürüd-ı fitne-engîz Ki elden çıkdı ol yâr-i dil-âvîz
Hikâyet böyledür evzâ' -ı vârun Zuhûr idüp kı lır bu cem' i mağbûn
41a İrişdi bezme nâ-geh bād-ı şeb-gîr Bozulup meclis oldu şöyle dil-gîr
Söyindi bād-ı fitneyle yine şem' Bozıldı âh u derd ile görûn cem'
- 1160 Meger hâkân-ı Çîn Gül'den haberler Bilüp gönderdi_ oña kand-i mükerrer
Hayâli fikrin idüp eyledi âh Vişâlin isteyüp olurdu cângâh
Hazâyinle defâyinde ne kim var Çıkarup eylediler nice harvâr
Kaz u haz birle envâ' -ı nefâis Levâzımdan ne var ise hasâyis
Cevâhir la' l ü yâkût u zeberced Hazîne_ içre komışlardı ced ü ced
- 1165 Muraşşâ' tâc ile cevher kemerler Perîves dil-rübâlar nağz-peyker
Dağı Çîn ile Mâçin'ün nefîsi Tarâyif kısmınıñ gâyet celîsi
Getürüp bir araya kıldılar cem' Gül'ün pervânesine tâ ola şem'
Nice şâhib-nazarlarla_ itdi irsâl İdeler mâder-i dildâra işâl
İşidüp uşbu hâli Şâh Müşğîn İder erkânına ahvâli telkîn
- 1170 Hemân toy itmege_ oldu cânı sâlik Düğüne gelmiş idi çok mesâlik
Müheyâ eyleyüp dürlü ziyâfet Ta'âm itmişdi gâyet pür-leţâfet
Yinildi vü içildi dürlü ni' met Yirine vardı her âyîn ü zînet

41b Der-beyân-ı âmeden-i ilçiyân-ı hâkân-ı Çîn be-zemin-büs-ı Şâh Müşğîn ve taleb kerden-i Gül-râ ez-ğod berây-ı hâkân

- 1175 Getür sâkı bize şun sâğar-ı nâb İçüp aksun gözümde çokça hûn-âb
Muğannî kı l sürüdüñ derd-âlüd Ki yek-ser hâlet-i bezm oldu merdûd
Hikâyet böyledür iy mir-i ahbâr Gül için hayli âdem geldi iy yâr
Getürüp ilçî esbâb-ı cihâzı Virüp Müşğîn'e ' arz itdi niyâzı
Alup ol nağd ü simi Şâh Müşğîn Gelen ilçilere virmişdi tavtîn
Ziyâfet tarzı olduğda yirinde Oturdılar bular Müşğîn derinde
Gülü ber-bād idüp bād-ı hazân tîz Arada oldu hayli fitne-engîz
- 1180 Cenâna gelmez iken bu aşıl hâl ' Aceb hicrân elinden oldu pâ-mâl
Gelin almağa geldiler gelinler Gül'ün gülzârını hâr eyleyenler
Edeb etvârına virüp hemân kâr Dinildi her neyise âhir-i kâr
O hâlât içre fevrî şâh-ı Ferhâr Şeh-i Müşğîn çıkup tahtı_ itdi gülzâr
Ri' âyet eyledi ilçîye gâyet Gelen hoşnûd oldu bî-nihâyet
- 1185 Gelüp soñ demde hâkân ilçisi hep Çamusu nağz-güy (u) şekkerin-leb
Diyeydüñ her biri hâkân-ı a' zam Edeb tarzında bir mir-i mükerrerem
- 42a Görüşüp Şâh Müşğîn ile bunlar Du' âlar eyleyüp i' zâz eyler
Murâdı hazret-i hâkânıñ i' lâm Olındı Şâh Müşğîn'e_ iy nikü-nâm
Olup hânıñ murâdı ' arz yek-ser Rikâb-ı hazrete barunağ u fer

- 1190 Bilüp aḥvālī sultān oldı ḥandān
Yir öpüp ḥidmet itdi Şāh Müşgīn
Didiler ilçiler iy şāh-ı ‘ālem
Siziñ iḳbālünñizle eyleyüp ḳāl
Murādı bu ki sizler birle _olup yār
- 1195 Revādur cüft olursa māh (u) ḥurşid
Ḥudā ‘ursuñ hemişe _idüp mübārek
Felekden böyle göstermişdi aḥter
Rızāsı bu durur kim ol emānet
Ri‘āyet eyleyüp ilçiyē Müşgīn
- 1200 Bularuñ ḥidmetine ḳoyup ādem
Ḳoyup dīvānı gitti tiz serāya
- 42b Didi aḥvāl-i ḥāḳāmı ser-ā-ser
Olup Sūsen bu işden şöyle ḥayrān
Melālinden sözün söylemege dil
- 1205 Perişān oldı aḥvāl-i perī-şān
Yüzi döymez ki baḳa gül yüzine
Çün ol ḥālāt ile gördi omı Gül
Hemān yırtup yüzün zār ağlar idi
Didi Sūsen ki iy yār-ı vefādār
- 1210 Dilüm kes söylemege yoḳ mecālüm
Perişān sözlerüm güş itme iy dōst
Ne diyüp neyleyeyin ne şorarsın
Bu söz ne _ağıza şıḡar ne zebāna
Tutuşdı ḥānmānum iy ruḥı nūr
- 1215 Seni ḥāḳān-ı Çin ister nigārā
Ḥızāneyle defāyin geldi bī-ḥad
- 43a İştikde hemān Gül yaḳasın çāk
Yüzün tırnağıle yırtup temāmī
Ġamından gerdeninde regler izḥār
- 1220 Birez müddet yatup mecrūḥ-simā
Yüzi berg-i ḥazānveş zerd oldı
İşidüp Bülbül-i nālān bu ḥālī
Hemān ölmek durur bu derde çāre
Ḥayātından idüp küllī ferāḡat
- 1225 Felek bāziçesine itdi la‘net
Gelicek Sūsen (ü) Bülbül araya
Hezār eḡḡān ile kıldı dem-i serd
İkisi ağlaşup eşk itdi rızān
- Açıldı güldi gülveş ol melek-şān
Ḳuliyuz ol durur sultān-ı Māçin
Ḳuluñdur ser-te-ser ḥāḳān-ı a‘zam
Didiler her ne kim var ise aḥvāl
Ola dāmāduñuz iy şāh-ı dindār
Muvāfiḳ cem‘ ola Ḥurşid ü Cemşid
Murāduñ ḥāşıl ide Ḥāḳ tebarek
Ki ḥāḳān ola duḡter birle hem-ser
Muḳaddem varup āna oldı minnet
Ḳonağı yirlerin tiz kıldı ta‘yīn
Gice gündüz olındı ḥidmeti hem
Varup Sūsen’le geldi bir araya
Nigār için olan aḳvālī yek-ser
Gül’ün yanına vardı zār u nālān
Çevirmeyüp olurdu pāy der-gil
Dil ü cān oldı _anuñçün şöyle nālān
Unutdı kendüyi bilmez sözi ne
Figāna başlayup çok itdi gulḡul
Yüregün āh otıyla dāḡlar idi
Senüñ derdüñ beni kıldı dil-efḡār
Gözümü baḡla ağla yatlu ḥālüm
Yolumuz dīv vurdı gitdi çok pōst
Bu utanmaz yüzümü ne görersin
Gülümü ḥār alup gitdi yābāna
Dil ü cānum bu nār ile _oldı pūr-nūr
Yoluña ḥarc kıldı ḥayli kālā
‘Ubeyd ile imāya yoḳ durur ‘ad
Ḳılup başına ḳoydı ḥār u ḥāşāk
Başına üşdi ḥalḳuñ ḥāş u ‘āmı
İdüp cān ü dil oldı ḥār ile ḥār
Tırup şoñra iderdi vāy-veylā
Ciger-pāre derümü derd tōldı
Libāsın kül idüp lāl oldı ḳālī
Diyü kıldı derünün pāra pāre
Olup ḳılmaḡ gerek budur ḥikāyet
Ki yārümden ayırup virdi miḥnet
Ağız açdı bu bitmez mā-cerāya
Sürüdün terk idüp olmışdı pūr-derd
Ki elden çıḳdı āh ol māh-ı devrān

	Ḥaber şormağa Bülbül ağzı varmaz	Taḥayyür Süsen'e meydān virmez
1230	Bular birbirini görüp döker yaş	Şoñı dil rāzın itdi ortada fāş
	Bu ḥālāt ile Gül pür-ḥār oldı	Görüp Bülbül bu ḥālī lāl kaldı
43b	Görür Süsen Gül ile Bülbül'i zār	Ṭurup ḥār içre olurlardı dil-efgār
	Vurup ṭağ üstine bir ṭağ-ı fāze	Dil ü cān uğramışdı sūz u sāza

Der-beyān-ı yād kerdn-i Gül Nevruz-rā ve merḥāmet kerdn-i ü der-nezd-i Bülbül

	Getür sākī bize vir bir piyāle	İçüp hicrān ṭırzına_ola nāle
1235	Muğannī kıl sürüduñ mātem-engiz	Ki hicrān mergi dehri kıldı ḥün-riz
	Ḥikāyet böyledür ol serv-i bālā	Ḳadın hicrān ile ḥam itdi ḥālā
	Durup āşifte vü dil-dāde ol māh	Dün (ü) gün kārı oldı āh ile vāh
	Dir idi Bülbül'e nice_ oldı ol yār	Ġarīb ü derdmend ü 'āşık-ı zār
	Nigārın yād ider mi hiç o mehcūr	Ferāmūş oldı mı yoḥsa bu rencūr
1240	Eger ben bu belā-yı bī-devāyı	Şaḳınur mı bu yār-i mübtelāyı
	Felekden bu belālarla ne_ola ḥāl	Felekden bu cefālarla ne_ola ḳāl
	Bu mātemle nola aḥvāl-i vārūn	Bu endūh ile ṭoldı cān ü dil ḥūn
	Anuñ hicrüm durur ḥālā enisi	Bu hier içinde zaḥmet mi celisi ³⁹
	Yüri feryāda gelme_ iy Bülbül-i zār	Zemān-ı Cem degüldür uşbu bāzār
1245	Ġanīmet bil yüri fuṣṣat zemānın	Zemānın gözleyüp gezele nişānın
44a	Yüri al gel o yār-ı bī-nevāyı	Dil ü cān ḳütü olan dil-rübāyı
	Anuñla söyleşüp derd ü firāḳı	Şarāb-ı la' lüme olmadı sākī
	Ḳoyup Gül Bülbül'i āşifte vü zār	Gözinden ḳan aḳıdup gördi āzār
	Dil ü cānna düşdi āteş-i āb	Gönülde ḳalmamışdı hiç teb ü tāb
1250	Gidüp üftān u ḥizān ol belā-keş	Dil ü cāndan geçüp vurmuşdı āteş
	Bunı hiç görmeden Nevruz-ı ḡamnāk	Figān idüp kılarıdı ceybini çāk
	O demde gūş ider bir nā-ḥudā ters	Gül'e Ferḥār'dan ref_ itdiler ders
	İdüp Ferḥār iline el-vedā'ı	Gül'i alup giderler birki dā'ı
	Ḳatı çok māl virüp ḥüsrev-i Çin	Ḳızını virdi aña Şāh Müşḡin
1255	Bu ḥālātı idince gūş Nevruz	Hemān çekdi gönülden āh-ı pür-sūz
	Ciger pāre gönül giryān gözi yaş	Vururdi başına ṭopraḡla taş
	Yaḳasın pāre pāre eyleyüp şāh	Çekerdi āh-ı derd-ālūdī her gāh
	Çenār u serve derdinden ḥikāyet	İdüp aḥvālını kıldı rivāyet
	Ḥikāyetle şikāyetle olup ḥāk	Gezerdi şöyle giryānlıḳla ḡamnāk
1260	Felekden gāh ider şükr ü şikāyet	Melekden de umar gāhī' ināyet
44b	Gerekdür kār-ı taḳdīre itā'at	Diyü olur devende pür-fazāḥat
	Bu derd otına yoḳdur hiç dermān	Bu derdüñ ola mı dermānı iy cān
	Ölüm bu derdden baña ḥoş idi	Bu miḥnetden dilüm pür-āteş idi
	Murādum bu ki baḡrum eyleyüp çāk	Yüregüm pāre idüp ten ola ḥāk

³⁹ (1243b)hier: hicrüm N

- 1265 Bu aşl efgān u nāyleyle gözün yaş İdüp Nevrüz'ün irdi bağına baş
- Der-beyān-ı tesellī dāden-i Bülbül Nevrüz-rā der-bār-i hicrān**
- O demlerde olup dīvāne Bülbül Derūnından iderdi çokça gulğul
 Dir idi ḥasretā derdā dirīgā Olan sa' y ü kifāyet oldu yağmā
 Be hey zālīm hiç inşāf ola mı bu Gele ' aşıkla ma' şūka tek ü pū
 Ki ' ūsr ile durur yūsr iy ḥudāvend Kerem kıl cāna cebr it bu durur pend
- 1270 Ḥudā taqđiridür her ne olursa Ḥudā'dandur başa her ne gelürse
 Kilīd-i müşkilāta ṣabr miftāḥ Ümidüm bu ki_omı fetḥ ide Fettāḥ
 Olur bir laḥza vü sā' atde iy yār Cihānuñ yāl ü bālin ser-te-ser tār
 Felek taqđiri her neylerse şāhā Olacak olur āḥir itme gavgā
 Naşihat gūş idüp ṣabr eyle iy şāh Ola fırsat vire bu kāra Allāh
- 45a Görelüm fırsatı āḥir ḡanimet Bu durur ' aşika nāfi' naşihat
 Senüñle şoḥbete māyil iken Gül Bu ḥāyil vurdu pāyına anuñ ḡul
 Ruḥuñ gulzārına Gül ' aşık u zār Olurken ḥār-ı hicrān itdi bīzār
 Bu mūḥiş müjde' i Nevrüz idüp gūş Dil ü cāni ḥurūş ile_eyledi cūş
 Hemānā tārmār idüp özini Kulaḡa koymadı āḥir sözünü
- Der-beyān-ı mülākāt şuden-i Gül ve Nevrüz der-ḥāne-i Süsen**
- 1280 Getür sākī gene āb-ı vişāli İçüp ma' şūkla idem ittīşāli
 Muḡanni kıl girü bir hoş ser-āḡāz Cihāni rakşa virüp eyle pür-sāz
 Şikāyet bu gelüp Nevrüz-ı bed-ḥāl Oturdu Süsen'ün kaşnmda bi-ḡāl
 Yir öpdü şoñra ol serv-i semen-ten Dil ü cāni yanar mānend-i küllḥan
 O ḥālāt içre Gül gösterdi didār Görüp Nevrüz oldu şifte-kār
- 1285 O cānibden ḥurāmān māh-ı dil-keş Bu cānibde yanar şeh şanki āteş
 İki de firāk odında biryān Olup aḡlarlar idi zār u nālān
 Olup āḥir iki mecnūn vāşıl Biri birine kolları ḥamāyil
 Der-āḡūş eyleyüp birbirin ol yār Aradan ref' olındı fevri āḡyār
- 45b Felek niçün buña vire icāzet Melek ' aşıkla ma' şūka_ide vuşlat
- 1290 Olup bir laḥza hem-zānū(vü)hem dūş Biri birini kıldılar der-āḡūş
 Arada ḡamzeler ḡammāz olurlar Girişmeyle letāfet-sāz olurlar
 Kolin Gül boynına ḡāhī ḥamāyil İdüp Nevrüz olur dildāra māyil
 Muşāḥib ol iki yār-ı vefādār Ne āḡyār (u) ne deyyār (u) ne girdār
 Münāfik yok arada_ide nifākı Ḥasūd olmaz ki ide ittīfākı
- 1295 Biri birine bakup ol iki yār Aḡardı gözlerinden yaş her bār
 Arada Bülbül ü Süsen eager-ḥūn Aḡıdur gözlerinden āb-ı Ceyḥūn
 Didi Süsen ki iy şāh-ı dil-āver Külāhuñ gūşesidür çetr-i ḥāver
 Murāduñ ḡonçesi ḥandān olsun Raḡīb-i bed-meniş giryān olsun
 İşitdiñüz ki āḥir bu zemāne Öñi besler şoñi atar yabāne
- 1300 ' Aceb iḥrāk idüp gül ḥurmenini Yaḡar cevr ile cānān ḡulşenini

- 46a
1305
1310
1315
46b
1320
1325
- Bu hâlât içre_irişüp bād-ı bî-dād
Didi Nevruz Süsen zâre dek tur
Şabâveş bu çemen ferrâşımı ben
Çeküp bi'1-küllü dünyâdan elimi
Beni men' eyleyüp kanuma girme
Ferâmüş eyleñüz ben derdmendi
Beni isteye ger istemeye Gül
Ayağınuñ tozıdır başuma tâc
Var iy ğam-h'âr tiz benden ırağ ol
İşidüp bu sözi Gül şād (u) ħandân
Öpüp Nevruz'ı Gül didi ki iy şâh
Eger sen olmazsañ baña mâyil
Benüm yok senden ayru bir ħabîbüm
Er iseñ gel beni bu ğamdan âzād
Bütün dünyâya düşer olsa âteş
Ĝam eli şayd idüp iy çeşmi âhû
Senüñle nâra girsem ħulddür ol
Şol Allâh'ıñ ħaķı kim ' âlemi ħalk
Ki hicrân ile vaşlı ol yaratdı
Senüñ evzâ' uña virdüm rızâyı
Ayağın tozı başum tâcıdır bil
Elüñe virdüm iy cân ihtiyârum
Bu süz-ı derd ile idüp yemîni
Olnca her tarafdan böyle eymân
Bulup ol iki ' âşık tesliyetler
- Nigârüñ ħırmenini kıldı ber-bād
Baña hırc içre vurma âteş-i Tûr
Ne câya varsa ol gül-âteşin ben
Ėorın zâhirde_ayağına kolımı
Ölürsem cânuma minnet irürme
Ėarib ü müstmend ü dil-pesendi
Ėuluyın dil-berüm ol lebleri mül
İzi toprağına bu dîde muhtâc
Ben öldüm ħidmetümden geç ferâğ ol
Olup cân u dili_öldi şöyle şādân
Benüm ħâlümden imdi olğil âğâh
Ben eylerven kolum saña ħamâyil
Dil ü cân derdine mâyil tabîbüm
İdüp mâtemde ħoma iy perî-zād
Benümle olasın olman müşevveş
Boğazla besmeleyle hû diyüp hû
Baña cennet senüñle olısar bol
İdüp maħlûķ rüyın itdi şan talķ
Dem-â-dem ' âşıkı ma' şük aratdı
Senüñle eylerem çok merħabâyı
Yoluña öle ħanum cân ile dil
Vücuduñdur cihânda baħtiyârum
Sözümdeñ dönmezem iy cân emîni
Yüridi ol aradan şâh bî-cân
Biri birini kıldı terbiyetler

**Der-beyân-ı icâzet-dâden-i Şâh MüşĖim be-merdümân-ı ħâķân-ı Ėin
ve irsâl kerden-i Gül-râ be-ħâķân**

- 1330
47a
1335
- Getür sâķı bize bir sâğar-ı nâb
Muğannı eyle muṭrib birle bir süz
Ėikâyet böyledür kim şubħ-ı şādık
Kılınca ol dem içre şubħ pervâz
Oķurken süre-i *Ve'l-Jeyl*'i devrân
Felek bir beyza-i beyzâyı izħâr
Gidüp şeb tâlî' oldı mihr-i ' âlem
Gül'i ilçiye teslîm eyleyüp şâh
Cihânüñ ħalkı atlanup temâmet
Olup maħmil-nişin ol mâh-ı dil-h'âh
Kelefdâr (oldı)_anuñ hicriyle tiz mâh
Ėalınup tabl (u) şürnâ nây-ı rüyın
- İçüp dilden gidersün teb ile tâb
İçen ' âşıkı kılın dil-efrüz
Tulü' itdükte dehri kıldı fâyık
Şebüñ evtârı ref_ olurdu az az
Hemânâ süre-i Şems itdi iz' ân
İdüp virdi anuñla dehre envâr
Anuñ nûryla güldi ibn-i Âdem
İcâzet oldı kim gide seħergâh
Göçürdiler Gül'i_idüp dürlü ħâlet
Olnıdı her tarafdan âh ile vâh
' Alefzâr oldı_anuñ gülzârı iy şâh
Giderdi debdebeyle ol nigârın

	Gül-i ra' nāya bağlanmışdı maħmil	Yanınca gitdi Müşgīn nice menzil
	Birez müddet gidüp şāh-ı yegāne	Vedā' idüp girü döndi mekāne
1340	Gidüp ol mäh-rüy u mihr-simā	Gidüp devrāna şaldı taze ğavġā

Der-beyān-ı āverden-i merdümān-ı hākān Gül-rā be-hākān-ı Çin bā-ı izz ü nāz

	Getür sākī bize bir la' l sâġar	İçüp devrāna virem revnaġ (u) fer
	Muġanni eyle bir süzende āġāz	İşiden māteme virsün ' aceb sāz
	Rivāyet böyledür kim şāh Nevrüz	Derūni āhla olmuşdı ciger-süz
	Diyār-ı Çin'e ' azm itdi_ol dil-āver	Gidüp eġġān ile dehre_ urdı āzer
1345	Revān oldu hemānā Çin iline	Ola kim dil-bere desti iline
	Cihāndan muṭlaķā gönlini āzād	İdüp āh iderek giderdi_o nā-şād
47b	Göçün ardınca ṭırmayup giderdi	Niġārı her ṭarafdan hoş güderdi
	Ne yire ḳonsa Gül hem göçse ondan	Yüzün hākine_urup iderdi şiven
	Ne yire kim başarsa atı anuñ	Gözine tütüyāyidi_ol cevānuñ
1350	Gice gündüz hayālin fikr iderdi	İzine başup ardınca giderdi
	Geh ağlar geh öper atı izini	Gehi yüzine sürerdi tozunı
	Giderdi rāh içinde zār u nālān	Ciger biryān göz giryān aķar ḳan

Der-beyān-ı gürihten-i Gül bā-Nevrüz ez-merdümān-ı hākān der-şeb-i tār

	Getür sākī bize bir āb-ı şāfī	İçüp cān Ka' be'sin idem ṭavāfi
	Muġanni it sürūd-ı süz u hicrān	Olam şāyed niġār ile gürizān
1355	Hikāyet böyledür ser-hadd-i Çin'e	İrişüp irdiler iki kemine
	Hāberleşdiler ol şeb ol iki yār	Firār idüp gide bi-fikr-i āġyār
	Gül'ün mesnedgehine fevri Nevrüz	Yüregi āteşiyile irdi pür-süz
	Cihān ol şeb ser-a-ser tīre vü tār	Görinmez idi encüm birle envār
	Yaġardı ṭırmayup yaġmur ile ḳar	Esüp yıl ' ālem olmuşdı niġünsār
1360	Şebüñ envāri bārān ile_olup sed	Cihāni ṭutmuş idi seyl-i bi-ḳad
48a	Ṭolup ḳar ile ' ālem yaġdı yaġmur	Zemīn ile zemān olmuşdı deycūr
	Dügün ḳalkına baş ḳayusı düşdi	Yaġan yaġmur şuyı başlardan aşdı
	Şanasın rüz-ı rüstāhiz_ oldu	Cihān ğavġā vü feryād ile ṭoldı
	Gül ü Nevrüz o şeb olmuşdı bīdār	Ḳarārına firārı ḳılsalar yār
1365	Binüp her birisi bir bād-pāya	Ḳaçup şaldı dügün ḳalkını vāya
	Libāsın eyleyüp taġyir iki yār	Yola girüp giderler şöyle pür-kār
	Murādı bunlaruñ Nevşād iline	Varup onda murādına iline
	Gidüp Ferḫār ilinden ol iki mäh	Varup Nevşād'a_olalar anda ġamġāh
(7)	Bu hālāta olunup ' ahd ü eyman	Gül ü Nevrüz şaḳırlardı imān
1370	Rızā virdi Gül-i pür-ġam bu käre	Ola kim oñıla bu yāre pāre
	Olan ' ahd_i_tmeyüp naġz ol ḳamer-nāz	Hemānā ḳaçmaġa eylediler sāz
	Ḳayā vü şerm ḳıldı fevri ber-bād	Atası ' ırzını bozdı o nā-şād
	Ḳoparup cānını uşbu cihāndan	Elini yudı cümle hānedāndan

1375	Yüridi sūz u derd ile iki yār İki ‘ aşık göñeldiler yola tīz Giderler yol şanup amma ki zulmet	Levāzım cem‘ idüp olmışdı pür-kār Ne yol tağıla daşa düşdi nā-çīz Cihāni kaplamışdı mişl-i nekbet
48b	Biri birini görmeyüp giderler Gelürse önlerine rūd u deryā Yorıldılar ol ešnāda_ol iki yār	Ve lākin biri birini güderler Düşerler eylemezler hiç pervā İderek birbiriyle āh ile zār
1380	Şu deñlü gitdiler ol iki dil-h‘āh Gehī bālā vü geh şībe revāne Bu hāl ile bir iki üç şeb ü rüz Degüldi kendülerden hiç haberdār Yatup uyumağa olmadı çāre	Ṭayanurdı biri birine geh gāh Olup baqarlar idi āsmāne Ġıda şu eylemişdi Gül’le Nevruz Ol iki ‘ aşık u bī-çāre vü zār Bütün gün gıtdüğü yol seng-i hāre
1385	Yorıldı şol kadar ol iki maḥrūr	Dil ü cānın idüp ğam birle meksūr

Der-beyān-ı bī-tākat şuden-i esbān-ı Gül ve Nevruz der-rāh-ı saht

1390	İki dildār-ı ‘ aşık kuvvet-i kūt Binüp gitdükleri atlar olup leng Biri birisi dizine koyup baş Ayaqları uyuşup şöyle kaldı	Bulup olmışdı şan dürr ile yāķūt Ṭoķunurdı ayaqlarına çok seng Uyurlar idi yinmez tu‘ me vü aş Dil ü cān ğuşşasın şahrāya şaldı
49a	Ayaqların öpüp yüze sürer hāk Bu hāl içre bulara nevm ğālib Yatarlarken bu hālāt içre bunlar Gene devrān idüp bāzīçe āġāz Bulara irdi bir hicrān nā-ġāh	Bu_aşıl pāy öpmeyenün başına hāk Olup yatdı ol iki yār-ı fālib Yine cānlarına vurdı düġünler İrişdi añsuzın bunlara bir bāz Kılup bunları evzārından āġāh

Der-beyān-ı giriftār şuden-i Gül ve Nevruz der-dest-i Yeldā-yı zengī-i zışt

1395	Getür sākī yine bir āb-ı pür-sūk Muġanni eyle bir āvāz-ı nā-ḥoş Ḥikāyet böyledür iy merd-i dānā Ol eṭrāf içre var bir zengī-i zift Be-ġāyet merd-i hūn-h‘ār idi_o murdār	İçüp maḥpūs olalum mişl-i şu‘ lūk Olalum naġmeñ ile ḥayli medhūş Bilenler böylece didi hemānā Ġidāsıydı o mel‘ unuñ hemān lift Züḥal’den naḥs Mirriḥ ile hem-kār
1400	Şu yirine içerde kan o mel‘ ün Libāsı gibi yeldā atı ṭomı Onı bir ser-ḥade naşb itdi hākān Oña yoldaş idi bir nice zengī Ol ešnāda Gül ü Nevruz’ı ol ğül	Yanar od gibi_olurdı ol ciger-hūn Cehennemveş gözi āġ...dı tüni ⁴⁰ Ki hıfz ide orayı eyleyüp kan Ṭarīķ-ı hıfz idüp eyler direngi Bulup sürdi buları saġ ile şol
1405	Varup üstine bunlaruñ o murdār	Buları bağlayup bend itdi tekrār
49b	Gözün görür ol iki dildār	Ṭutulmuşlar mişāl-i murġ-ı ṭayyār ⁴¹

⁴⁰ (1401b) aġ...dı: Okunamadı.

⁴¹ (1406a) Vezin bozuk.

	Eliyle ayağı bend olmuş idi	Üzerlerinde Yeldâ tırmış idi
	Görür Nevrüz o dīv-i ādemī-h'ār	Alup hayret yakasın kaldı nā-çār
	Hemān Nevrüz-ı Nevşād'a selāmı	Virüp dīv aldı bunlardan kelāmı
1410	Bulara eyleyüp envā' -ı ihsān	Velī bunlar ciger-hūn idi bī-cān
	Alup bu iki müştākı hemānā	Gider hākāna toğrı dīv-i bed-cā
	Buları sürdi gitdi haste (vü) zār	Yazuqlar bunlara ki_ oldı giriftār
	Giriv ü na' rayile dīv-i kāfir	Bularuñ şordı aḥvālını bir bir
	Bular daḥı kı lup aḥvālī taḥrīr	Rızā virdi ne kim itdiyse taḥdīr

Der-beyān-ı i' lām kerden-i Nevrüz aḥvāl-i ḥod-rā bā-zengi-i murdār

1415	Du'ālar kıldı_ o dem Yeldā'ya Nevrüz	Bizi haps itmek ile olma pīrüz
	Bizüm aḥvālümüz budur bil iy mīr	Ezelden ' aşk vurdı bize zencīr
	Bizi bir kaç emīre şatdı devrān	Şoñı bu derde ḥarc itdi bil iy ḥān
	Efendi ḥāletinden bilmezüz ḥāl	Çaçup geldük bu_ araya iy nigün-fāl
	Cefālar bize eylesen idersin	Velī cevri eyleyüp bize nidersin
50a	Buları ḥaps idüp Yeldā-yı mel' ün	Hemān hākāna gönderdi o maḡbūn
	Alup gitdi buları bir iki zışt	Gider yollarda atına virüp kışt

Der-beyān-ı irsāl kerden-i Yeldā-yı mel' ün Gül-rā be-hākān-ı Çin

	Gül için muntazırken şöyle hākān	Gül ile irdi Nevrüz-ı perīşān
	İkisinün eli bend içre baḡlu	Yürekleri ḡam ile şöyle taḡlu
	Şanasın şekker idi deng içinde	Veya yāḡūt idi seng içinde
1425	Görüp bunları hākān oldı ḥurrem	Eger görmese alurdı onı ḡam
	Velī āyīn-i hākān ol idi_ iy ḥān	Bu aşl evzā' için istense dermān
	Ne maḡbūl ü ne maḡbūn her ne_ ola kār	Varur büt-ḥāneye ol çār nā-çār
	İderdi çok zemān büt-ḥāne' i cāy	Nite ḥidmet iderdi ol nigün-rāy
	İdüp zu' m-i ḥabīşi birle eṭvār	Tururdu ḥürmet-i bütde o murdār

Der-beyān-ı irsāl kerden-i Gül ve Nevrüz-rā be-büt-ḥāne berāy-ı ḥidmet kerden-i büt

1430	Getür sākī bize bir āb-ı zerdüşt	İçüp ser-mest oluban eyleyem geşt
	Muḡannī kı l sürüduñ āh ile vāh	Gül ü Nevrüz ider büt-ḥānede āh
	Ḥikāyet böyledür bunları hākān	Getürenden şorup eyledi iz' ān
50b	Bilindükde bular aḥvālī ol dem	Hemān büt-ḥāneyile oldı maḡrem
	Büte ḥidmet kı lup itsün riyāzet	Günāhı ' afv ola itmekle ḥidmet
1435	Alup gitdi buları birki bevvāb	Yürekleri ṭolī āteş gözi āb
	Ol iki dil-rübāyı gördi ruhbān	Şanup büt ayaḡına düşdi ol ān
	İki ra' nā şanem idi_ ol iki yār	Büt-i büt-ḥāne' i kıldı tebehkār
	Büti koyup rehābīn bunlara dōst	Olup yırtar idi her dem reg ü pōst
	Yüz urdı bunlara ol iki meh-rū	Görüp büt bunları cān virdi çarşu
1440	Büt ü büt-ḥāne nedür bir bölük seng	Budur büt kim cihāmı idiser deng

Bularuñ cāmı tapar birbirine	Ɔodılar birbirin bütler yirine
Tapar şanurdu kâfir bütlerine	Bular ħod tapar idi birbirine
Turup büt-ĥānede ol iki ‘ aşık	Biri birine olmışdı yaraşık
Gerek büt-ĥāne vü ger nār-ı nīrān	Nigār elde_olıcağ olur gülistān

Der-beyān-ı āmeden-i ĥaber-i firār-ı Nevruz bā-Gül ve muvāfaqat-ı Nigār bā-ū

1445	Ol aĥşāmın ki gül-rüy ile Nevruz	Ɔaçup yolda olurlardı ciger-süz
	Güç ile kaçmış idi ol iki yār	Biri birinden olmışdı ĥaberdār
51a	Şabāĥ olduĥda ĥopmışdı kıyāmet	Nigārı bulmayup oldu ĥabāĥat
	Bu ĥāl için gidüp ĥākāna mektüb	Nigār aĥvāli oldu ĥayli meĥsüb
	Oĥunduĥda o mektüb-ı ciger-ĥūn	Dil ü cān eyledi ĥākānı maĥbūn
1450	Hemān eṭrāf-ı dehre nice fermān	Virüp ādemler irsāl itdi ol ān
	Ser-ā-ser yir yüzini itdiler geşt	Arandı cümleten hāmūñ ile deşt
	Bu ĥālāt ile ĥākān oldu ĥamnāk	Derūndan cübbe-i cān eyledi çāk
	Marazlar ‘ārız olup oldu pür-derd	Derūnından çekerci çok dem-i serd
	Görelüm diyü bu bāziçe-i dehr	Bize ne güne virür zehr-i pür-ĥahr
1455	Diyü eĥkāre vardı ol sheñşāĥ	Ɔolardı āhiyila řāk u dergāĥ

Der-beyān-ı mürden-i ĥākān-ı Çin ve günĥten-i Gül ve Nevruz ez-büt-ĥāne

	Getür sākī bize bir āteş-i nāb	İçüp cān ile dil ťolsun teb ü tāb
	Muĥannī bir nevāya eyle āĥāz	Derūnumda yir itsün süz ile sāz
	Ĥikāyet böyledür derd ile ĥākān	Ɔururken cāyın itdi nār-ı nīrān
	Bu kerre Çin ili olup perīşān	Perī-şāna _eyledi dermān Yezdān
1460	Nigāruñ zülfi gibi _olduĥda pür-tāb	Şaçıldı_ eṭrāf-ı Çin’e ol teb (ü) tāb
51b	Ne kim düşinde vü tuşında āşüb	Görindiyse gözine oldu merĥūb
	Kişi kim dil-güşāsından olur dūr	Ĥudā’dan irişüp ol dem aña zūr
	İşiden her kişi olur peşimān	Olurlar itdüĥi kār içre giryān
	Ol ešnāda olup ĥākān-ı pür-kīn	Ecel çengāli birle ťutdı perçin
1465	Soñı ĥāk içre itdi menzil ol ĥān	Bulara virdi nuşret Rabb-i insān
	Gül ü Nevruz işidüp oldılar şād	Ki ĥākān öldi gitdi aradan yad
	Bulara şevĥ virdi mevt-i ĥākān	Sevincinden ĥamusı oldu giryān
	Ĥudā’ya secde-i şükr eylediler	Ĥaĥ’ı çok şükr ile zıkr eylediler
	Sücūd idüp didiler iy Ĥudāyā	Eyü yavuzlara sen cümle binā
1470	Ĥaṭāmuz çok günāhum bundan artuĥ	İñen añlamazuz luṭfuña ĥad yok
	Bilüp büt-ĥānede bunlar bu ĥāli	Bulalum kaçmaĥa fevrī mecāli
	Hemān kaçmaĥ yaraĥın eylediler	Tedārüklerde_olup yol şoyladılar
	Yoluñ eṭvārın itdiler müheyyā	Ɔurup cāyından ol iki semensā
	Büt ü büt-ĥāneye idüp vedā‘ı	Reĥābīn (ü) baṭārīĥa_el-vedā‘ı ⁴²

⁴² (1474b) baṭārīĥa: Kelime vezin düşünülerek bu şekilde oĥunmuştur; ancak nüshada

- 1475 Şeb olduḡda libās-ı şeb-revāne Giyünüp oldılar yola revāne
 Şu deñlü gitdiler ol iki dil-ber Yorulınca yürüdiler ber-ā-ber
 Giderler ḡavf ile ol iki dildār Dün (ü) gün ḡavf ile idüp ḡatı zār
 Velī ḡavf üzreyidi ol māh ile mihr ḡusūf ile kūsūfa irmeye çehr
 Girü ḡorḡarlar ol dīve olup i' lām Vireler bunlara ḡaps ile bir kām
- Der-beyān-ı residen-i Gül ve Nevruz be-maḡām-ı dīv-i la' in**
- 1480 Giderken yolda buldılar bir ādem Cehennem kelpi bir murdār-ı bed-fem
 O yol iḡre anuñ bir meskeni var Mişāl-i düzaḡ onda nār yanar
 Cehennem mālikidür şan o mel' ün ḡabāşet birle olmış zātı meşḡun
 Ol arada ḡarañuluḡda bir dār Düzetmiş şan' atile zışt-i murdār
 Görüp bu ḡāleti Gül bir(le) Nevruz Siñüp bir yirde oldılar ciger-süz
- 1485 Gice olduḡda dīvān itdi çok dīv ḡamusı bed-likā mel' ün-ı pür-riv
 Şabāḡ olunca iderlerdi tek ü dev ḡañ atıḡda olmaz idi kimse pey-rev
 ḡudā'ya eyleyüp bunlar tevekkül Yola girüp gider Nevruz ile Gül
 Be-ḡāyet sür' atile gitdi bunlar Mu' in oldı olara pīr erenler
- Der-beyān-ı residen-i Nevruz u Gül be-maḡām-ı Şeyḡ Necdī**
- 1490 Getür sāḡī bize bir sāḡar-ı zehr İḡüp hicrān-ı ḡamdan alalum behr
 Muḡanni sūzuñ iḡre sūḡ u hicrān Çalup kıl ' āşıḡ u ma' şūḡı lertzān
 ḡikāyet böyle ol iki semen-ten Oradan irdiler bir cāya irken
 Velīkin ol aradan daḡı fi'l-ḡāl Öñün ardn güdereḡ gitdi o ḡoş-fāl
 Giderken yolları bir kūya irdi Varup onda ' acāyib ḡāl görđi
 O kūyuñ zāhidinden nuş ile pend Alup onda oturđı ol şeker-ḡand
- 1495 Daḡı şeyḡü' ş-şüyüḡ-ı Necdī-yi ḡar O kūy iḡre maḡām itmişđi bī-fer
 İşidüp bunlaruñ ḡālın ' Azāzil Bulara atmaḡ diler seng-i ebābil
 Getürüp bunları miḡmān idindi Öñüne süfre ḡoyup ḡān idindi
 Ne nān u süfredür arpayıla şu Diyeydüñ cümlesi olmışđı dārū
 Şorup miḡmānuñ aḡvālin ser-ā-ser Dinildi zāhide aḡvāl yek-ser
- 1500 ḡarībān mā-ḡazar yilüp hemānā Yola girmek dilerler şöyle tenḡā
 Bu şeyḡ añladı aḡbānı bulardan Neler gelmiş başma ḡāk-i derden
 Kerāmāta sülük idüp temāmet Bulara itmek isterdi imāmet
 ḡırāzi şaḡḡ u ḡāmāta virüp kār İder evzār ile ḡavrını pür-kār
- 53a Görüp bunları zāhid sūz ile sāz İdüp Nevruz (u) Gül ḡāline āḡāz
- 1505 Görür ḡalvetde zāhid şem' ü şāhid ḡama' bazārı iḡre oldı zāhid
 Bilüp Nevruz ile Gül ḡālin anuñ Fūsūn-ı zerḡ añlar ḡālın anuñ
 Dinilmişdür gider lā-ḡav/ den dīv Gidüp tā kılmayalar bizlere riv
 Yüridür dīve aḡkāmın Süleymān O dīv itdüḡini kılmaz müselmān
 Yol azanlarda görinürse telbis Ne ḡam yoldan azıdır anı İblīs

"baḡrāyıḡa", sözlüklerde ise "baḡarıḡa" imlāsıyladır.

- 1510 Revâdur şolbetinden itmek i' rāz Perî şeytāna hāzır itdi miqrāz
Oradan kırtılıp gitdi iki yār Biri birine gāyet idi ğam-h'vār

Der-beyān-ı keştî nişesten-i Gül ve Nevruz ve perākende şuden ez-bād-ı muhālif

- Getür sākî bize bir sāġar-ı mey Girüp keştîye olalum hemān Key
Muġannî kıl sürüduñ 'işret-engiz Ki hicrān tıġı gāyet oldı hün-riz
Hikāyet böyledür ol iki dildār Girüp keştîye bahre oldılar yār
1515 Gider deryāda_ol iki māh-ı devrān Gören māhiler olurlardı bi-cān
Nigāra māhiyān cān armaġanın İdüp atar gemiye cümle varın
Gül ü Nevruz deryā üzre ol dem Giderler āh ile vurup dile ğam
53b Sefîne şan şadef dürr idi bunlar Ya keştî hātem ü faşş iki dil-ber
Gemi şan iki kaşlı hātem idi Dil ü cān derdine_onlar em sem idi
1520 Giderken bād esüp deryāda āşüb Olup ka' rından irdi baħr kaçup⁴³
Telātum birle emvāc oldı deryā Şerādan cāym eyler geh Süreyyā
Semāya geh zemīne_atup gemiyi Helāke irgürüp çok ādemiyi
Bu hāl içre olup baħr içre emvāc Kāmer yok gāyet ileydi şeb-i dāc

Der-beyān-ı ahvāl-i Gül ve Nevruz der-deryā

- Sefīneyle gezerken baħrde ol yār Biri birine_olurlarken hüridār
1525 Alup bunları dübdüz hayret ü ğam Biri birlerine olmuşdı mahrem
Bu hāl içre тұururken baħr-i teyyār İçinden bād ile kaynadı iy yār
Sefīne_üstinde güyā murġ-ı tayyār İçinde merdümān raqş ile_ider kār
Deñiz havfiyle bunlar cāndan ümmid Kesüp olmuşlar idi hayli nevmid
İki yāra vişāl olduġda yārar Deñiz ġark eylese de_itmez bular 'ār
1530 Ne yirde kim olursa 'aşk yoldaş Kayurmazlar olursa cümle yol taş
Şu yollarda 'aşk ola kılavuz Gümān itme ki ol yolda қalavuz⁴⁴
54a Feridün devleti bulsa iki yār Kayurmazlar öninde olsa kühsār
Bu devlet revnākın görüp zemāne Gene bir fitneye kıldı bahāne
Felek dervāzesin görünce ta'cıl Olur ahvāl-i 'ālem hayli tebdil
1535 Budur eṭvār-ı dehrün ittifaķı Virür elbette her cem'e firāķı
Budur devr ü zemāna resm ü āyın Vişāle hicri eyler fevri telķin

Der-beyān-ı şikest şuden-i sefine-i Gül ve Nevruz ve müteferriķ būden ez-yek diġer

- Getür sākî bize bir sāġar-ı nāb İçüp hicrān iline virelüm tāb
Muġannî kıl sürüduñ hicr-āmiz Ki 'āşık birle ma'şuķa_irdi engiz
Hikāyet böyledür deryāda_esüp bād Derün-ı baħri kıldı mevc ile şād
1540 Olup tūfān gibi deryā muhālif Eserdi her tarafdan bād-ı şārif

⁴³ (1520b): Okunamadı.

⁴⁴ (1531a) Vezin bozuk.

	Olup deryâ telâṭum birle emvâc	Gemiye ṭoḳınurdı kâc-ber-kâc
	Olup çok ra' d ü berķ eṭrâfda tîz	Bırakmışdı cihâna rûstâḫîz
	Şanasın berķden deryâ pür-âteş	Olup olmuşdı neṭ-ēndâz ser-keş
	Bulutlar añaşup yağardı yağmur	Ruḫ-ı deryâ ' aceb olmuşdı pür-şūr
1545	Görildi şöyle şan şūr-ı Serâfil	Tenürdan çıķdı şan ṭufân ol yıl
54b	O deryâ içre var bir küh-ı a' zam	Mişâl-i Kâf idi _ol küh-ı mücessem
	Gidüp bād ile keşti ol aradan	' İnâyet eyleye onı Yaradan
	Varup vurdı o ṭaḡuñ ṭaşına tîz	Neler geldi seṭfine başına nîz
	Gemiyi rîḫ-i âşif vurdı ṭaşa	Görildi yazılan neyise başa
1550	Olup elvâḫ-ı keşti cümle tâlân	Ḥabâbâsâ olur şu üzere gerdân
	Ṭaḡılınca hemân elvâḫ-ı keşti	Şu üzere merdümân gösterdi püşti
	Dökilüp cümle deryâ içre insân	Gezüp mâḫî-mişâl olurdı ḫayrân
	Bu ḫâletde ol iki nâz-perver	Biri birinden ayrıldı _iy nikû-fer
	Ol iki nâzenin ayrıldılar tîz	Ḳopup başlarına _ol dem rûstâḫîz
1555	Eline her birinün ṭaḫta-pâre	Girüp her biri düşdi bir diyâre
	Deñiz mâlikleriyle âşinâḫ	İdüp eylerdi onlarla şinâḫ
	Gözi yaşıyla baḫr olmuşdı mâliḫ	Acıyup bunlara baḫr oldu ṭâliḫ
	Şanasın mâḫ ile mâḫî muḫârin	Olup baḫr içre olurdı mu' âvin

Der-beyân-ı âvâre şuden-i Gül ve Nevruz ez-yek diğer bā-ṭaḫta-pâre

	Alup her ṭaḫta-pâreyle birin âb	Gidüp bir cânibe virür oña tâb
55a	İdüp her birisi ol ṭaḫta 'i ṭaḫt	Musallaṭ oldu baḫr üzere bulup baḫt
	Felek nüşına bunlaruñ virüp niş	Bulara baş ḫayusı virdi teşviş
	Buları hier ayırdı bî-tevaḫḫuf	Terahḫum itmeyüp ḫılmaz te 'essuf
	Ḳaza râzi ḫader ḫâkim bulara	Olup bulmadılar bu derde çâre
	Tevekkül rismânın idüp efsâr	Gezerdi ṭaḫtayıla baḫrde ol yâr
1565	Ne Gül aḫvâl-i Nevruz'ı bilürdi	Ne Nevruz'um Gül'ün ḫâlin alurdı
	' İnâyetler idüp soñ devri Allâḫ	Iraḡa şaldı bunları _ol ulu şâḫ
	Sa' âdet bād bânına irüp bād	İletdi her birin bir cânibe şād
	Sürüp ol ṭaḫta 'i emvâc-ı deryâ	İletdi bir diyâre şöyle tenhâ
	Ten-i bî-cân bir ṭaḫta _üzre ol mâḫ	Ṭurup eyler deründan âḫ ile vâḫ

Der-beyân-ı birün âmeden-i Gül-râ zi-deryâ-yı bî-pâyân

1570	Getür sâḫî bize bir sâḡar-ı ḫâş	İçüp cân u dil olsun bezme raḫḫas
	Muḡannî vir ḡnâ-yı ' üda tîz sâz	Ciger delsün olup bezm içre dem-sâz
	Ḥikâyet böyledür Gül baḫre _olup yâr	Ṭururdu ṭaḫta-pâreyle _ol dil-efḡâr
	O dem Lârḫûş şehrinden nice er	' Aden sultânı Ḳâḫdük' a giderler
55b	Bular varup o sultân ile tedbîr	İdüp aḫvâl-i baḫre olalar çîr
1575	Girüp deryâya şayd idüp cevâhir	Ola kim gire _eline dürr-i fâḫîr
	Gidüp bu ârzûlar birle baḫre	Ararlar bulmaḡa her neyse behre

	Ḥudā taḳdīri birle_ olduḳda ḡavvāş	Deñizde buldılar bir gevher-i ḡāş ⁴⁵
	Şanasın mālīk-i deryāyidi ol	Gezerdi baḡr içinde şaḡıla şol
1580	Cebīni māhı_ idüp yek-ser kelefdār	Ruḡı mihr-i cihāna virdi envār
	Tolup yaş yirine ḡūn-ābe gözler	Şaḡına şolına baḡardı gözler
	Perişān oluban zülfi-peri-şān	Ḥadinūñ ergāvānı za' ferān-kān
	Bu ra' nā gevheri sultān Cevher	Görüp lü'lü-yi lālādan ırar fer
	Ne cevher ḡānmānın kıldı pā-māl	Göreldeñ ol dür-i nā-yābı ol ḡāl

Der-beyān-ı i' lām kerden-i Gül ḡāl-i ḡod bā-Cevher-i pür-fen

	O ḡāetle Gül' i gördükde Cevher	Şorup ḡālīn oña virdi ḡaberler
1585	Nice_ oldı ḡālūñüz deryāda iy māḡ	Çeküp ḡark-ābla itdūñ ḡaylice āḡ
	Cevābın virdi Gül iy Cevher-i pāk	Benin şeh-zāde-i Ferḡār-ı çālāk
	Velīkin oluban derde giriftār	Gözüm ḡapuda ḡaldı iy şeker-bār
56a	İderken tāze-rūyān ile ' işret	Mey ü ney birle_ iderken ḡayli şoḡbet
	Bu ḡāetle giderken ḡopdı bir yıl	Felāket birle fülke uğradı sıl
1590	Bozulup bādbān u gitdi lenger	Geminūñ başı vü ayaḡı oldı müekdedder ⁴⁶
	Sürüp āḡır buları sāḡile tiz	Ḗoparup başlarına rüstāḡiz
	Dinildi bu ḡaraf āyā kimūñdür	Buña ḡākim olan ne kimsenedür
	Didi Cevher ki iy māḡ-ı ḡaşab-puş	' Aden sultānıñdur bu ḡaraf ḡoş
	Buradan Çin'e iy dildār-ı āfāk	Varurlar kārbān bir yılda ancak
1595	Hemānā giydürüp şāḡāne cāme	Mülūkāne daḡı zīnetle kāme
	Virüp māḡa hezārān zīb ü zīnet	Baḡışlar ḡaylice envā' -ı ḡil' at
	Nişār idüp oña yāḡūt (u) gevher	Ri' āyet itdi ol gül-rūya Cevher
	Nice günler olındı ' iş ile nūş	Olındı her ḡarafdan ḡaylice cūş
	Bu ḡālāt üzre ḡurdi māḡ-simā	Semen-būy (u) suḡān-gūy (u) dil-ārā
1600	Tena' um birle_ idüp eşnāf' işret	Niḡāruñ ḡālīne_ irdi ḡayli selvēt

Der-beyān-ı mülāḡāza kerden-i Gül aḡvāl-i Nevruz ve te'essūf kerden ez-berāy-ı vey

	Getür sāḡi bize vir āb-ı ḡayvān	İçüp bulsun ḡayātī ins ile cān
56b	Muḡānnī ol sürūd-engiz-i pür-sāz	Nevāñ ile nevāñ olsun ser-efrāz
	Ḗikāyet böyledür gül-rūy ḡāmnāk	Olup Nevruz' ı_ aḡup ceybin ider çāk
	Ḗalabur şanki murḡ-ı nīm-bismil	Gözi yaş (u) ciger baş (u) yanar dil
1605	İderken dāyimā Nevruz' ını yād	Derūnından ḡopardı_ āhile feryād
	Yüzini yire sürüp eyler eḡān	Duḡān-ı āḡıyıla ḡolar eyvān
	Cemī' -i kārn idüp Cevher itmām	' Aden şavbına ' azme oldı ibrām
	Ol ortalıḡda var idi iki rāḡ	' Aden şehrīne ol yoldan gider şāḡ
	Velī ol rāḡ ḡāyet birle_ müşkil	Temāmet olmuş idi seng ile ḡil

⁴⁵ (1577b) buldılar: buldı bunlar N

⁴⁶ (1590b) Vezin bozuk.

- 1610 Birisidür hizebr ü şîre me^λvā
Be-ğāyet sehmnāk olmışdı ol rāh
Cebe cevşen giyüp Cevher temāmet
Giderken yol azup gider kulağuz
Kulağuzlar yolu sehv eylemişler
- 1615 Sibā^ˆ-ı Kūh'a toğru gidüp āhîr
Şabāh olduğda aḥvāl oldı mekşūf
- 57a Hürüş-ı şîr (ü) cüş-ı gürg-i ḥün-h^vār
Şu deñlü oldı ḥalkuñ iztırābı
Didiler kızalum etrāfa ḥandaḳ
- 1620 Gül-i ra^ˆnā buları gördi bed-ḥāl
Yaradan kıydumuz yir bizüm āhîr
Ol eṣnāda görölüp ḥayli arslan
Görüp şîrānı Gül fevrî çeküp oḳ
Bu aşl oḳıyla çoḳ arslan idüp yoḳ
- 1625 Şanursız erkek arslanda hüner var
Görüp şîrān gürüḥi ol belāyı
Ser-ā-pā cümlesi ḥākile yeksān
Görür olsa ırāḳdan it ile kes
Kemān u tîr şîre virdi çoḳ ḥavf
- 1630 O demde ḥavf u ḥaşyet birle şîrān
Nigāruñ gördi ˆ asker bāl ü yālin
- 57b Kemān u tîrine cān oldı ḳurbān
Olurdi şaşṭ u kışine cihān mest
ˆ Aden ḥalkına ḥoş fāl oldı bu iş
- 1635 Bunuñ gibi bahādir görmedük biz
Diyüp itdiler aña çoḳ du^ˆ ālar
- Birinde ejdehā var iy dil-ārā
Biñ atlu geçmez idi iy nikū-h^vāh
Yarağla yola itdi iḳāmet
Alup ḥayret virürler yolcıya sūz
Yoluñ toğrusını maḥv eylemişler
Bilinmez kim nice_ola ḥāl-i fāḥîr
Ne tırmaḳ ne oturmaḳ kışşa ma^ˆ rūf
Dil ü cāna virür ḥavf ile āzār
Ki gitdi kārbanuñ āb u tābı
Tırup ḥandaḳ içinde diyelüm Ḥaḳ
Didi Ḥaḳḳ'a şıgımduḳ eylemeñ ḳāl
Sözüñ toğrusı budur olma fācîr
Gürūḥ ile gelürler tîz-dendān
Atup dir bu oḳı al gözüne şoḳ
Atıldı arslana bu güne oḳ çoḳ
Dişisi de hünerde arslandur iy yār
Gül'üñ oḳıyla olan ibtilāyı
Olup ḥünin ölmüşidi şîrān
Ḳaçar olmuşdı ondan şîr-i nā-kes
Ciger ḥünin olup mağbūn idi cevḫ
Başın alup giderlerdi şitābān
Nice dürlü cemāl ile kemālin
Ne ḳurbān ˆ ālem oldı bende-fermān
Anuñ merdāneligin görmedi dest
Ḳamusı barmağına ḳodılar diş
Cihān içinde var mıdur diñüz siz
Dil ü cān bezl idüp kıldı şenālar

Der-beyān-ı reftin-i Cevher be-ˆ Aden

- ˆ Aden şehrine irdi giderek Gül
Ki sizden biz muḳaddem şehrdde cāy
Bular gelmekde Cevher gitdi fi'l-ḥāl
- 1640 Şeh ol deryā beginden şordı māhî
Gül'üñ vaşfını evvel idüp i^ˆ lām
Şoñ ucı ḥāl ü ḳālin idüp inhā
- Didi Cevher oña iy lebleri mül
Tıtalum siz gelüñ soñ devri iy ay
ˆ Aden sultānına ˆ arz itdi aḥvāl
Didi Gül daḫı aḥvāli kemā-hî
Ki yolda nitdügin āğāz (u) encām
Şeh anı görmege kıldı temennā

Der-beyān-ı ḥikāyet kerden-i Cevher ez ḥāl-i Gül be-pādişāh Bedî^ˆ

- Getür sākî bize cām-ı bedî^ˆ i
Muğannî kııl sürüduñda beyānı
- 58a Ḥikāyet böyledür sultān-ı ˆ ālem
İçüp ḥiç añmayam faşl-i rebî^ˆ i
Bedî^ˆ in fehm ider ehl-i ma^ˆ ānî
ˆ Aden şāhı Bedî^ˆ -i nesl-i Ādem

	Haseb bâbında_udur Fağfūr nesli Temāmet bende-fermāni zemāne Olup maḥkūmı hem Çin ile Māçin Didiler dil-berūn aña cemālin	Neseb tâbında bilgil hūr aşlı Olupdur emri cārī bu cihāne Yürürdi sikkesi tā Rūm (u) Şaşşın Bahādırılıkde olan hāl ü kâlin
1650	Her işde var durur anuñ kemāli Şehi evşāf-ı Gül kıldıkda ḥayrān Nigār iqbāline gönderdi ḥāşān Konağın itdiler bir kaçır-ı 'ālī Könup ol kaçra fevrī ol gül-endām	Kemāli içre vardur çok cemāli Yanardı sinesi şan nār-ı sūzān Alup geldiler ol dildārı ol ān Meh ile mihr oña olmuşdı valī Getürdiler ni' am gāyet nikū-nām
1655	Daḥı envā' -ı i' zāz ile ikrām 'Aden şāhı 'aceb ḥazz itdi Gül'den Rūsūm-ı ḥüsrevānī kıldı tertīb İdüp kendi serāyın aña mesken Yoğıdı oğlı kıızı ol emirūn	Olındı ol nigāra iy ḥüb-fercām Elin çekdi o demde āb u gilden Nigāra eyleyüp envā' -ı terğīb Gelüp anda kona ol mäh-ı rüşen Murādıydı velī bernā vü pīrūn
58b	Oğul yirine bağladı Gül'i ol Oğuldan kıızdan artuq sevdi anı	Sevüp içerdı anuñla müli ol Güzeller şāhı mäh-ı ḥurde-dānı

Der-beyān-ı ri' āyet kerden-i şāh-ı 'Aden Bedī' ü'd-dehr Gül-rā

	Müheyā idüp ol dildāra ni' met Gül için eyleyüp berg ü nevālar Çıkup gitdi daḥı iqbāl için tīz 'Aden sultānını Gül gördi_ıraqdan Görince qarşudan i' zāz kıldı Gül atından inüp şāha_ıtdi ikrām Elin şalup gelür serv-i semen-ten Selām ile yir öpüp ol dil-ārām	Ḥüzūra geldi envā' -ı ziyāfet Serāy-ı ḥaş dürlü mā-cerālar Getürüp ḥāk-i pāyına_ıldı gül-rīz Oña ta' zīm kıldı qarşuraqdan Boyn gördükde aña sāz kıldı Didi kim cāriyeēven iy nikū-nām Leṭāfetle cihāna şaldı şiven Kābüliyle şeh itdi çokça ikrām
--	---	---

Der-beyān-ı mu' ānaça kerden-i Şāh Bedī' bā-Gül-i la' l-mül

	Getür sākī bize bir āb-ı rengin Ele al sāzuñı iy muṭrib-i nāz Rivāyet böyledür iy gūş idenler 'Aden sultānı da atından indi İdüp ol iki sultān merḥabālar Hemānā bezme şāh idüp işāret Kirişmeyle tūrup meclisde sākī Rebāb u 'ūd u ṭanbūr ile sanṭur Nevā-sāz oldu muṭrible muğannī Tekellüflerle oldu cümle ser-ḥoş	İçüp ser-mest olalum nağz u şirīn Gül'e vir tarz-ı Nevruz ile āgāz 'Aden şāhıyla istikbāl idenler Tevāzu' lar idüp ḥayli kıvandı Arada oldu ḥayli mā-cerālar Döküldi nüzü ü ni' met bī-beşāret ⁴⁷ Yürüdi bezm içinde devr ayağı Gül'ün derd-i firākın eyledi dūr İdüp bezm içre envā' -ı tegannī O bezm içre_olmuş idi dehr pür-cüş
--	--	---

⁴⁷ 1675, 59a'nın kenarındadır.

Der-beyân-ı sıfat-ı şoşbet-i Gül bâ-Şâh Bedî'ü'd-dehr

1680	Getür sâkî yine bir rāh-ı reyhân Muğannî muṭrib ile kıl ser-âgâz Hikâyet bu ki Gül kılsa kadeh-nüş Olup bezm içre envâ'-ı letâyif İder olsa eger Gül söze âgâz	İçüp mestâne olsun mäh-ı devrân ⁴⁸ Sürüdüñ rüd birle ola dem-sâz İder bezm ehlinüñ ağzında mey cüş Nevâdirdeñ daḥı çokça tarâyif Olur süz-ı derüna halk dem-sâz
1685	Eger efsün ile efsâneye mäh 'Aden şâhı ḥazâyinle defâyin 'Ubeyd ile imâ vü taht ile tãc	Şürü' itse virilmez kimseye rāh Gül'e bağışladı bezm içre varın Nigârine virilüp oldı behhâc (?)

Der-beyân-ı zârî kerdin-i Gül ez-firâk-ı Nevruz-ı pür-süz

1690	Getür sâkî bize bir âb-ı ser-keş Muğannî vir sürüd-ı 'üda eṭvâr Hikâyet böyledür ol bezm-i 'âlî O bezm içre çoğıdı mîr ü dervîş Olup bezm âhîri gitdi esâtin Ne ḥân oldur gül-i bâğ-ı İlähî Ne kim bigâne vü hem âşinâdan	İçüp bezm içre _olalum mest ü ser-ḥoş Onı güş iden olsun çokça hüşyâr Selâtin ile tutmuşdı ḥavâlî Gül'i seyrân iden olurdu dil-rîş Yirinde kaldı ol maḥbüb-ı rengin Sa'âdet efserinüñ pâdişâhı Daḥı nâ-maḥremân (u) maḥremândan
1695	Tururlarken Gül-i miskin der-ḥâl Olup ser-tâ-ḳadem cismi anuñ pāk Deründan ağlar idi zâr u zârî Nice müddet ḳoyup ṭoprağa başın Birez daḥı iderdi sinesin çāk	Girüp ḥücre içre bâbın yaptı fı'l-ḥâl Kılup hicrânla cân u cübbesin çāk Şanasın yağdurur ebr-i bahârî Gehî başına urur idi taşın Dökerdi kâkûli üstine ḥâşāk
1700	Birez daḥı idüp tâli'le ḡavgâ Cihândan ayrılıp cândan yuyup el	İderdi devlet-i letle müväsâ Dir idi döstüm öldüm meded gel
60a	Eline fevri alup tîğ-ı ḥün-rîz Olup dîvâneves rüsvâ vü ḥayrân Olur bu tarz ile aḥvâli vârun	Kesüp başın diler kim ḳala bî-çîz Ṭurırmaz oturırmaz ol güzel cân Ṭurırmaz oturırmaz ol ciger-ḥün

Der-beyân-ı tesellî dâden-i Gül be-ḥod der-'aşk

1705	Yine fikr itdi Gül şâyed ki Nevruz Murâd idüp beni bulmağa ol şâh Ölürsem iştiyâkıyla gideyin Ölürin ḳurtılurın bu belâdan 'Aden bir şehri meşhür oldı iy yâr	Çıḳup deryâdan ide baht pîrüz O vaḳtın ben ḳalıram nâle vü âh Firâk içre ḳoyup anı nideyin Göre Nevruz'un aḥvâlin Yaradan Umaram kim bu şehri içre_ola bâzâr
1710	Kenâr-ı baḥrdür bir cây-ı ra' nâ Revâ olur mı ol renc ü 'anâda Ḥayâli ḥayli cânum ḳaldı tâlân	Gelürler çok müsâfir bunda yârâ Olup ben bunda olam merḥabâda Ġamı birle dil ü cân oldı nâlân

⁴⁸ (1680a) rāh: rāyih N

	Fürâkıyla kı lup hicrân vifâkı	Havâsıyla havâm itdi ittifâkı
	Bunı diyüp didi kim oturayın	Ola kim ğam çerisin yitüreyin
1715	Eger cânı bedende_olursa anuñ	Nişânın ister ol bu bed-nişânuñ
60b	İçümde şaklayayum müşkilüm hep	Kimesne bilmesün derd-i dilüm hep
	Bu minvâl üzre fikr ol yâr-ı mehveş	İdüp şaldı cihâna âb u âteş
	‘Aden şahrâsı içre şayd iderdi	Kemân u tûrine çok kayd iderdi
	‘Aden baħrinde_ola ol dürrütü’t-tâc	Diyü ğavvâş olurdi her şeb-i dâc
1720	Şadef içre_ister ol dürr-i yetîmi	Bulımayup ider âh-ı kadîmî
	Görür olmaz bunuñla def -i endüh	Binüp şayd adına menzil ider küh
	Ola kim def -i ğam idüp sevine	Gider şahrâya ‘aşk ile avına
	Bu ğüne derd ü hicr ile idüp âh	Duħâniyla tıladı tıak u dergâh

Der-beyân-ı aħvâl-i Nevruz der-deryâ

	Hikâyet böyledür deryâda Nevruz	Giderken oldı deryâ ser-te-ser süz
1725	Çopup deryâ yüzinde şöyle gird-âb	Ruħ-ı baħrı itdi bir dem içre ħün-âb
	Telâtuımla irüp deryâya teyyâr	Ser-â-ser tîre_olup mevc oldı tayyâr
	Ele mıkrâz alup ħayyât-ı deryâ	Biçer ğark-âb için eşvâb-ı zerķâ
	Sefine geh Şüreyyâ geh şerâya	İnüp çıķup tırılmaz bir araya
	İki ‘aşık biri birinden ayru	Düşüp ol ħâl ile olmışdı şayru
61a	Ža‘îf idüp mizâcım ol iki yâr	Biri biriyle_iderdi âh ile zâr
	Vücüdı ħaste_olup deryâda anuñ	Yüregi ķana dönmişdi_ol cevânuñ
	Bu âlâm u şedâid birle ol şâh	Gezüp taħta_üzre deryâda ider âh
	Bedel taħtuma oldı taħta-pâre	Gönül baħta_irmeyüp irmişdi yâre
	Dirîĝâ vü dirîĝâ vü dirîĝâ	Gülüm alup dilim ħâr itdi yağmâ
1735	Yürü iy tâlî’ -i bed-ķâr ħayfâ	Nîĝarum çıķdı_elimden neyleyüm vâ
	Gülün ter ğonçesin açmadum evvâh	Yürürüm baħr içinde iy güzel şâh
	Bu ğüne iderek eĝân u feryâd	Gezer baħr içte âteşden çıķup båd
	Ten-i ħâķisi birle âteş-i âb	Yil önince gider idüp teb (ü) tâb

Der-beyân-ı birün âmeden-i Nevruz der-deryâ ve reften

be-ħâne-i şayyâd-ı mâhî ve bî-ħuş üftâden der-ân

	Getür sâķî bize bir nâr-ı pür-nür	İçüp deryâda olam ħâke müzdür
1740	Muĝannî it sürüduñ naĝme-perdâz	Ki sâħil içre Nevruz’a kılam sâz
	Hikâyet böyledür ğark-âbdan şâh	Kenâr-ı baħre düşüp eyledi âh
	Çıķup ol baħrden şeh-zâde Nevruz	Gezerdi dîde-giryân u ciger-süz
	Görür âħir irâķdan ķaşr-ı bâlâ	Kenârında tıururlar pîr ü bernâ
61b	Kenârında o ķaşruñ ba‘zı ħargâh	Çurup mâhî şikâr ider nice şâh
	İderken baħr için bunlar temâşâ	Görindi ķarşudan bir şaħş-ı ra‘nâ
	Nice şaħş ol idi bil şâh Nevruz	Yapışup taħteye_olmışdı ciger-süz
	Sefîneyle gidüp şayyâd baħre	Bulup Nevruz’ı alup geldi şehre

- 1750 Maķāmına getürüp aña tīmār
İrişüp bir konaķ buldı o şāha
Elinden şesti atup itdi hıdmet
Bişürdi bir balıķ ol demde ol pīr
Yiyüp içüp gelüp kuvvet yirine
- 1755 İraķdan gözine bir pīr-i pūr-kār
Birez anuñla şöhet eylediler
Hezārān şükr idüp Haķķ'a o ' aşıķ
Dem-ā-dem pīr ile idüp 'ış (ü) 'ışret
- 62a Velī göñlinde ma' şüküñ hayāli
- İdüp ref' oldu ondan renc ü bīmār
Oturup irişe_onda ' izz ü cāha
Bulara geldi her ne ise miknet
Yiyüp şeh geldi kuvvet aña yir yir
Yazılan neyise geldi serine
Görinüp geldi yanma_itdi bāzār
Olanca mā-cerādan söylediler
Dilerdi Tañrı'dan ihsān-ı fayıķ
Dün ü gün kārı oldu zevķ (u) şöhet
Turup ' arz ider idi_aña vişāli

Der-beyān-ı hānkāh kerden-i Nevruz bā-şayyād-ı māhī der-sāhīl

- 1760 Taḥiyyāt u selām ol pīr-i maķbūl
O pīr idi be-gāyet kār-binā
Tesellīler virüp pīr-i sebūk-rūh
Cevābın virdi pīre şāh Nevruz
Tekellümde ezüp şır ü şekerler
- 1765 Yaturdı bister ü bālīni_anuñ sāz
O pīridi be-gāyet āc u muhtāc
Giyerdi egnine bir eski şālī
Görür Nevruz anuñ aḥvālī vārūn
Ola kim Haķ vireydi baña devlet
- İdüp Nevruz'ı_idindi pūr-i maķbūl
Anuñ tedbiri gāyet idi ešnā
Necāt aşhābına luḥf itdi şan Nūh
İdüp envā'-ı taķrīr-i dil-efrūz
Ḥikāyetler kılup dökdi gül-i ter
Balıķ yirdi dün ü gün ol şeker-nāz
Gezer ' uryān u ser-gerdān şeb-i dāc
Tururdu bir kıl ev içinde ḥālī
Oña raḥm eyleyüp oldu diger-gün
Bu pīre de ireydi hayli miknet

Der-beyān-ı ta' līm kerden-i şayyād-ı māhī ba' zı aḥvāl-i Nevruz-rā berāy-ı ḥod

- 1770 Ḥikāyet böyledür kim pīr-i dānā
Didi Nevruz oña idüp temellük
Teraḥḥum eyleyüp didi ki iy pīr
- 62b Varup çehre bulup bir mün' im-i pāk
Bu tedbirile şāyed ola bir kār
- 1775 Ümīdüm bu Ḥudā luḥf idüp izḥār
Gidüp ol pīr itdi fikr-i āḥer
İdüp tedbirini pīr-i mübārek
- Bilüp Nevruz'un aḥvālīni ḥālā
Baña olḡıl peder kılḡıl ta' alluķ⁴⁹
Saña ta' līm idem bir ḥüb tedbir
Oña bir bir benüm ḥālüm di çālāk
İdegör sen bu eṭvārı var iy yār
Recā var kim olaydı baḥt bīdār
Ki_ide Nevruz ol fikr ile mihter
Ḥudā Nevruz'a virdi tāk-ı tārek

Der-beyān-ı fūrūḡten-i pīr şayyād Nevruz-rā der-ḡrybet

- Ḥikāyet böyledür kim pīr-i pūr-rāy
Çıķup ol aradan ḥīleyle ol pīr
- 1780 Benüm Yūsuf şıfatlu bir ḡulum var
Hüner tārızına gāyetde yegāne
- Oluḡ evvel içinde rāy-ārāy
Vezīr-i şāha varup itdi taķrīr
' Azizüm idelüm senüñle bāzār
Anuñ eṭvārını görmez zemāne

⁴⁹ 1771, 62a'nın kenarındadır.

- 1785 Bu ki Nevruz'ı idüp envâ' -1 ta' rif
 Vezir ahlvâli bilmek için ol dem
 Varup görenlere hiç şabr u arâm
 Olup hayrân u ser-gerdân u nâlân
 Bu güne zülf ü hâl (ü) kıdd ü kâmet
- 63a **Der-beyân-ı müşâhid kerden-i vezîr Nevruz-râ ve şöhet kerden bâ-ü**
- 1790 Şu deñlü vaşf olıcağ ol perî-zâd
 Görince Yûsuf'ın ol Pîr-i Ken'ân
 Vezîr ol mâh-rûyî göricek tîz
 Yirinden kâlkuban virdi yirini
 Balıkçıya virür çoğça zer ü sîm
 Şanasın gürg elinden Yûsuf'ı şâh
 Getürdiler çün ol şimşâd-ı cânı
 Yüzinde hâl anuñ ferr-i Feridün
- 1795 Gözi bādām ebrûsî hilâle
 Vezirün yanına geldikde ol mâh
 Vezîr anı görüp lâl oldu fil-hâl
 O mâha itdürüp şâhâne menzil
 Oña şâhâne mesnedde idüp cây
- 1800 Dağı envâ' -1 hil' at hüsrevâne
 63b Oña lâzım olan zînet temâmet
 İdüp efkâr ol dānā-yı pür-kâr
 Gerekdür hân ile olup müşâhib
 Bu aşl bize olmaz münâsib
- 1805 Bu güne eyleyüp efkâr-ı maqbûl
- Sözinde bulmadılar hiç tañrif
 O mâha gönderür bir nice âdem
 Yirinde kalmayup olmuşdı nâ-kâm
 Görenler virmek isterdi oña cân
 Görenler başına kıpar kıyâmet
- Vezîrün ' aklı gitdi oldu ber-bād
 Gözi rüşen olup bezl eyledi cân
 Başına kıpdı fevri rüstâhîz
 Yüzün gören giderlerdi yirini
 Didi gel bāna kıl bu mâhi teslim
 Alup Mısr iline ilette nâ-gâh
 Cihānuñ revnağı hûb-ı zemānı
 Cemālinde müşâhid şun' -1 Bî-çün
 ' Aceb beñzer gören iderdi nâle
 Görenler didiler kim bāreka'llāh
 Yüzünü yire sürüp oldu pâ-mâl
 Sa' âdet birle çözdü _ol yirde maħmil
 Özi hîdmetde tırdı kâr-fermây
 Getürdiler o şîrîn-i cihâne
 Olup giydi vü itdi _onda iķâmet
 Ki sulţāna münâsibdür bu dildâr
 Ola dā'im anuñ birle mülâ'ib
 Buna sulţān gerekdür ola rāğîb⁵⁰
 İşidenler didiler cümle ma' kûl

Der-beyân-ı haber kerden-i vezîr-i pür-tedbir pâdişâh-râ

- 1810 Getür sâķî bize bir sâğar-ı hâş
 Muğanni mutribe vir süz ile sâz
 Hikâyet böyledür düstür-ı mestür
 Ziyâfet tarzını ol dem idüp râst
 İdüp sulţānı da' vet ol nikû-rây
 Kâbûl itdi hemân dem da' vetin şâh
 Güher-rîz oluban düstür-ı mesrür
 Kırulup fevri bezm-i hüsrevâne
 Velî Şîrîn yok bir bezm idi ol
- 64a Kırıldı meclise envâ' -1 ni' met
- İçüp bezm içre olam fevri rakķâş
 Ki bezm etvârı olsun neyle dem-sâz
 Tırâz-ı şöhetbe olmuşdı müzdür
 Getürdi ortaya neyse kem ü kâst
 Şeh için olmuş idi meclis-ârây
 Gelüp oldu o dildâr ile dil-h'âh
 Yirinde eyledi her kân ma' mür
 Müheyya oldu çeng ile çegâne
 Bakardı Hüsrev'i _anuñ şağıla şol
 Düzdildi bezm sâķî itdi hîdmet

⁵⁰ (1804a) Vezin bozuk.

Qadehler devr idüp geldi ferahlar
Nevâdir-gü nedîm-i hâşlar tîz
Arada seyr idüp yâkût-ı seyyâl
Muğanniler ne tarz eyleser âgâz

İçildi bādeler gitdi terahlar
Suhan-güyân olup oldı şeker-rîz
Gözi bir fitne kıldı gözleri al⁵¹
Oturdı muṭrib ü ‘ūd aña dem-sâz

Der-beyân-ı hikâyet kerden-i vezîr aḥvâl-i Nevruz-râ be-sultân

- 1820 Getür sâkî bize bir râh-ı reyḥân İçenler ser-te-ser olsun Süleymân
Muğanni eyle nev-rûz ile şeh-nâz Ki Nevruz eylemek ister shehe nâz
Hikâyet böyle kim germ oldı şöḥbet Dinildi evvel âḥir neyse ülfet
Diyüp düstür sultâna ser-â-ser Olan aḥvâl-i Nevruz’ı muḳarrer
Ki iy sultân-ı a’ zâm ḥân-ı ḥânân Cihânun serveri Dârâ-yı devrân
1825 Cihân ṭurduḳça var olsun vücûduñ Kesilmesün aradan ‘adl ü cûduñ
Gelüp vîrâneme bir bâz-ı bebgâ Ḳonup destüme şayd eyley temennâ
Hümâ-yı devlet oldı_ol mâh-simâ Ṭulû‘ itdi kanat açup hemânâ
Şehensâhânedür eṭvârı anuñ Selâṭine münâsib kârı anuñ
‘ Aceb maḥbûbdur sultâna lâyıḳ Ğarâyib bendedür ḥâkâna fâyıḳ

64b Der-beyân-ı refen-i Nevruz pâdişâh-ı Yemen ve şöḥbet kerden-i bâ-vey

- 1830 Bilince ḥâli ol şâh-ı hümâyün Buyurdi kim gele ol baḥtı meymün
Getürdiler şehensâha ol ayı Şeh ile eyledi çok merḥabâyı
Edeb tarzın kılup baş egdi ṭurdi Cevâbın virdi şeh her ne ki şordı
Cemâliyle kemâlin gördi sultân Ferâset birle bildi ḥâli ol ḥân
Yüzinde gördi âşâr-ı sa’ âdet Sözüden anladi ṭavr-ı emâret
1835 Görindi onda ferr-i Keyḳubâdî Didi kim bu durur ḥânlar nijâdî
Tevâzu‘ lar kılup ṭurdi yirinden Yuḳaru aldı cümle beglerinden
Vücûdında bulup âdâb (u) erkân Didi kim merḥabâ iy râḥat-ı cân
Şafâ geldüñ sen iy şâh-ı yegâne Ne oldı düşdüñüz böyle yabâne
Hemânâ şâh Nevruz itdi âgâz Ser-â-ser ser-güzeştinden açup râz
1840 O demde gizlü râzın keşf kıldı Diline her geleni reşf kıldı
Geçen ol mâ-cerâ-yı süz u sâzın Olanca kışsa-i dūr u dırâzın
Olcaḳ bezm içinde kışsa-perdâz Ṭuranlar ḡuşşasından oldı pür-sâz
Olup şâh-ı Yemen ḡâyetde medhûş Ne ḥûş cân ü dili itdi o dem cûş
65a Sirâyet itdi ehl-i bezme bu ḡam Bu ḡamdan ṭoldı ḥalkuñ gözi çok nem
1845 Be-ḡâyet aḡladılar ol cevâna Cigerler ṭaḡladılar yana yana

Der-beyân-ı himmet kerden-i sultân bâ-Nevruz-ı pîruz

Naşîhat eyleyüp Nevruz’a sultân
Nihâyet buldı ḥâlâ ḥâr-ı hicrân

Ki iy serv-i revân şâh-ı hümâ-şân
Gülüñ büyi zemânı geldi iy ḥân

⁵¹ 1818, 64a’nın kenarındadır.

	Buluşup o gül-i Ferhâr ile sen Ümidüm bu ki hergiz görmeyüp gam	Şafâlar süresin iy mâh-ı rüşen Nihâyet buldı gam ol şad u hürrem
1850	Ĥudâ hicrânunı vaşla_ide tebdîl Mu'îniñ oldı şâhâ şimdi tâlî' Yemen yümn ile dünyânun nefisi Temâm iklim içinde dil-güşâdur Türâbı hürrem (ü) hoşdur havâsı	İdüp irgürmeye vaz' uña taĥvîl Açıldı kevkib-i baĥta metâli' Olup ġayrı yamandur hem ĥasîsi Ser-â-ser tıyneti âb u havâdur Şuyı cân-perver (ü) şâfî fezâsı
1855	Olup yaylaġı ġâyet birle ra' nâ Ĥuyüliyle bigâliyle cimâli Tuyûr-ı şayd ile deryâ yüzi pür	Daĥı kışlaġı bilgil cümle zîbâ Ser-â-ser bî-nazîr idi cemâli İçinde çok şadef ser-cümleten dür
65b	Siziñ akrânunuz beg-zâdeler çok Bu cümle sizlere ĥidmetler itsün	Nice yüz bendeye mâlik durur toĥ Ne eĥrâfa gidersen cümle ġitsün
1860	Bişüp envâ'-ı ni' met yiñ için siz Pederven ben saña ġüş it naşîhat Vefâsı yok durur bu dehr-i dünun Nizârın ferbih idüp tüz boġazlar Ĥatı bed- ^c ahd durur dünyâ-yı ġaddâr	Yüzünüze baġalum tek siziñ biz Bu dünyâ bir iki günlük ġanimet Yüzine ġüle baġmaz dir zebünüñ Birin daĥı anuñ ardınca avlar İñen aldanma mekrine yüri var

Der-beyân-ı 'özü kerdin-i Nevruz der-şeb-i şoĥbet-i pâdişâh Rebi' ve reften-i ü be-ĥâne-i ĥod

1865	Zemin-büs itdi ĥân öninde Nevruz Rikâbuñ bendesidür ĥân (u) ĥânân Olupdur kıble-i âmâl bâbuñ Ġarîbe kıbleġah olmuşdur ol bâb ' Aceb luĥf itdiñüz ĥadden ziyâde	Didi dünyâda olġıl şâh-ı pîruz Cenâbuñ ĥâdimidür şâh-ı devrân Ĥayât âbı durur dünyâda âbuñ Dün ü gün devr iderler şeyĥ ile şâb Bize iy luĥfi bol sulĥân-zâde
1870	Siziñ gibi olursa baña ġam-ĥör Faġîre luĥfuñ olur ise hem-râh	Ne ġam dünyâ olursa cümle deycür Murâdum buluram elbette iy şâh
66a	Sa' âdet şâĥibinden çok sa' âdet Faġîrünüñ bir tarîĥ ile buraya Rikâb-ı ' izzetün zıllında iy şâh	Umulur iy ĥudâvend-i felek-taĥt Düşüp cân u dilüm ġitdi araya Bir iki gün ġeçinüp eyleyem âh
1875	Ĥuluñ gibi tırup ĥidmetde çâlâk Ĥapuñda bendeñem ben cümleden kem Ĥapuñda ĥidmet idüp şubĥ ile şâm Bu ġüne idicek envâ'-ı lâbe	Dün (ü) gün bekleyem dîvân bî-bâk Ne ġul kim seġlerünüñden daĥı ebkem Ĥapuñı bekleyem ben bende nâ-kâm Şehün cânını şaldı süz u tâbe

Der-beyân-ı terbiyet kerdin-i Sulĥân-ı Yemen Nevruz-râ

1880	Yemen sulĥanı Nevruz'a_ idüp ikrâm Virüp çok bende vü envâ'-ı ĥil' at Serîr ile serâ-perde ġüzel taĥt Onı serdâr-ı ' asker idüp ol ĥân İdüp ser-cümle_ oña ikrâm u i' zâz	Aña kıldı hezârân luĥf u in' âm Ĥuyül ile bigâle yok nihâyet Mülükâne daĥı envâ' dan raĥt Virildi aña tuġrâ-yı zafer-şân Sözinden çıġmayup oldı_ aña dem-sâz
------	---	--

	Du' âlar eyleyüp Nevrüz şâha	Didi mancûkuñ irsün evc-i mâha
1885	Tevâzu' la du' âlar itdi Nevrüz	Didi bendeñ durur mâh-ı şeb-efrüz
66b	Şikâr u şayda mâyl olup ol hân	Şeb ü rüz oldı kârı şayd u seyrân

Der-beyân-ı leşker firistâden-i Şâh-ı Yemen be-cânib-i sultân-ı 'Aden der-ceng

	Getür sâkı bize bir sâğar-ı nâb	İçüp a' dâya virem süz ile tâb
	Muğannî vir gînâ-yı 'ûda eṭvâr	'Asâkir cem' ine başladı serdâr
	Hikâyet böyledür iy şâh-ı devrân	Bilenler böyle naql itdi nice ân
1890	'Aden şâhıyla sultân-ı Yemen hem	'Acâyib düşmân olmışlardı derhem
	'Aden tahtına Gül gelmekle ol dem	Yemen şâhına güc geldi_ oldu pür-ğam
	Yemen ser-ḥaddine gönderdi leşker	Yürüyüp virdiler ol hâke âzer
	Görüp bu leşkerüñ geldügin ol hân	'Aden yolını bağlatdurdı ol ân
	Yemen sultâmı ol leşkerden âgâh	O olup kıldı deründan âh ile vâh
1895	Oturup eyler iken 'ış ü 'ışret	İderken şâh Nevrüz ile şöhet
	Olundı şöyle bu gavğâya tedbîr	Ki_ola Nevrüz ser-'asker 'adü-gîr
	Varup hâkân ile_ idüp ceng ü âşüb	Vura başlarına şemşîr-i mergüb
	Çoparup başına_ onlaruñ kıyâmet	Kıyâmetden ola ol bir 'alâmet
	Yarağ u yat ile 'asker müheyya	O olup a' dâ diyârına_ ire gavğâ
1900	Dil-âverler 'adü-küşler nice yüz	Zemininde 'adünuñ çopara toz
	Nice biñ merd-i cerrâr-ı 'adü-bend	Yarağ u yat ile olmuşdı hursend
	Müheyya oluban şemşîr ile tîr	'Adü şadırında isterler idi yir
	Küt-â-küt tarzına güzr idi hâzır	Redâred şavbına tîr idi nazır
	Zamîre girmege nîze bahâdır	Kemend ef_iveş atılmağa kâdir
1905	Huşumuñ kanını içmege deşne	Çatı çokdan idi iy şâh teşne
	'Adünuñ kellesine tîğ u debbûs	Çokınmağa 'aceb eylerdi efsûs
	Nice yüz biñ 'asâkir âhenin-püş	'Adü kısmına olmuşlardı pür-cüş
	'Alemlerle neyistân oldı 'asker	O olup bayrakları berge ber-â-ber
	Bahâdırlar ḥurûşu birle 'âlem	Çolup ḥayretde kaldı ibn-i Âdem
1910	Bu tarz ile olup Nevrüz-ı pîrüz	Zemini tutdı 'asker birle dübdüz
	'Adünuñ cünbişini bilmege ol	Nice cäsüs şaldı şağıla şol
	Huşümü kıılmağa ḥayli hirâsân	Neye yapışdıyısı geldi âsân
	Hümâyün-ṭâli' ile ol zafer-fer	Ṭırâzin 'askerüñ kıılmış idi zer

67b Der-beyân-ı ittifâk kerden-i Behrâm-ı ḥün-ḥ'âr bâ-Nevrüz der-iḥrâc-ı 'asker ve tefvîz kerden-i Behrâm aḥvâl-i 'asker-râ bâ-Nevrüz

	Muzaffer-fer o demde şâh Nevrüz	'Asâkir cem' i içre_ olmuşdı pîrüz
1915	Yürüyüş tarzına virüp ṭırâzi	Kemîngehlerde kıldı ḥile-sâzî
	'Adü def inde envâ' -ı levâzım	Görilüp oldı neyse cümle lâzım
	Yemen'de ol dem içre iki serdâr	Var idi kim biri Behrâm-ı ḥün-ḥ'âr
	İderlerdi ḥased Nevrüz'a onlar	Dilerler kim helâk idüp vire ser

	Velîkin bulmayup fırsat o mâha	Dilerler kim atalar cânı çâha
1920	Bular bulmağičün Nevruz'a fırsat	Ĥasedden irdi_olara ĥayli nekbet
	Bularuñ ĥıkdını bildikde sultân	‘Acâyib güş-mâl itdi_olnara_ol ĥân

**Der-beyân-ı leşker fristâden-i şâh-ı Yemen bâ-ser-leşker-i ĥod Nevruz-râ
be-ťaraf-ı ‘Aden ve muĥârebe-kerden bâ-ü**

	İki sultân idüp düşmenlik izĥâr	‘Aden şâhı Yemen sultânı iy yâr
	Yemenden yürüyüp Behrâm-ı ĥün-rîz	Ĥuşümet kârına oldu dil-âvîz
	Didi Nevruz'a sen kimsin yürü var	Görürsin ĥâlünü tîz iy dil-efgâr
1925	Fuzûlîsin diyüp kıлма bize cevır	Varup eťvârünü gör eyleme devr
	Ne il gün ĥâlini bilür bu serdâr	Ne ‘asker ĥâlin añlar iy nikû-kâr
68a	Eger eyü yaramaz her ne_olursa	Söz anuñdur görelüm ne gelürse
	‘Adü def itmenüñ görgil yarağın	Yürü var düşmenüñ itgil sürâğın
	Ne bilsün ĥâl-i dehri mîr Behrâm	Delürmeklikle olmaz ol nikû-nâm
1930	Hemân eťvâr-ı a‘dâya nazâr-bâz	Ola gör olmağ istersen ser-efraz

Der-beyân-ı zevc kerden-i Gül be-ķaravul ve münhezim şuden-i leşker-i ķaravul-râ

	Getür sâķî bize bir nâr-ı pür-nür	İçüp idem ‘adünüñ üstine zür
	Muğannî kıł sürüduñ na‘ra-perdâz	Ki ol zür ile virem leşkere sâz
	Ĥikâyetdür ķaravula Gül-i mest	Çıķup vurdı ‘adünüñ ķalbine dest
	Görür ol leşkerüñ serdârı mağbün	Ĥiç iş bilmez тұur eťvârı vârun
1935	Çerisin depredup kıılmaz yaşavul	Ĥoşunlar bağlamak bilmez тұur ol
	Varup añladı ‘asker ĥâlini tîz	Yaşadı leşkerini ol şeker-rîz
	Şabâĥ olduķda ‘âlem oldu rüşen	Görindi her tarafdan tâze gülşen
	Götürüp miği bād oldu havâ şâf	Çeriyle töldi ‘âlem Kâf-tâ-Kâf
	Ĥurüş-ı kerrenây u na‘ra-i kûs	Cihânuñ güşına vurmışdı debbûs
1940	Çalınup taĥl (u) şürnâ nây-ı rüyîn	Zemâne leşkerine virdi tezyîn
68b	Bu şevķ (u) zevķıla ‘asker hemâna	Alaylar bağlayup ķopmışdı ĥavĥâ
	Dil-âverler hey-â-hüyla idüp cüş	Feş-â-feşle kemân u tîr ider güş
	İderler pür-dilân na‘rayla feryâd	Cihâni ķaplamışdı âh-ı nâ-şâd
	Küt-â-küt birle eťraf-ı ‘asâkir	Ĥolup olmuş idi cünd içre zâcir
1945	Sütürüñ tırmağıyla_ıy şâh-ı devrân	Yürüñ bir ķatı gitdi göge ol ân
	Zemîn şaş ķalup oldu âsmân heşt	Bunu bilen bilür var eyleme geşt

Der-beyân-ı diden-i Behrâm eťvâr-ı leşker-i Gül-râ ve bî-ĥuzür şuden ez-tırâz-ı leşker-i ü

	Görüp Gül ‘askerin bu tarzâ Behrâm	İdemez oldu ol yirlerde ârâm
	Hemâna ‘askerin atlandırup ol	Yürüdiler ser-â-ser şağıla şol
	Yüregi incinüp cânı olup târ	Özi göynüyüp oldu deng ü bîzâr

Der-beyân-ı ‘arz kerden-i leşker-i Nevruz ez-bî-ħuzür şuden-i ceng

1950	Getür sâķī bize vir āb-ı şīrīn Muğannī kıl sürüduñ ceng-cüyān Ĥikāyet böyledür iy şāh-ı ‘ālem Hemān Nevruz-ı ser-‘ asker idüp cüş	Ki Ĥüsrev eyledi bu cānibe kīn Ki pür-ħāş ile _toıdı rüy-ı devrān Cihān āşüb ile olmuşdı pür-ğam Ĥamusın ‘askerüñ idüp zirih-püş
69a	Çeküp ‘asker yürüdi ol dil-āver	Varup ġavġā yirine tırdı pür-fer
1955	Veġāġāh içre ĥayl idüp tek ü dev Virüp atna cilve ol bahādır Yürüyüp ‘asker ile ĥopdı ġavġā İki ‘asker biri birine ĥarşu İki deryā-yı āhen eyleyüp cüş	Şüküh-ı ‘askere şalmışdı pertev Yürüdi düşmene dir ĥün-bahādır Ara yirlerde tālān oldı cānā Tırup eyler bahādırlar tek ü pü Ĥurüş ile _eyledi ĥoĥ cān medhüş
1960	Yirinden ĥopup iki Kūh-ı Elvend Ĥurüşān oluban şīrān-ı ‘askertaġıydı ĥopdılar yirinden Atıluo oĥlar u yaşıldı yaylar Oturup şadra nizeyle görük tır	Tıĥınup birbirine ġıtdı peyvend Biri birine şundılar ber-ā-ber Vuruşdılar ilişüp her birinden ⁵² Ĥırılıp nize yoĥsul oldı baylar Girüp cān evine ister kıla yir
1965	Tıĥınup kelle ‘i ġürz eyledi ĥurd Görüp bu ĥāleti Behrām-ı ĥün-riz Dil-āverlik ĥıluo meydāna ġirdi Ĥoĥ ādem düşdı tıpraġa o demde	İçen ĥançerden ābı tız olur mürd Hirāsından diġer käre _itdi engiz Arada ĥoĥ kişinüñ boynın urdı Giren ceng içine olur nedemde
69b	Olıcaĥ ‘asker aĥvāli mükedder	Gül-i Ferĥār olur ġāyetde mużtar
1970	‘Adüya virmeġe āĥir cevābı Oña baş ĥorĥısı düşdı be-ġāyet ‘Aden serverlerinden nice serdār Biz onlar ile olmayup ber-ā-ber Budur ol nāmver Behrām-ı ĥün-ĥvār	Yoĥ olıcaĥ unıtdı ĥurd u ĥvābı Nola aĥvālümüz diyü nihāyet Didiler itmezüz onlara ġirdār ‘Adü içre oluruz cümle bed-fer Ki yoĥdur oña beñzer dehre serdār
1975	Biñ atlu ‘askere virüp cevābı Didi Gül bunlara bu sözi ĥoñ siz Bu aşl evzā‘ ile a‘ dādan iy yār ‘Adünuñ biz olımazuz zebūmı Tıtalum anı kim bir eġdeĥādur	Bahādırlar buña itmez ‘itābı Oluñ sizler daĥı ĥün-ĥvār u ĥün-riz Revā mı yüz çevirmek eyleñüz kār Bu _aşıl söz söylemek iy merd-i tünī
1980	Nedendür bunca ĥayret iy erenler Bilüñüz cenge muĥkem baġlañuz siz Muĥanneslik zemānı şanmañ iy yār	Sizüñ gibi o daĥı bir belādur ‘Adünuñ cünbişin böyle görenler Ola kim düşmene irişe bir ĥiz ‘Adü def ine lāzım oldı bir kār

Der-beyân-ı muĥābil şuden-i Gül bā-Behrām-ı ĥün-ĥvār ez bî-ħuzürī

70a	Getür sâķī bize vir āb-ı gül-reng	İçüp şemşir ile _idem ‘ālemi deng
-----	-----------------------------------	-----------------------------------

⁵² (1962a): Okunamadı.

1985	Muğannî kıl sürüduñ ceng-girdâr Hikâyet böyledür Gül atna tîz Binüp bir bād-pāya ol dil-āram Hemān dem leşkerine istimâlet Atıldı berķveş na' ra_atdı şan ra'd Dil-āverlik olup haylî arada	Ki Gül Behrām ile olmışdı serdâr Tevekkül eyleyüp bindi_eyledi hîz ‘Adunuñ rüzını fevri_eyledi şām Virüp onlara ‘arz itdi i’ ānet Ola kim fālî‘ ola sâ‘ ati sa‘ d Bahâdırlıklar oldu mā-cerāda
1990	Bu yaña hamle idüp mîr Behrām ‘Aden halkına vurup tîğ ile tîr İdüp türkâne çokça merdlik ol Didi gül-rûya gel kanuña girme İnüp atuñdan öp atum ayağın	İdüp ismi gibi bir resme ibrām ‘Adüya vurdu nîze birle şemşîr Gezerdi her tarafda sağ ile sol Çık ortadan yüri baña görünme Eger yok dersen açgıl tîğ bağın
1995	Bu güne ta‘ n u teşnî‘ i idüp güş Didi iy cāhil-i murdâr-ı bed-kîş Hüner meydānidur gel bu araya	Gül’üñ derd-i derümü eyledi cüş Eger kâdir iseñ gel eyle bir iş Ne var ise getir tırma buraya
70b	Sözi çok söyleme merdānelik kıl Bu güne eyleyüp merdāne çok kâl	Er iseñ gel beri divānelik kıl Nigāra ‘arz kıldı yāl ile bāl

Der-beyān-ı muhārebe kerden-i Behrām bā-Gül-i şengül

2000	Getür sākî bize bir āb-ı pür-cüş Muğannî perde-i çenge virüp sāz Hikâyet böyledür ğayretle Behrām Nigārı çaldı ol murdâr-ı bed-kār Gül’i bir tarz ile çaldı_ol zafer-kām	İçüp ser-mest olup tîğ eyleyem düş Gene bezm içre itgil hayli āvāz Çeküp tîğı nigāra depdi nā-kām Girüp kalkanā Gül fevri_itdi girdâr Siper māni‘ olup hıfz itdi endām
2005	At üzre Gül siper idüp hamāyil Vurup şemşîr ile kalkan-ı Behrām Başına miğferi hōd hiç hāyil	Eger-hāne içine oldu māyil İki pāre olup oldu iki cām Olımayup kazāya oldu kâyil

Der-beyān-ı hamle kerden-i Gül ber-Behrām-ı hūn-h’ār

2010	O hāletde Gül-i Ferhār-ı hūn-rîz Şu denlü ğayret ile çaldı anı Kōlına āferin itdi melekler İki pāre olup Behrām-ı hūn-h’ār Atundan düşdi yire ol bahādır Eliñ var olsun iy dildār-ı cerrār Gürv ü lerzeyile tōldı ‘ālem	Vurur Behrām’(a) bîr tîğ-ı zafer-rîz İki biçdi onı ol rāygānî Kılup şemşîrine taħsîn felekler Döküp kanını kalur ceng-i bed-kār Bu_aşıl cengler bahāsdur hemān dir Diyü etrafdan oldu nice kār Bilüp bu hāleti mecmū‘-ı ādem
2015	Ol ortadan Gül-i Ferhār şan bād	Çıkup şaldı cihāna tāze feryād

Der-beyān-ı zārî kerden-i Gül (ve) Nevruz der-meydān

ve ma‘lūm kerden-i yek dīger bā-ān ‘aşıkān-ı nālān

Getür sākî bize bir cām-ı vuşlat	İçüp ref olına eyyām-ı fūrkat
----------------------------------	-------------------------------

	Muğannî it nevâni vuşlat-âmîz Hikâyet böyledür Behrâm olup mürd Yemen halkı yaman işden olup lâl	Gül ü Nevrüz'dan def' oldu engîz Tevâbi' içdiler anuñ için dürd Hemân Nevrüz bindi ata der-ğâl
2020	Birez meydân içinde itdi cevân Bilüp Nevrüz'ı Gül âvâzesinden Hemânâ atdan indi ol dil-ârâm Buluşup rezm içinde ol iki yâr Bular oldu biri birine meşğül	Yürüdi sağ u şol ol şîr-i gurrân Olan feryâd u âh u nâlesinden İdüp feryâd kıldı oldu pür-kâm Biri birinden olmuşdı haberdâr Olındı hayli şevk u zevk maqbûl
71b	Bu hâlât içre hayrân oldu ' asker Bulup ol iki ' âşık birbirini Bilüp ' asker bu ahvâli hemânâ Olup bî-huş ol iki ' âşık-ı zâr Düşüp hâk üzre ol iki perî-zâd	İki ser-' asker oldılar ber-â-ber Birezçük tırdı yirini yirini Ferâgat oldu gâvğâ gitdi hâlâ Biri birinden oluban haberdâr Cihân halkına virüp hayli feryâd
2030	Görildi hâke gâlfân ol iki yâr Şaçup gül-ruhlarına çok gül-âbı Bu hâl ile bular geldi özine Gehî Nevrüz'ı görüp Gül olur mest Der-âgûş olup iki serv-i şimşâd	Yaturlar bî-haberler ol vefâdâr Silindi yüzlerinden tîz türâbı Baqarlar birbirisinüñ yüzine Gehî Gül olısar Nevrüz ile pest Hemân atlandılar olup ferağ-şâd
2035	Varup tutmak ırak oldu aradan Huşumetle ' adâvet iki şehde Bu hâl ile iki iklim olup şâd Hudâyâ kim Gül ü Nevrüz'a vuşlat Bizi mağrûm kıлма luğf-ı 'âm it	Nidelüm böyle buyurdu Yaradan Gidüp kırtuldılar âhile vehde Aradan havf gitdi oldu dil-şâd Virüp itdüñ bulara çokça minnet Bu 'abd-i derdmende ihsân-ı tām it
72a	Onı mağşer gününde kıлма mağrûm Buña âmîn diyen olsun emîn hem Sa'âdet birle olsunlar ser-efrâz	Cehennem âteşiyile itme meşşüm Du'âmuz bu durur iy yâr-ı hürrem Cihân durdukça iy şâh-ı suhan-sâz

Der-beyân-ı mülâkât kerdin-i şâh-ı 'Aden be-padişâh-ı Yemen der-meydân

	Yemende var idi bir şâh-ı a'zam 'Adâletle Yemen mülkin idüp şâd Sehâvet-pîşe idi ol dil-âver 'Aden mülkine hâkim idi ol şâh İdüp 'adli ma'ânîsin beyân ol Zemâne 'adl ü inşâfıyla mesrûr Cihâm 'adl ü dâd ile itdi mazbût	Rebî' idi ismi anuñ resmi mükerrerem Zemânında itmez idi kimse feryâd Yemen yümniyle olmuşdı nikü-fer Bedî' ismine ma'nâsı ider âh Feşâhatle olmuş idi dil-sitân ol İder naşfetle her dem dehri pür-nür Sa'âdetle zemîni kıldı merbût 'Adâvet eyleyüp çekmişdi leşker Barışup oldılar işlâh ile şeng Ola feryâd-res onlara Sübhân Rivâyetler olunup oldu çok âh Şulu şeft-âlüler ahz itdi her bâr
2045	Bu iki padişâh-ı nîk-manzar Küt-â-küt birle eylerler iken ceng Görüşdiler barışdılar iki hân Biri birin ziyâfetlerle ol mâh	
2050	Girüp bâğ-ı vişâle ol iki yâr	
72b		

2055	<p> Kırılıp iki şaf hırgâh dergâh İki sultân mübârek-fâl idiler Gidüp zulmet gelüp şems-i sa' âdet Sa' âdetler gelüp nekbet dükendi Cefâsından felek oldu peşimân </p>	<p> Çekildi säyebânlar tâ ser-i mâh Biri birlerine hoş-ğâl idiler Göçüp hicrân u fûrkat geldi vuşlat İrişüp devlet ü miñnet dükendi Vefâsından melek oldu hirasân </p>
2060	<p> Ferağ geldi terağ oldu gürizân Murâd olan dilekler oldu mevcûd Olup re 's-i Hamel' de şems tâli' Kırıyan çeşme oldu girü carî Cihân şādân olup oldu çemenzâr </p>	<p> Olan hicrân u gâvğâ oldu yalan Hüdâ'dan istenen olmuşdı mağşûd Ufuğda zâhir oldu çok mefâli' Kesilen rûd ağıdı girü bārî Hezârân ötdi bülbül güldi gülzâr </p>
2065	<p> Hevâ 'İsâ-dem olup mürde 'i ihyâ O dem devrân olunca rûh-perver Çemende bülbül ü bebgâ vü kağnûs Terennümle to olup eṭrâf-ı dünyâ </p>	<p> İdüp dehr itdi ihyâ-yı Mesîhâ Zemin cennet-mişâl oldu mu' aṭtar Virür elhâniyile dehre efsûs Tekellüm birle pür olmuşdı şahrâ Vişâle_irdi ol iki cân muḥaşşal </p>
73a	<p> Olup hicrân vişâle tîz mübeddel </p>	<p> Vişâle_irdi ol iki cân muḥaşşal </p>
2070	<p> Şan irdi Hüsrev ü Şirîn şafâya Süleymân ile şan Belkîs gerdek Ya ḥod Hürşid ile cânâ Ferağşâd Ya Nâzır birle Manzûr oldu şādân Veyâ Mecnûn ile Leylâ olup yâr </p>	<p> Ya 'Azrâ şaldı Vâmık üzre säye Olup virdi vişâle zevk bî-şek Buluşup eylediler âh u feryâd Veyâ_o Maḥcûbe Maḥcûb ile ḥandân Vişâl eṭvârı birle kıldı girdâr </p>
2075	<p> Bu mizân ile mevzûn oldu aḥvâl </p>	<p> İşidenler didiler lutf-ı fa' 'âl </p>

Der-beyân-ı refen-i ḥākân-ı Yemen ve 'Aden Gül ve Nevruz be-ziyâret-i Ka'betu'llâh

	<p> Getür sâkî düzet bir meclis-i ḥâş Muğannî berbaṭuñla kıl ser-âgâz Hikâyet böyledür Gül birle Nevruz Bulup hicrân şofı bunlar murâdın </p>	<p> Ki olsun onda Zühre ḥüb rakqâş Çalup berbaṭla ṭanbûr kılâm sâz Vişâl eṭvârını kılmışdı pîruz Virür ol beste ebvâba güşâdın </p>
2080	<p> Gelüp eyyâm-ı ḥac bunlar şitâbân Giderler Ka'be'ye 'âlem ser-a-ser İdüp ḥac niyyetin örtünüp iḥrâm </p>	<p> Giderler Ka'betu'llâh'a nice cân Giyüp iḥrâm ṭavâf eyler niçe er Seferler kıldı ol iki dil-ârâm </p>
73b	<p> Varup Beyt'e olur lebbeyk-güyân Virüp sa'y ile meyline şafâlar </p>	<p> Baş açuk yalın ayak ol iki cân İderler Merve'yile merḥabâlar </p>
2085	<p> Minâ vü rûkn ile olup müşerref Virüp 'irfân ile 'Arafât'a rûtbet Mevâḳitini idüp ḥaccuñ itmâm Bu ḥâlât içre ol iki periveş Yemen ḥanı 'Aden sultân_iki şâh </p>	<p> Ḥaṭim ile olup gâyetde eşref Sa' âdetler gelüp ref_ oldu nekbet⁵³ Ḥacer'le istilâm itdi_ol nikû-nâm İderken ḥaccuñ aḥvâlini dil-keş Biri birin sevuṭ oldılar âgâh </p>

⁵³ (2086a) Vezin bozuk.

- 2090 Babaların bulup ol iki dildār
Günāh itmiş gibi ol demde Nevrūz
Şeh-i Ferhār hākine düşüp Gül
‘ Asākir bunlaruñ hālını seyrān
‘ Aceb hoşdur olurken şabr ile yār
- 2095 Gidüp ol zevk u şevk (u) derd (ü) hicrān
Kātı hoşdur ki olup devrān muvāfık
Hoş ol eyyām kim zahmet aradan
- 74a Zihī devlet zihī ‘ izzet ‘ aceb hāl
Hezārān şükr şad minnet ki Allāh
- 2100 Haḫ’ uñ emri Gül ü Nevrūz’ a vāşıl
Bi-ḫamdi’ llāh bi-ḫamdi’ llāh ki Sübhān
- Sevinüp birbirine_ oldu hırīdār
Şeh-i Müşgīn ayagın öpdi düpdüz
Tāvāf aşhābı gibi itdi gulgul
İdüp ḫayretde ḫaldı dört sultān
Sa’ ādet yār olup ‘ arz ide didār
Şoñ ucu vuşlata_ ire cān u cānān
Murādātın bula ma’ şük u ‘ aşık
Gidüp vuşlat vire bizi Yaradan
Ki hicrānuñ soñı_ ola vaşile ḫāl
Ol iki yārdan ref’ eyledi āh
Olup oldu biri birine ḫāyil
Gül ü Nevrūz’ a luftın itdi yārān

Der-beyān-ı şoḫbet kerden-i pādīşāh-ı çār berāy-ı ziyāfet kerden-i Gül ve Nevrūz

- Getür sākī bize bir sāgar-ı nāb
Muğannī cyle bir bezm-i dil-āvīz
Ḥikāyet böyledür iy yār diñle
- 2105 Tāvāf-ı şükr idüp şāhān temāmet
Bu sultānlar için iy fāl-i meymūn
Her orduda bir iḫlīm ehli ḫāzır
Ziyāfetler idüp ol dörd sultān
Sımāt u süfre ni’ metle firāvān
- 2110 Mümessek şerbet ile rāḫ-ı reyḫān
Girüp bezm içre sākī-i semen-reng
Olup bezm ehli yek-ser hūr (u) vildān
Ziyāfet emri olduğda temāmī
Gül-i gül-būyī babası alup pāk
- 2115 Muraşsa’ tāt birle cevherī taḫt
74b Kılup ḫāmūn ile şāḫrāyī müşgīn
Koyup ol ḡonçe’ i ḡülzār içine
- İçüp ḫaccuñ tırāzına virem tāb
Ki şoḫbet tārızına_ itdi ḫüsrevān ḫīz
Ne kim söylendiyise hoşça añla
Niçe gün daḫı itdiler iḫāmet
Ḳunıldı çār ordu-yı ḫümāyūn
Olup şatarlar envā’ -ı zahāyir
Sevincinden hezār itdiler iḫsān
Olup çekdi sımātın anı ol ān⁵⁴
Ruḫı al eyleyüp çeşmi_ itdi fettān
Kılurdu meyle ehli-i bezmi hem-reng
O şoḫbet bezmi cennet oldu iy cān
Alup her şaḫş emrinden merāmı
Yirinde ḫaldı cümle ḫār u ḫāşāk
Oña tertīb idüp vaz’ eyledi raḫt
Mu’ atḫar itdiler şān nāfe-i Çīn
Ruḫı ta’ n eyler idi naḫş-ı Çīn’ e

Der-beyān-ı tezvīc kerden-i Gül (ü) Nevrūz ve müzefzef şuden der-gerdek-i nāz

- Getür sālķī gene bir sāgar-ı nāz
Muğannī vir ḡnā-yı ‘ ūda tertīb
- 2120 Ḥikāyet böyledür kim ol iki māh
Tāvālī’ -ḫāl olduğda müretteb
Olup āyīn ü erkān üzre kābīn
- İçüp olam cihānda ‘ işret-efrāz
Ki tezvīcūñ tırāzına_ irdi terḡīb
Ola burc-ı vişāl içinde hem-rāh
Olur tesdīs ile teşlīs bi-teb
Olındı mehr birle māha tezyīn

⁵⁴ 2109-2112, 74a’nın kenarındadır.

	İdüp envâ'-ı ziyet birle pür-kâr	Gül-i gülfâmı itdiler dil-efgâr
	Gelüp eṭvâr-ı 'ursa nâzeninân	Getürdiler o mâhı gerdege_ol ân
2125	Varup ol ḥacle-i nâza gül-endâm	Bilindi neyse hep âgâz u encâm
	Ten ile cân gelüp bir gerdege tîz	Olalar şive vü nâz ile temyîz
	Muḳârin oldılar ḥurşid ile mâh	İderken nâr-ı hicrân ile çok âh
	Hemânâ avlayup âhüyü ol şîr	İçerdi şîri âhüdân o dil-gîr
75a	Şabâ gül gonçesini açdı fi'l-hâl	Akıdup bir nice yâkût-ı seyyâl
	Leṭâfetle delüp lü'lü'yi ḥakkâk	Şeker tengini tîz açdı o çalâk
	Gümüş birle_öldi berg-i gül 'aceb riş	'Aselden şanki ref' oldu o dem niş
	O simîn hücrenüñ bâbı açıldı	Dökülüp la'l lü'lü'ler saçıldı
	Aḳup mâhî dehanından hemân dür	Şadef karnını mercân ile_ider pür
	Şabâh olunca_olup gerdekde çok nâz	Geçüp engüšte hâtem oldu dem-sâz
2135	Alup şatup nice şeft-âlüler tîz	Bih ü sîb ile oldu ḥayli âvîz
	Biri birine_idüp envâ'-ı şive	Zarâfetle_oldılar şan zarf-ı jîve
	İdüp dem-sâzlik ol iki dildâr	Şabâha deñlü oldılar dil-efgâr
	'Arūs u 'urs u ḥacle bir araya	Gelüp bunlar baqarlar mâ-cerâya
	İnanmayup bular hiç bu vişâle	Düş añlayup baqarlar ittişâle
2140	Firâḳ eyyâmını yâd idüp aḡlar	Yüregin nâr-ı fûrkat birle taḡlar
	Şeker-rîz oluban olur şeker-bâr	Neşât ile olur gözleri hün-bâr
	Olup ol ḥoḳḳa-i cân içre gâvvas	Bulındı onda çoḳça gevher-i ḥaş
	Şunar Gül yârine bir kâse 'unnâb	Görür Nevruz'ı taṭlu tîz katar âb
	Şeker birle ḥıyâr olındı iftâr	Bu durur tarz-ı ma' rûf itme inkâr
75b	Zemân-ı şubḥ olıcaḳ ol iki yâr	Girüp ḥammâma_iderler şükr-i tekrâr
	Varup tenhâya_idüp Ḥaḳḳ'a 'ibâdet	İderler çoḳ Ḥudâ'ya şükr ü minnet
	Bi-ḥamdi'llâh bi-ḥamdi'llâh ki Allâh	Murâdın virdi_olara ol ulu şâh

Der-beyân-ı taşadduk kerden-i pâdişâh-ı çâr berây-ı Nevruz

	Bitüp eṭvâr-ı 'urs ile ziyâfet	Olındı her diyâr ehline ülfet
	Gidüp her tâyife meskenlerine	Taşadduk eyleyüp miskinlerine
2150	Ḳılaḡuzlar gidüp 'askerden evvel	Varup virdi ḥaber eṭrâfa ücmel
	Bedî' ü'd-dehr dir kim Gül benümdür	'Aden mülki degül cānum anuñdur
	Rebî'-i 'âlem eydür şâh Nevruz	Benümdür cānum anuñla dil-efruz
	Bize bunlarsuz aṣlâ cân gerekmez	Bu taḡt u tûc ile dîvân gerekmez
	Bu aḡbârı işidüp Şâh Müşgîn	Didi iy ḥüsrevân-ı naḡz u şîrîn
2155	Geçün bu şûr u gâvğâdan ser-â-ser	Nihâyet bulmayıcaḳ iy dil-âver
	Ne ben Gül'süz ne Gül Nevruz'suz hiç	Olınmaz uşbu cân-efrûzsuz hiç
	Ḥaḳîḳat söz budur iy şâh-ı a'zam	Temâm oldu sözüüm va'llâhu a'lem

Der-beyân-ı şulh kerden-i pâdişâh Ferruḥ bâ-şâh-ı ‘Aden

76a	Didi sulṭân Ferruḥ iy cihândâr Gelüñ ortada bir tedbîr idelüm	Temerrüdlük gidüp ref’ oldı evzâr Ṭarîḳ-ı şulha cümlemüz gidelüm
2160	Bu sūz u sâza_ oluñ cümle ḥurîdâr Ten ü cānum gelüp ortaya ḥâlâ Olur Nevşâd ilinüñ hoş hevâsı Olup yay mevsiminde mülk-i Ferḥâr Yemen taḥtın şorarsañ iy ser-efrâz	Sözüñ ṭoḡrısı budur iy dil-efgâr Aradan ref’ olunsun şūr u ğavġâ Bahâr eyyâmı gül devrinde pâsı Riyâz u ḥuld ü minûdan nümüdâr Olur A’ raf’ dan ol câ ḥaber-sâz
2165	Velîkin ‘îş ü nüşına nihâyet ‘Aden mülki şitâ-ḥâne olupdur Kıış eyyâmında ol mülk-i dîl-ârâ Koparsa ortalıkda ger’ adâvet Geçenden geçdiler cümle ṭavâyif	Bulınmazdur bilüñ iy şâh-ı miknet İrem gülzârı gibi ḥûbraḳdur Ṭuracaḳ yirdür añla anı tenhâ Biri birlerine bulmaya fırsat Gidüp kendü diyârına_ oldı ‘ârif
2170	Ḥuzûra vardılar leşker temâmet	Aradan ref’ olındı ol vehâmet

Der-beyân-ı vedâ’ kerden-i selâṭin-i çâr ve refen-i..⁵⁵ bâ-memâlik-i ḥod bâ-sürür

76b	Bu üslûb üzre dört sulṭân işlâḥ ‘Asâkir kâr-ı bedden oldı âzâd Bu_ aşıl ṭarz-ı dil-ârâyî_ iy feraḥ-şâd Yemen şâhı sefer ṭarzına âġâz	İdüp buldı belâdan cümle iflâḥ Küt-â-küt maḥv olup ref’ oldı feryâd İşidenler didiler âferîñ bād İdüp gitdi Yemen şavbına pür-sâz
2175 ‘	Aden sulṭânı da idüp sefer tîz Gül ü Nevrûz (u) Müşġin ile Ferruḥ Varup bâb-ı şerîf-i Muşṭafâ’ya Sürüp ruḥsârlar ol ṭaş eşiġe Nüzûr ile qarâbîn itdiler çok	‘Aden şavbına olmışdı seḫer-ḥîz Medîne naṭ’ ı üstine ḳodı ruḥ ‘Abîr-efşân olup irdi şafâya Ḳodılar cümlesi baş ol eşiġe Varup gitdi bular eltâf ile ṭoḳ
2180	Ḥudâ’ya şükr ü minnetler firâvân	Olup gitdi bular eṭrâfa iy cân

Der-beyân-ı refen-i Gül (ve) Nevrûz be-mülk-i Nevşâd

2185	Getür sâķî bize tîz âb-ı ḥayvân Muġannî vir sürüd u rûda âheng Ḥikâyet böyledür kim ol nikû-nâm Ziyâret ṭarızı olduḳda mükemmel	İçüp pejmürdeler bulsun girü cân Sefer eṭvârına vurdı ġoñül çeng İdüp eṭvâr-ı ḥaccı cümle itmâm Sefer eṭvârın itdiler müselsel
77a	Şoñı Nevşâd mülkine ṭutup râh Varup ol câyġâha_ ol iki ḥân Ziyâfetler idüp bir iki üç ay Ḳılup âyîn-i sâz u sūz ḳavvâl	Gül ü Nevrûz ġoçdı gitdi bir mâḥ Ḳamu yoḫsul u baya itdi iḫsân Yıķıldı vü açıldı ref’ olup vây Çalındı ‘üd u nây u çeng bir sâl

⁵⁵ (başlık): Okunamadı.

- 2190 Gezüp vîrânezânî şâh ile mâh
Sa' âdetle irince vaqt-i yaylak
Gül ü Nevruz u Müşgîn Şâh cümle
Olup dildâr ile Nevruz şadân
Tolup Nevşad ili emlak-i Ferhâr
Memâlik taldı ârâyîşle yek-ser
2195 Olup Bülbül gazel-î'ân Zühre çengi
Çeküp Zühre nevâsın küçekâne
Çalındı büselikte sâz ile süz
Gam u endüh u mihnet cümle merfû'
Felek yâver melek bâver olup tîz
2200 Memâlikde tûran cümle tarab-sâz
77b Yidi iklim olup ser-cümle mesrûr
İdüp Nevruz u Gül gülşende cevân
Kadehler devr idüp geldi ferahlar
Bu minvâl üzre 'îş ü nûşa etvâr
2205 Felek etvâr-ı devrâna kılup sâz
Kader itdi kazânun destesin tîz
Aradan göçdi gitdi dört sultân
Ser-â-ser rub' -ı ' âlem oldı hem-reng
Bu güne şükri-i Yezdân ile şâhân
- Mesâkîne virürler ni' met ü câh
Güzeller eylediler 'azm-i âfâk
Yürüyüp eyledi etrâfa hamle
Bular şevkına Şeh Müşgîn'di handân
Ferahlarla ser-â-ser cümle bi-hâr
Mesâlik pür idi ziynetle yek-ser
Olup gözlerleridi nâm u nengi
Nice büzrugleri atdı yabâne
Delindi bağı nâyun iy dil-efrûz
Olup gitdi memâlik cümle meşbû'
İder guşşa der ile bândan hîz
Cihân hoş-dil ü âdem 'îş-perdâz
Dil ü cân u cihân olmışdı ma' mür
Gezüp iklim-i ' âlem içre yeksân
Terahlar ref' olup geldi heme der
Virüp sürdi bular dehr içre i' mâr
Bu 'îş ü nûş ile gösterdi pervâz
Ol evzâ' üzre dehr olmışdı hün-rîz
Ekâlim-i zemâne oldı yeksân
Der ü divâr oldı ser-te-ser şeng
Memâlik kârını gördiler âsân

Der-beyân-ı teslîm kerden-i selâtin-i çâr saltanat-ı hod-râ be-Nevruz

- 2210 Getür sâkî bize bir sâğâr-ı nâb
Muğannî vir gînâ-yı ' üda terkîb
Hikâyet böyledür kim şâh Nevruz
Oturdı dört serîre ol şehensâh
Re' âyâyı ser-â-ser itdi hoşnûd
78a ' Aceb mihnet-serâdur uşbu ' âlem
İrişür dehrden geh merde âzâr
Şular kim olmaya gam birle hoşnûd
Beşâret olsun erbâb-ı gumûma
Baña bu gam ' aceb itdi beşâret
2220 Gam u şadî olurlar tev'emân bil
Gama elbette var durur nihâyet
İderler ' üsr ile yüsr iktirâm
Olur mağmûm âhir bil ki mesrûr
Hudâyâ ' abdüne kıl lutf u ihsân
2225 Be-hakık-ı hak Hudâyâ vir ' atâni
- İçüp devrâna şalam süz ile tâb
Virildi saltanatla dehre tertîb
Cihânban olup itdi baht pîrüz
Oña lâyıq görildi tāk u dergâh
Ser-â-pâ oldı devrânında pür-sûd
Gehî gangâh olur devletle hem-dem
Geh olur niş birle kes dil-efgâr
Cihânda olmasun hem birle ma' dūd
İrişür şabr ile çok merz (ü) būma
Sürürün ehлідür aıla işâret
Budur aḥvâli anuñ ay ile yıl
Daḥı her mihnete olur kifâyet
Budur devr-i zemânun bil kırâmı
Olur maḥrem gehî lutf ile mağfûr
Ola kim derdmendün bula ḡufrân
Ġarīb üftâdeden ref' it ḥatâni

Diyenler bu du‘āya her ki āmin

Dil ü cānı bula maḥşerde temkīn

Der-beyān-ı pādīşeh şuden-i Nevrūz-ı pīrūz

	Getür sākī bize bir āb-ı gül-reng	İçüp bezm içre_olalum cümleten şeng
	Muğannī vir sürūd-ı bezme pür-süz	Ki Nevrūz oldu bir sultān-ı pīrūz
78b	Ḥikāyet böyledür Nevrūz sultān	Olup kıldı cihānı bende-fermān
2230	Re‘āyā vü berāyāya ‘adālet	İdüp luḫ ile kıldı dehri cennet
	Qılıp ‘adl ile dādī ḥalqa izhār	Şalar dīn ile dünyāya güzel kār
	Olup ‘ahdinde miş ü gürg yārān	Gezerler bir çerāgāh içre her ān
	‘Acebdür mūr ile şir idüp ülfet	Virür güncişke bāşe hayli miknet
	Yaşağın añlayaldan hirre vü mūş	Muşāhib oldılar bir nuḫbede hoş
2235	İdüp bāz āşiyānın kebg mesken	Yürürdi devletinde şöyle bi-żan
	Zemānında_ıhtilāfāt oldu merfū‘	Zemīninde yürürler şöyle meşbū‘
	İdüp Qarvān mülkin ‘adlile ābād	Qılurdi Bāḫter ḥalkını dil-şād
	Ḥoten sultānına taht ile bir tāt	Virüp ol pādīşāhı kıldı behhāc
	Gehī ḥākān virüp aña ḥarācın	Selātīn-i cihān virmişdi bācın
2240	Belekler gönderüp kayşer o şāha	Freng ü Rūm olur tābī‘ o māha
	Olan rüy-ı zemīn içre selātīn	Oña tābī‘ olup bulmuşdı temkīn
	Buña virdi sa‘ādet şöyle Allāh	Cihānda bulmamışdur hiç bir şāh
	Murādın evvel āḫir virdi Dādār	Merāmın buldı_o sultān āḫir-i kār
79a	Bu güne devlete olmaqla lāyık	Ḥudā virdi murādātını fāyık
2245	Ne deñlü gördiyise miḫnet ü cevır	Şoñ ucı muzmaḫill oldu ‘ale’l-fevr
	Felek ba‘zı murādāta_olsa mānī‘	Ḥaḫ olur mānī‘ e elbette dāfī‘
	Ġam u şādī olur hem-rāh u hem-zād	Bilürler cümle anı ādemī-zād
	Ḥudā’ya şükr ü şād minnet ki bu kār	Temāma yaklaşup olmuşdı pür-kār
	Bi-ḥamdi’llāh bitüp bu kār-nāme	Ḥitāmı misk ile irdi temāme ⁵⁶
2250	Görenler işidenler didi aḫsent	Temāme_ırgürdi bumı gör o nuḫsent(?)

Der-beyān-ı ḫātime-i kitāb ve medh-i Sultān Murād Ḥān-ı ‘ālī-cenāb

	Getür sākī gene bir sāğar-ı mey	İçüp bulsun merāmın Behmen ü Key
	Muğannī muḫribe dem-sāz olğıl	Ser-ā-ser ehl-i bezme sāz olğıl
	Ḥikāyet böyle maḫşūdını Nevrūz	Bulup dünyāyı kıldı cennet-efrūz
	Murādına irüp Nevrūz ile Gül	Cihāna sāye şalup kıldı ğulğul
2255	Ümīdüm bu ki sultān-ı cihān-gīr	Ser-ā-ser rub‘-ı meskūnı_ala bir bir
	‘Arab birle ‘Acem emrine tābī‘	Olup şemşirine olmaya mānī‘
	Ḥudāyā ḫazret-i Sultān Murād’a	Murādın virüp irdi yaḫşı ada

⁵⁶ (2249b) Kur’an’dan mülhem: *Ḥitāmuḫu miskin...* (Kur’an: 83/26).

- 79b Cihân turduqça şād olsun cihānda
Oña devlet olup bir ‘abd-i memlūk
- 2260 Murād atına binüp ol ħudāvend
Zemān eṭvārı_ olup fermānına sīr
Ĥudā virsün oña a‘ mār-ı Nūḥ’ı
Murād atına binüp ol şehensāh
Hemişe taḥt u baḥt ile mübārek
- 2265 Bu bıkı-i nāz-perverle idüp kār
Gehī bezm içre_ olup bunuñla dem-sāz
Bu üslüb ile olup temme bā-ḥayr
O olup penc ile heştād ile nüh şād
Temām olup bu tāriḥ içre bu ḥüb
- 2270 Cumādın āḫirinde buldı itmām
Şeb-i cum‘ a zemānydı ‘ işā’eyn
O olup on iki gün içinde taḥrīr
- 80a Ĥudāyā ‘abdüñi mağfūr eyle
Onı dünyā vü ‘uḫbāda_ eyle ma‘ mūr
- 2275 İdüp Sultān Murād ḥān bin Selīm ḥān
Onı aḫran içinde_ idüp ser-efrāz
Murādın izn-i Ḥaḫ birle vir iy ḥān
O olupdur ḥayliden pā-māl-i aḥdāş
Onı da luṭfuñ ile ber-murād it
- 2280 Onı aḫrān içinde itme mağmūm
Ĥudāyā ‘ömr-i sultāni_ eyle efzūñ
O olup Sultān Meḥemmed birle Maḥmūd
Olar daḥı zemān ile olup şāh
Ebī sa‘ dü’s-su‘ üd olduqça her dem
- 2285 Olalar saltanat bāğında āzād
Ĥudā devletlerin efzūn ḫılsun
O olup ‘ömr-i ṭavīl ile mu‘ ammer
- 80b Du‘ ā-yı ‘Abdî’ye her ki_ide āmin
Temām oldu kitāb iy yār-ı şādıḫ
- 2290 Ki nāmıyla murādın buldı nāme
Görenler didiler aḫsent şād bār
- Ġam u endūḥ görmesün cihānda
Rīkābında selāṭin ola meflūk
Murādın buldı oldu çün berūmend
Muṭī‘ ola memālik aña bir bir
Cihānda rāḥat ile ṭura rūḥı
Murādātını her dem vire Allāh
O olup virsün murādın Ḥaḫ tebārek
Şeb ü rüz eylesün anuñla bāzār
Gehī rezm içre_ ideler şevḫ ile sāz
Sevādın fehm idenler eyledi seyr
Bu tertībāta tāriḥ oldu sermed (985)
Dil-ārālar içinde oldu merḡub
Gül ü Nevruz iy ferḫunde fercām⁵⁷
Temāmet buldı bu dildār-ı pür-zeyn
Nihāyātına irdi cümle taṣṭīr
Sa‘ ādetle derūnın nūr eyle
Murādātın virüp iy Ḥālık-ı nūr
Oña envā‘ -ı eḫṭāf ile iḫşān
Dün (ü) gün luṭf birle ḫıla dem-sāz
Oña vir āḫir-i ‘ömrinde ferḥān
Oña da eyle maḫşūdını mirāş
Oña eḫṭāfuñ ile yaḫşi ad it
Budur ḥayrū’ l- kelām-ı dürr-i manzūm
Cihāndār olup itsün ḥaşmı mağbūn
Serīr-i saltanatda ḥayli mevdūd
Ṭuta şeh devletinde tāc u dergāh
Bular sa‘ deyn olup dehre şala dem
Ol iki serv-i zībā (vü) perī-zād
‘Aṭyāsiyla şā‘ -i ḥaḫ ṭolsun
Cihān durduqça ṭursun ol gül-i ter
Ĥudā’dan rūḥ-ı pākine_ ire temkīn
Ümidüm bu şehensāha_ ola lāyık
Sa‘ ādet yāveriyle_ irdi ḫitāme
Bu **Nüzhet-nāme**’ye iy nağz-güftār

⁵⁷ (2270a) Cumāduñ: Cumādın N

Temme
Ḥasb-i ḥāl

Bu kâh-ı dil-keşi gâhî şehenşâh
 Ki bunda var durur ebyât-ı ra' nâ
 Ki her beyti içre mermûzât çokdur
 İki biñ dört yüz ebyât ile ol kâh
 Onı sulţân-ı 'âlem eyleyüp seyr
 Hemîşe devlet ü iqbâl ile ol ḥân
 'Adûsın tîr ü şemşîr ile efgâr

Temâşâ eyledükde ola âgâh
 Nazîrin görmemişdür pîr ü bernâ
 Müzahref güşelerden nesne yokdur
 Müzeyyendür bil anı olma küstâh
 Nazar şalmaz anuñ seyrânına ğayr
 Süre rûy-ı zemîn içinde yek-rân
 Kılup oldu cihân içinde hünkâr